ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

משניות

מסכת

ערכין

בלשון הקודש ואידיש

284

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"ו לפ"ק

בעזרת השם יתברך

ספר
משניות
מסכת ערכין

עם פירוש הנשר הגדול רבינו עובדיה מברטנורא

והוספנו גם כן פירוש המשנה בלשון אשכנז עברי טייטש
בשולי היריעה המפרש ומבאר כל דברי רבותינו ז"ל
בעלי המשנה בקיצור נמרץ, עם פירוש הרע"ב, למען
יבינו כל עם בני ישראל את התורה שבעל פה הנמסרה
לנו על הר האלקים על ידי משה נביאו נאמן ביתו.

והתועלת הפירוש ועל מה ראינו על ככה לעשות את
הפירוש הזה כבר מלתנו אמורה והודענו זאת בשבטי
ישראל על ידי המודעה אשר הוספנו בלשון הקודש וגם על
עברי טייטש, גם נדפסה הקדמה בהתחלת כרך א'.

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק, שנת תשמ"ו לפ"ק

תמורה. דברי ר"מ. א"ר יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה. אמרו משום רבי מאיר אלו היה תמורה לא היה קרב. קרא לתשיעי עשירי. ולעשירי עשירי, ולאחד עשר עשירי. אין אחד עשר מקודש. זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו. אין אחד עשר מקודש:

בסמוך לעשירי דהיינו תשיעי מלפניו ואחד עשר מאחריו: וכי יש תמורה עושה תמורה. הכי ק"ל דהאי י"א הוי תמורה דהא קרייה עשירי כמאן דאמר הרא תחת העשירי דמי ואין תמורה עושה תמורה דכתיב (שם) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש ולא תמורת תמורתו: אמרו משום ר"מ. אילו היה תמורה. אין האחד עשר תמורת העשירי שאם היה תמורה לא היה קרב דתמורת מעשר אינה קריבה דכתיב (במדבר יח) לא תפדה קדש הם הם קריבין ולא תמורתן ובבכור כתיב ולפינן מעשר מיניה והלכה שאין האחד עשר עושה תמורה: כל שלא נעקר שם עשירי ממנו. דכל היכא דקרא לעשירי עשירי תו לא מקדש אחד עשר במאי דקרי ליה עשירי:

סליק מסכת בכורות

סליק מסכת בכורות

מסכת ערכין

הכל מעריכין . **ונערכין** . נודרים

הכל מעריכין. הכל לאתויי בן י"ג שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות הכל

שלמים (דברי רבי מאיר) אזוי זאגט רבי מאיר (אמר רבי יהודה) האט רבי יהודה גיזאגט (וכי יש תמורה עושה תמורה) ווי קען דען אז טאהשטע בהמה הייליג מאכין איין אנדער בהמה. רבי יהודה האלט אז דער עלפטער איז גיטאהשט אויף דעם צעהנטין אבער ער איין פון זיך איז ניט הייליג דער נאך אז מען טאהשט דעם עלפטין אויף איי אנדער בהמה דארף דיא בהמה ניט זיין הייליג (אמרו משום רבי מאיר) מען האט גיזאגט פון רבי מאירס וועגין (אילו היה תמורה לא היה קרב) ווען דער עלפטער וואלט אליין ניט גיוועזן הייליג. נאר ווייל ער איז גיטאהשט אויף דעם צעהנטין. וואלט מען אים גאר ניט נימענט מקריב זיין. וואהם אז מען טאהשט מעשר אויף איין אנדער בהמה. ווערט ניט הייליג דיא בהמה. נאר דער עלפטער איז הייליג פון זיך אליין. דריבער אז מען טאהשט אים אויף איין אנדער בהמה ווערט דיא בהמה הייליג (קרא לתשיעי עשירי) אויב ער האט גירופין דעם נייטין. דער צעהנטער (ולעשירי עשירי) אונ דעם צעהנטין האט ער גירופין דער צעהנטער (ולאחד עשר עשירי) אונ דעם עלפטין האט ער גירופין דער צעהנטער (אין אחד עשר מקודש) איז דער עלפטער ניט הייליג (זה הכלל) דאס איז דער כלל (כל שלא נעקר שם עשירי ממנו) אויב פון דעם צעהנטין איז ניט אוועק גינומען גיווארין דער נאמען צעהנטער. אויב מען האט גירופין דעם צעהנטין צעהנטער (אין אחד עשר מקודש) ווערט שוין דער עלפטער ניט הייליג אפילו מען רופט אים אוך צעהנטער:

פרק א א (הכל מעריכין ונערכין) אויב איינער זאגט וויא פיל מיין נפש איז גישאצט זאל איך געבין צו גאט. אדער ער זאגט אויף איין אנדער מענטש וויא פיל דער נפש פון דעם מענטש איז גישאצט זאל איך געבין צו גאט. האט דיא תורה אין דיא סדרה בחקותי גישאצט אלע מענטשין נאך זייערע יאהרין. וויא אלט זייא זענען באזוי פיל

מעריך. והוא מופלא הסמוך לאיש ומופלא לקרי ליה לפי שבודקים אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש אע"ג דאיש כי יפליא כתיב (ויקרא כז) כשהוא סמוך לפרקו קרוי איש לענין זה והכל דקאי נמי על נערכים לאתויי מנוול ומוכה שחין שאין שוין דמי' דסד"א נדר בערך כתיב (שם) כל שישנו בדמים ישנו בערכין כל שאינו בדמים אינו בערכין קמ"ל. והכל דקאי על נודרים משום נידרים נקט ליה ונידרים גופיה איצטריך לאתויי פחות מבן חדש שהוא נידר. אע"פ שאינו נערך: ומעריכין. אם אמר על א' ערך פלוני עלי נותן ערך אותו פלוני כפי שניו כמו שכתוב בפרשה. ערכין שהערך נותן לפי שנים של נערכין: ונערכין. אם אמר אחר עליו ערך פלוני זה עלי או אמר הוא עצמו ערכי עלי: נודרים. אמר דמי פלוני עלי צריך שיתן כמו שהוא יפה למכור בשוק: ונידרין. אמר אחר עליו דמי פלוני עלי או אמר הוא עצמו דמי עלי: כהנים ולוים. כהנים אצטריכא ליה לאשמועי' דנערכין דסד"א הואיל וכתיב (שם) והעמידו לפני הכהן והעריך אותו הכהן ישראל לפני כהן ולא כהן לפני כהן הלכך כהן ליתי' בערכין דהאי עני הוא לא קרינא ביה והעמידו לפני כהן קמ"ל דכהנים איתנהו בתורת ערכין. ואיידי דתנן כהנים תנן לוים וישראלים: נשים ועבדים. והאשה משלמת כשתתאלמן או תתגרש והעבד כשישתחרר וטומטו' ואנדרוגינו'

נודרים ונידרים. כהנים ולוים וישראלי' נשים ועבדים. טומטום ואנדרוגינוס נודרים

פיל זאל מען פר זיי געבין. זאגט דיא משנה „הכל מעריכין ונערכין" יעדער מענטש קען שאצין אונ קען ווערין גישאצט. וועלכער מענטש עס זאגט איך געם אויף מיר איך זאל געבין מיין שאצונג. אדער ער זאגט איך געם אויף מיר איך זאל געבין מיין חברס שאצונג. אפילו דער וואס זאגט איז נאר אלט דרייצעהן יאהר מיט אטאג אונ ער האט נאך ניט קיין צווייא האר אויף דיא ערוה. מוז ער אויך בצאהלין דאס שאצונג אזוי וויא עס שטייט אין דיא תורה. אונ אפילו דער מענטש וואס מען האט אויף אים גיזאגט מען זאל געבין זיין שאצונג. האט ער אפארך אונ איז אפארמיאוסטער מענטש וואס ער איז גאר ניט ווערט. פון דעסטוועגין מוז מען אויך בצאהלין זיין שאצונג אזוי וויא עס שטייט אין דיא תורה (נודרים ונידרים) אלע מענין טאהן אנדר. יעדער מעג זאגין וויא פיל איך בין ווערט. אדער ער זאגט אויף איין אנדערין וויא פיל יענער איז ווערט. זאל איך געבין צו גאט. אפילו דער וואס זאגט איז נאר אלט דרייצעהן יאהר מיט אטאג אונ האט נאך ניט קיין צווייא האר אויף דיא ערוה. מוז ער אויך בצאהלין וויא פיל יענער. אדער ער אליין. זענען ווערט אויב מען וואלט זייא וועלין פאר קויפין פאר אקנעכט. אונ אפילו דער וואס מען האט אויף אים גיזאגט איז נאך אקינד וואס איז ניט אלט קיין חודש. פון דעסטוועגין שאצט מען אים אויך וויא פיל וואלט מען וועלין געבין פאר אים אז מען זאל אים קויפין מען זאל אים אויף אדעווען ער זאל דער נאך זיין אקנעכט. אזוי פיל דארף מען בצאהלין פאר אים דער וואס האט גיטאהן דעם נדר (כהנים ולוים וישראלים נשים ועבדים) אכהן אונ אלוי אונ אישראל אונ אאשה אונ אקנעכט אכנעני. דיא אלע קענען זאגין אויף זיך. איך זאל געבין מיין שאצונג. אונ זייא קענען זאגין אויף איין אנדערין איך זאל געבין מיין חברס שאצונג. אונ זייא קענען טאהן אנדר אויף זיך. איך זאל געבין וויפיל איך בין ווערט אז איך וואלט פר קופט גיווארן פר אקנעכט. אונ זיי קענן טאהן אנדר אוף איין אנדערן איך זאל געבין וויפיל דער מענטש איז ווערט. אז ער וואלט פר קופט גיווארן פר אקנעכט (טומטום ואנדרוגינוס נודרים ונידרים ומעריכין) ווער עס איז אספק צוא ער איז אזכר צוא אנקבה. קען ער טאהן אנדר אויף

נודרים ונידרים ומעריכין אבל לא נערכין. שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקבה ודאית. חרש שוטה וקטן נידרין ונערכין אבל לא נודרין ולא מעריכין. מפני שאין בהם דעת. פחות מבן חדש נידר. אבל לא נערך:
ב העובד כוכבים. ר"מ אומר נערך.

נודרים ונידרים שהרי יש להם דמים: ומעריכין. את אחרים אם אמרו ערך פלוני עלי נותנים ערך אותו פלוני: אבל לא נערכין. אם אמר ערכי עלי או אמר אחר עליהם ערך פלוני עלי ודאי לא אמר כלום. דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין עד שיהיה זכר ודאי. או נקבה ודאית: פחות מבן חדש נידר. אם אמר דמיו עלי. שהרי יש דמים כל שהן: אבל לא נערך. שלא נאמר ערך בפ' אלא מבן חדש ומעלה: ב העובד כוכבים רמ"א נערך. תרי קראי כתיבי בפרשת ערכין. חד ריבוי וחד מיעוט. בני ישראל מיעט את

זיך איך זאל געבין וויא פיל איך בין ווערט אז איך וואלט פאר קויפט גיווארין פר אקנעכט. אונ ער קען טאהן אנדר אויף איין אנדערין איך זאל געבין וויא פיל דער מענטש איז ווערט אז ער וואלט פאר קויפט גיווארין פאר אקנעכט. אונ ער קען זאגין אויף איין אנדערין איך זאל געבין מיין חברס שאצונג ווי עס שטייט אין דיא תורה (אבל לא נערכין) אבער ער קען ניט גישאצט ווערין. ער קען ניט זאגין אויף זיך איך זאל געבין מיין שאצונג וויא איך בין גישאצט אין דיא תורה (שאינו נערך אלא זכר ודאי ונקבה ודאית) ווארום עס ווערט ניט מער גישאצט נאר אגעוויסער זכר אדער אגעוויסע נקבה. אבער ווער עס איז אספק צוא ער איז אזכר אדער אנקבה אויף דעם שטייט ניט אין דיא תורה קיין שאצונג (חרש שוטה וקטן נידרין ונערכין) אטויבער אונ אמשוגענער אונ אקינד. אויב איינער אגיזונטער מענטש אונ אגרויסער טוהט אנדר. ער זאל געבין וויא פיל דער חרש שוטה וקטן איז ווערט אז מען וואלט זייא פאר קויפען פאר קנעכט. מוז ער אזוי פיל געבין. אונ אויב ער זאגט ער זאל געבין דעם שאצונג וויא דער חרש שוטה וקטן איז גישאצט אין דיא תורה. מוז ער אויך געבין (אבל לא נודרין ולא מעריכין) אבער אז דער חרש שוטה וקטן טוהען אנדר אויף זיך זייא זאלין געבין וויא פיל זייא זענען ווערט אז מען וואלט זייא פאר קויפען פאר קנעכט. אדער זייא טוהען אנדר אויף איין אנדערין. זיי זאלין געבין וויא פיל דער מענטש איז ווערט אז מען וואלט אים פאר קויפין פאר אקנעכט. אדער זייא זאגין אויף זיך מיר זאלין געבין אונזער שאצונג וויא פיל מיר זענען גישאצט אין דיא תורה. אדער זייא זאגין אויף איין אנדערין מיר זאלין געבין דעם שאצונג פון דעם מענטשין וויא פיל ער איז גישאצט אין דיא תורה. איז זייערע רייד גאר ניט (מפני שאין בהם דעת) וייל זייא האבין ניט קיין שכל צוא טאהן נדרים (פחות מבן חודש נידר) אויב איינער האט גיזאגט אויף אקינד וואס איז ניט אלט קיין חודש איך זאל געבין וויא פיל ער איז ווערט אז מען וואלט אים פאר קויפין פאר אקנעכט. מוז ער מקיים זיין דעם נדר אונ געבין. ווארום דאס קינד איז עפעס ווערט (אבל לא נערך) אבער אז ער זאגט איך זאל געבין וויא פיל דאס קינד איז גישאצט אין דיא תורה. דארף ער גאר ניט געבין. ווארום אקינד וואס איז אלט ווייניגער וויא אחודש איז גאר ניט גישאצט אין דיא תורה:
ב (העובד כוכבים) אגוי. רבי מאיר זאגט (נערך אבל לא מעריך) אויב איד זאגט וויא פיל דער עובד כוכבים איז גישאצט אין דיא תורה זאל איך געבין. מוז ער אזוי פיל געבין. אבער אז איין עובד כוכבים זאגט אויף זיך אדער אויף אידין וויא פיל איך בין גישאצט אדער וויא פיל דער יוד איז גישאצט זאל איך געבין. איז זיינע רייד נאר נ ט. רבי

העו"ג. איש כי יפליא ריבה כל איש ואפילו בר דמים הוא דלמיתה הוא עומד ולא נערך עו"ג במשמע. ר"מ סבר עו"ג נערך ולא דכתיב והעמידו והעריכו והאי לא בר העמדה מעריך שכן מצינו שריבה הכתוב בנערכים והערכה היא: והיוצא ליהרג. שנגמר דינו יותר מבמעריכים שהרי הש"ו נערכין אבל לא בב"ד של ישראל. אבל יוצא ליהרג ע"פ

מעריכין. הלכך שדי מיעוט למעריך וריבוי לנערך: רבי יהודה אומר עו"ג מעריך ולא נערך. שכן מצינו טומטום ואנדרוגינוס מעריכים ולא נערכים. והלכה כר' י. הלכך

אבל לא מעריך. רבי יהודה אומר מעריך אבל לא נערך. זה וזה מודים שנודרין ונידרין: ג הגוסס והיוצא ליהרג. לא נידר ולא נערך. רבי חנינא בן עקביא אומר. נערך. מפני שדמיו קצובין. (אבל אינו נידר. מפני שאין דמיו קצובין). ר' יוסי אומר נודר

המלכות. לא שנא מלכי ישראל. ולא שנא מלכות של עו"ג. ד"ה מעריך ונערך: לא נידר. דלאו בר דמים הוא: ולא נערך. דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן

עו"ג שאמר ערך ישראל פלוני עלי. חייב ליתן כאדם לא יפדה ורבי חנינא בן עקביא דאמר כפי שניו הערך הקצוב בפרשה. וישראל שאמר נערך. מוקי להאי קרא דכל חרם אשר יחרם ערך עו"ג פלוני עלי או עו"ג שאמר ערכי עלי. לדרשא אחריתי: ר' יוסי אומר כו'. רבי יוסי לא אמר כלום: ג הגוסס לא נידר דלאו והכא קמא לא פליגי בנודר ומעריך ומקדים

יהודה זאגט (מעריך אבל לא נערך) אויב איין עובד כוכבים זאגט אויף איינדן ויא פיל דער יוד איז גישאצט אין דיא תורה זאל איך געבין. מוז ער אזוי פיל געבין. אבער אז איין עובד כוכבים זאגט אויף זיך אליין אדער ער זאגט אויף איין אנדער עובד כוכבים וויא פיל איך אדער וויא פיל יענער עובד כוכבים איז גישאצט אין דיא תורה זאל איך געבין. דארף ער גאר ניט געבין. אונ אפילו אז איוד זאגט אויף איין עובד כוכבים וויא פיל דער עובד כוכבים איז גישאצט אין דיא תורה זאל איך געבין. דארף ער אויך גאר ניט געבין. ווארום אעובד כוכבים איז ניט גישאצט גיווארין אין דיא תורה (זה וזה מודים שנודרים ונידרין) אונ רבי מאיר מיט רבי יהודה זעגען מודה. אז אעובד כוכבים זאגט אויף איין אנדער עובד כוכבים. אדער אויף איוד. אדער אויף זיך אליין. אדער איוד זאגט אויף אעובד כוכבים. וויא פיל יענער עובד כוכבים. אדער יענער יוד. אדער איך אליין. זענען ווערט ווען מען וואלט אונז פאר קויפין פאר קנעכט. אזוי פיל זאל איך געבין צו נאט. מוז ער מקיים זיין דעם נדר אונ געבין אזוי פיל צוא גאט: ג (הגוסס והיוצא ליהרג) אז איינער איז אגוסס צום שטארבין. אדער דער יודישער בית דין האבין גיפסקנת אויף אמענטשין מען זאל אים הרגנן אונ מען פירט אים שוין צום הרגנן (לא נידר ולא נערך) אויב ער זאגט אויף זיך. אדער איין אנדערער זאגט אויף אים. וויא פיל ער איז ווערט פאר אקנעכט. אדער וויא פיל ער איז גישאצט אין דיא תורה זאל איך געבין. דארף ער גאר ניט געבין. ווייל עס איז גלייך וויא ער וואלט שוין ניט גילעבט. רבי חנינא בן עקביא זאגט (נערך) ער ווערט יא גישאצט (מפני שדמיו קצובין) ווייל זיין געלט ווייז שאצונג איז אויס גיזעצט אין דיא תורה וויא פיל מען זאל פאר אים געבין (אבל אינו נידר) אבער אז מען זאגט מען זאל געבין וויא פיל ער איז ווערט. דארף מען גאר ניט געבין (מפני שאין דמיו קצובין) ווייל זיין געלט איז ניט אויס גיזעצט אין דיא תורה ווי פיל מען זאל פאר אים געבין. נאר וויא פיל ער איז ווערט אין נאם אז מען וואלט אים קויפין פאר אקנעכט. אונ איצט אז ער איז אגוסס. אדער מען פירט אים הרגנן. ווערט דאך אים

כי פליגי באם הזיק. ת"ק סבר אם הזיק פטור מן התשלומים. ואף על פי שמזיק חייב בתשלומין מן התורה. מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא. אלא כמלוה על פה. ומלוה ע"פ אינו גובה מן היורשים ור' יוסי סב' מלוה הכתוב' בתורה כמלוה הכתוב' בשטר דמיא וגובה מן היורשים. והלכה כת"ק אבל לאחר שתקנו דמלוה ע"פ גובה מן היורשים. ב"ד גובין ממנו ומשלמים מה שהזיק: ד אין ממתינין לה עד שתלד. דמהו דתימא ולדות ממונא דבעל הן כדכתיב (שמות כא) כאשר ישית עליו בעל האשה ולא נפסדינהו מיניה קמ"ל דכתיב (דברים כב) ומתו גם שניהם. גם לרבות את הולד: ישבה על המשבר. מקום מושב האשה היולדת קרוי משבר: ממתינין לה עד שתלד. דכיון דנעקר לצאת גופא אחרינא הוא ואינו כגוף אמו: נהנין בשערה. לאו משום דקאמר אלא פאה נכריה לא מבעי' הא' אתר' קשור' לשערה ודוק' כדאמרה תנו הותה לבתי או נפלונית דכיון דאמרה תנו גליא דעתה דלא ניחא לה דתהוי כגופה לאיסורי וכנעולה מחיים דמ"א. אבל בענין אחר אסור שהוי המת אסורים בהנאה: בהמה שנהרגה אסורה בהנאה. אפילו השערה:

ומעריך ומקדיש. ואם הזיק חייב בתשלומין: ד האשה שהיא יוצאה ליהרג. אין ממתינין לה עד שתלד. ישבה על המשבר. ממתינין לה עד שתלד. האשה שנהרגה נהנין בשערה. בהמה שנהרגה אסורה בהניה:

פרק ב

אין בערכין פחות

פרק ב אין בע"כ פחות מסלע. אפי'

קינער ניט קויפן. איז ער דאך גאר ניט ווערט. רבי יוסי זאגט (נודר ומעריך ומקדיש) אויב דער נודר אדער דער וואס מען פירט אים צום הרגן. זאגט אויף איינעם וויא פיל ער איז ווערט אין גאס פאר אקנעכט. זאל איך פאר אים געבין. אדער ער זאגט אויף איינעם וויא פיל ער איז גישאצט אין דיא תורה. זאל איך פאר אים געבין. אדער ער זאגט אויף אזאך זיא זאל זיין הייליג. זאל מען טאהן אזוי וויא ער האט גיזאגט. אויב ער איז גישטארבין אדער גיהרגת גיווארין. בצאלט מען אלין פון זיין פאר מעגין (ואם הזיק חייב בתשלומין) אונ אויב ער האט גיטאהן אשאדין. מוז ער בצאהלין. אונ אויב ער איז גישטארבין אדער גיהרגת גיווארין. בצאהלט מען אלין פון זיין פאר מעגין: ד (האשה שהיא יוצאת ליהרג) אויב בית דין האבין גיפסקת אויף אאשה וואס זיא איז מעוברת מע זאל איר הרגן (אין ממתינין לה עד שתלד) דארף מען ניט ווארטין ביז זיא וועט גיבארין דאס קינד. נאר מען הרגת איר אזוי וויא זיא איז מעוברת (ישבה על המשבר) אויב דיא אשה זיצט שוין צוא גיבאהרין דאס קינד (ממתינין לה עד שתלד) ווארט מען ביז זיא וועט גיבאהרין דאס קינד (האשה שנהרגה נהנין בשערה) אויב מען האט געפירט אאשה צוא הרגנן איר. האט זיא גיזאגט אז נאך איר טויט זאל מען פון איר אראפ נעמען די פרעמדע האר וואס זי האט פר פלאכטין אויף איר קאפ. אונ מען זאל זייא געבין צו איר טאכטער אדער צוא איין אנדער אשה (אויף וועמען זי האט גיזאגט). מעג מען אזוי טאהן. מען מעג אראפ נעמען פון איר דיא פרעמדע האר אונ ניצען מיט זייא. אבער אירע אייגענע האר טאר מען ניט אפ שערין (עתי"ט) (בהמה שנהרגת אסורה בהנייה) אויב בית דין האבין גיפסקת אויף אבהמה מען זאל זיא הרגנן. אונ מען האט איר גיהרגת. טאר מען ניט הנאה האבין פון איר (ועיין היטב בתי"ט):

פרק ב א (אין בערכין פחות מסלע) אויב איינער האט גיזאגט איך זאל געבין מיין שאצונג וויא פיל איך בין גישאצט אין דיא תורה. אונ ער איז אזוי ארעם מא, ער האט

מסלע . ולא יתר על חמשים סלע . כיצד נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום . פחות מסלע והעשיר נותן המשים סלע . היה בידיו חמש סלעים . ר"מ אומר אינו נותן אלא אחת . וחכ"א נותן את כולם . אין בערכין פחות מסלע . ולא יותר על חמשים סלע . אין פתח בטועה פחות

עני שהעריך . ואין ידו משגת אינו נדון בפחות מסלע . דכתיב (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקדש . כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחותים משקל : ולא יותר על חמשים . דזהו גדול שבערכין דכתיבי בפרשה : נתן סלע והעשיר . בן עשרים שערכו חמשים והיה עני ונתן סלע בערכו דעני נידון בהשגת ידו והעשיר פטור : פחות מסלע . נתן פחות מסלע והעשיר נותן נ' דבנתינה קמייתא לא יצא ידי ערכו ועדיין ערכו עליו : היו בידו חמש סלעים . עני בן עשרים שהעריך עצמו . והיו לו חמש סלעים : ר"מ אומר אינו נותן אלא אחת דסבר ר"מ או נותן כל החמשים שעליו או אינו נותן אלא שקל : וחכ"א נותן כל מה שבידו . דקרא דכתיב וכל ערכך יהיה בשקל . לפחות שבערכין הוא דאתא . שאפי' עני שבעניים לא יתן פחות . ומיהו היכא דאית ליה טפי יהיב דכתיב (שם) ע"פ אשר תשיג והלכה כחכמים : אין פתח בטועה פחות משבעה . איידי דאיירי באין בערכין פחות ולא יותר תני נמי לכל הנך דאית בהו אין פחות ולא יותר : פתח . תחלת נדות שדין נדה דאורייתא הוא אם התחילה וראתה היום מונה ו' והוא . ראתה שנים מונה ה' והם . ראתה ג' מונה ד' והם (ואפי') ראתה כל ז' ופסקה לערב טובלת ומשמשת . ומיום שביעי והילך הויין ימי זיבה י"א יום שאם ראתה בהן יום אחד או שנים שומרת יום כנגד יום וטובלת ואם ראתה בהן ג' רצופים הוי זבה גדולה שטעונה שבעה נקיים וקרבן ואם משכו ימי זיבה חדש או שנה אינה חוזרת לתחלת נדות עד שתשב שבעה נקיים וכשישבה שבעה נקיים

ניט צו בצאהלן . מוז ער זיך שאפן אטאלער אונ געבן . נאר ניט ווייניגער וויא אטאלער (ולא יתר על חמשים סלע) אונ ניט מער וויא פופציג טאלער . דאס גרעסטע שאצונג איז פופציג טאלער (כיצד) וויא מיינט מען (נתן סלע והעשיר) אויב איינער איז אלט גיוועזן צוואנציג יאהר . אונ ער האט גיזאגט איך זאל געבן מיין שאצונג . דאס איז פופציג טאלער . אונ ער איז אבער גיוועזן אארעם מאן . האט ער נאר גיגעבן איין טאלער . דער נאך איז ער רייך גיווארין (אינו נותן כלום) דארף ער גאר ניט געבן . ער איז שון פטור גיווארין מיט דעם טאלער (פחות מסלע והעשיר) אויב ער האט אבער גיגעבן ווייניגער וויא אטאלער . דער נאך איז ער רייך גיווארין (נותן חמשים סלעים) מוז ער געבן גאנצע פופציג טאלער (היה בידיו חמש סלעים) איינער איז אלט גיוועזן צוואנציג יאהר אונ ער האט גיזאגט איך זאל געבן מיין שאצונג . דאס איז פופציג טאלער . אונ ער האט אבער נאר גיהאט פינף טאלער . רבי מאיר זאגט (אינו נותן אלא אחת) ער דארף נאר געבן איין טאלער . ניט מער (וחכמים אומרים) אונ דיא חכמים זאגין (נותן את כולם) ער דארף געבן דיא גאנצע פינף טאלער (אין בערכין פחות מסלע) אז איינער האט גיזאגט ער זאל געבן זיין שאצונג אונ ער איז אארעם מאן . זאל ער געבן ניט ווייניגער וויא אטאלער (ולא יותר על חמשים סלע) אונ ניט מער וויא פופציג טאלער דאס גרעסטע שאצונג איז פופציג טאלער (אין פתח בטועה פחות משבעה) דער דין פון אנדה וויא דיא תורה זאגט איז אזוי . אויב אאשה האט גיזעהן בלוט מאנטאג . ציילט זיא זעקס טעג צו דעם טאג אונ איז זיך טובל

וראתה הוי תחלת נדה ומונה שבעה וכו׳. אם בימי נדותה עומדת. או באותן י״א יום וחוזרת לענינה ככל המפורש. ואם לא ראתה של ימי זוב אינה חוזרת לפתח נדותה בפחות באותן י״א יום ג׳ רצופים אינה זבה וכשתראה מז נקיים ולא יותר על י״ז נקיים. כיצד אחריהן בין שהיא רואה כמוך בין שהרחיקה טועה שאמרה יום אחד טמא ראיתי היום. ראייתה הוי תחלת נדה ואפילו תראה שלשה רצופים. הילכך גם אלא ארבעה וכו׳. שאין וכו׳. ואינה יודעת אם בימי נדות היא וצריכה למנות שבעה. אם באותן אחד עשר יום של ימי זיבה ואינה צריכה לשמור אלא יום כנגד יום ימי ז ב אלא אותן י״א יום שבין סוף נדות זה לתחלת נדות הבא:

אין פתח בטועה פחות משבעה. ולא יותר על שבעה עשר

פתחה י״ז שאם לא תראה עד לאחר י״ז יום משבעה. טועה שראתה) היום ואינה יודעת לבד מיום זה חוזרת לפתח נדותה. דאם יום

זונטאג ביי נאכט. אונ אויב זיא האט געזעהן בלוט דינסטאג אויך. ציילט זיא נאך פינף טאג צו דיא צווייא טעג. אונ זיא איז זיך טובל זונטאג ביי נאכט. אונ אזוי אלע טאג ביז זונטאג. אפילו זיא האט געזעהן בלוט זונטאג אויך. ווארזונטאג פארין נאכט האט דיא בלוט אויף געהערט צו גיין פון דעסטוועגין איז זיא זיך טובל זונטאג ביי נאכט אונ איז טהור. אונ פון מארגין מאנטאג. דאס איז דער אכטער טאג. ציילט זיא עלף טאג. אונ אין דיא עלף טעג וועלכין טאג זיא זעהט בלוט. הייסט דאס זיבה. איז אזוי דער דין. אויב זיא זעהט באלד מאנטאג איז זיא זיך טובל דינסטאג. אונ אויב זיא זעהט בלוט דינסטאג אויך. איז זיא זיך טובל מיטוואך. אונ אויב זיא זעהט בלוט מיטוואך אויך. דארף זיא ציילין זיבען ריינע טעג. דער נאך איז זיא זיך טובל. אונ אזוי לאנג וויא זיא קען ניט ציילין זיבען ריינע טעג. טאר זיא זיך ניט טובל זיין. זיבען אונ דרייא איז צעהן טאג. דעם עלפטין טאג ברייגט זיא קרבנות. אויף צו מארגין נאך דעם עלפטין טאג. אויב זיא זעהט בלוט איז זיא אויף דאס נייע א נדה. אונ אויב זיא האט אנגיהויבין צו זעהן זיבה אין דיא עלף טעג. אונ דאס זעהונג ציהט זיך אחודש אדער אפילו א יאהר. אזוי לאנג וויא זיא האט ניט אפ געציילט זיבען ריינע טעג. הייסט זיא אלין א זבה. ניט קיין נדה. אונ נאך דיא זיבען ריינע טעג. אויב זיא זעהט בלוט הייסט זיא אויף דאס נייע א נדה. גייט ווייטער אזוי דער דין וויא פריער. אונ אויב זיא האט אין דיא עלף טעג גאר ניט געזעהן. איז זיא ניט קיין זבה. אונ נאך דיא עלף טעג ווען זיא זעהט הייסט זיא אויף דאס נייע א נדה. אפילו זיא זעהט דרייא טאג אדער דיא גאנצע זיבען טאג אטאג נאך אטאג. הייסט זיא אלין א נדה אונ דארף ניט ציילין ריינע טעג. נאר דעם זיבעטין טאג ביי נאכט איז זיא זיך טובל אונ איז טהור. ווארום זיבה איז נאר אין דיא עלף טעג וואס נאך נדה ביז צום אנהייב דאס אנדערע מאהל נדה. אונ אויב א אשה ווייס ניט וועלכע טעג עס איז. צו דיא טעג פון נדה אדער דיא טעג פון זיבה. זאגט דיא משנה "אין פתח בטועה פחות משבעה" דיא אשה קען אנדערש ניט ווערין צוריק א נדה סיידין זיא ציילט אפ זיבען ריינע טעג. ניט ווייניגער "ולא יתר על שבעה עשר" אונ מער וויא זיבעצין ריינע טעג דארף זיא ניט ציילין. למשל א אשה זאגט איך האב היינט געזעהן בלוט. אונ איך ווייס ניט צו איך בין אין דיא טעג פון נדה אדער אין דיא טעג פון זיבה. דארף זיא ציילען זיבעצין ריינע טעג. ויסער דעם היינטיגען טאג.

זה שראתה תחלת ימי זיבה הוא כיון שכלו י"א שלמו ימי זיבה והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר י"ז ותחלת נדה היא ואפילו ה"ת שיום זה תחלת נדה הוא אעפ"כ יצאה מימי הזוב לסוף יום י"ז לבד מיום זה אבל אם תראה יום י"ז לא יצאה מן הספק אם יום נדה הוא או יום זיבה הוא די"ל שמא יום זה שראתה תחלת ימי נדה הוא ויום י"ז שראתה בו סוף י"א שבין נדה לנדה הוא. או שמא יום ראשון מימי הזוב הוא וכשכלו י"א יצאה מימי הזוב. ויום י"ז שראתה בו תחלת נדה היא וכ"ש אם תראה קודם י"ז שלא יצאה מן הספק וכל זמן שתהא בספיקה זו מקולקלת היא שלעולם נחמיר עליה מספק. שכשתראה יום אחד. נאמר תחלת נדה היא. וצריכה שבעה והוא. וכשתראה ג' רצופים נאמר ימי זוב הן וצריכה ז' נקיים וקרבן אבל לאחר י"ז אין להחמיר דודאי תחלת נדה היא ואפילו תראה ג' ימים רצופים תמנה ארבעה ושם. וטובלת וטהורה: אין בנגעים פחות משבוע אחד. להסגר.

עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד. ולא יותר על שלשה שבעות:
ב אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברים בשנה ולא נראה יתר על ח'. שתי הלחם נאכלות. אין פחות

דים בנגעי אדם שמסגירים לשבוע אחד אם לעשר אם לחלוט: ולא יותר על ג' שבועות. נגעי בתים דתניא בת"כ מנין שאם עמד בעיניו בשבוע ראשון ובשבוע שני שחולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע שלישי ת"ל (ויקרא יד) ובא הכהן ואם בא יבא כו': ב אין פוחתין מד' חדשים מעוברות. של ל' יום לשנה דלא עבדינן טפי משמנה חסרים. אבל ח' חסרים עבדינן: ולא נראה יותר על ח'. כלומר ולא ראו לחכמים לעבר בשנה יותר על ח' חדשים. שחדש של לבנה כ"ט יום וחצי וב' ידות שעה ושבעים ושלש חלקים. הרי לשני חדשים נ"ט ימים. חדש א' נכ"ט. וחדש א' מל' יום. חדש של כ"ט הוא חסר וחדש של שלשים קרוי מלא או מעובר. ובדין היה שיהיו כל חדשי השנה אחד מלא ואחד חסר אלא מפני יתירות השתי ידות שעה וע"ג חלקים שיש בכל חדש וחדש. צריכים פעמים לעשות ח' חדשים מחדשי השנה מלאים. וד' חסרים. פעמים ח' חסרים וד' מלאים: אין פחות משנים

יום

וארום ממה נפשך. איז היינט דער ערשטער טאג פון זיבה. אז עס גייט אוועק נאך צעהן טעג איז זיא דאך שוין אוים זבה. אונ אז דיא בלוט האט זיך אויף גיהאלטין נאך זיבען טאג ואיז שוין זיבעצין טעג אויף דעם אכטצעהנטין טאג אז זיא זעהט בלוט. איז זיא געווים אנדה. אונ אפילו אויב היינט איז דער ערשטער טאג פון נדה. אז זיא ציילט נאך זעקס טעג. אונ עלף טעג פון זיבה איז שוין זיבעצין טאג. אויף דעם אכטצעהנטין טאג אז זיא זעהט בלוט איז זיא דאך אנדה ועיין בהרע"ב ותי"ט (אין בנגעים פחות משבוע אחד) א נגע ווערט ניט פאר שלאסין אויף וויניגער וויא איין וואך (ולא יותר על שלשה שבועות) אונ ניט מער וויא אויף דרייא וואכין: ב (אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברים בשנה) עס טאר ניט זיין אין יאהר וויניגער וויא פיר חדשים וואס יעדר חודש זאל זיי צו דרייסיג טעג (ולא נראה יתר על שמונה) אונ עס טאר ניט זיין אין יאהר מער וויא אכט חדשים צו דרייסיג טעג. נאר אמאהל מאכט מען אכט חדשים צו ניין אונ צוואנציג טעג אונ פיר חדשים צו דרייסיג טעג. אונ אמאהל מאכט מען אכט חדשים צו דרייסיג טעג. אונ פיר חדשים צו ניין אונ צוואנציג טעג (שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים) דיא צווייא ברויט פון שבועות ווערט גיגעסין ניט וויניגער וויא אויף דעם צווייטען טאג. ווייל דיא ברויט ווערט גיבאקט ערב שבועות אונ מען עסט זייא אויף מארגין אום שבועות (ולא יתר על שלשה) אונ ניט מער וויא

משנים. ולא יתר על שלשה. לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה. ולא יותר על אחד עשר. קטן נמול אין פחות משמנה ולא יותר על שני' עשר:

ג אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש. ולא מוסיפין על ארבעים ושמנה. אין פוחתין מב' נבלין ולא

ליום שני לאפייתן: ולא יותר על שלשה. יום שלישי לאפייתן כהלכתן. ותו לא. כיצד חל י"ט של עצרת באחד בשבת נאפות בע"ש. שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא י"ט. ונאכלות ביום טוב לאחר שנאפתן דהיינו ליום שלישי וכשחל עצרת בשאר ימי שבוע נאפות בעי"ט. ונאכלות בו ביום שהוא שני לאפייתן: לחם הפנים אין נאכל פחות מט'. שהוא נאפה בע"ש ונאכל לשבת אחרת שהוא יום תשיעי לאפייתו. חלו ב' י"ט של ר"ה להיות בחמישי בשבת ושני בשבת אופין לחם הפנים ברביעי בשבת. ומסדרים אותו על השלחן בשבת ונאכל לשבת שנייה שהוא יום י"א לאפייתו: לא יתר על י"ב. כיצד נולד בה"ש של ע"ש אינו נמול בשבת דשמא תשיעי הוא. דבה"ש ספק יום ספק לילה ואם יום הוא נמצא שבת יום תשיעי ומילה שלא בזמנה אינה דוחה לא את השבת ולא את י"ט. ואם חלו ב' י"ט של ר"ה אחר אותה שבת. אינו נמול עד יום ג' שהוא י"ב ללידתו: ג אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש. במס' סוכה פ' החליל (דף נג) הן מפורשים והא דתנן ולא מוסיפין על מ"ח לאו דוקא דזמנין דמוסיפין עד שבעים וחמשים תקיעות כשחל ע"פ להיות בשבת. ומשום דלא שכיח כולי האי לא חשיב ליה: משני נבלים. אין פוחתים משני נבלים לשני לוים: ולא מוסיפים על ששה. לא אתפרש טעמא: חלילין. מין כלי זמר שקולו נשמע למרחוק ללמילו"ש בלע"ז ובערבי מזמאר"י: ולא מוסיפין על שנים עשר. כנגד שנים עשר

אויף דעם דריטען טאג. אויב שבועות איז זונטאג. אונ דיא ברוט ווערט געבאקט פרייטאג. עסט מען דאך די ברוט דעם דריטן טאג (לחם הפנים נאכל אין פחות מתשעה) דר לחם הפנים ווערט געגעסן ניט ווייניגער וויא אויף דעם ניינטען טאג. מען באקט דעם לחם הפנים פרייטאג אונ מען עסט אים איבער אכטאג שבת. איז דאס דער ניינטער טאג (ולא יותר על אחד עשר) אונ ניט מער וויא אויף דעם עלפטין טאג. אויב דאנערשטאג אונ פרייטאג איז געוועזן ראש השנה. האט מען גימוזט באקן דעם לחם הפנים מיטוואך. אונ געגעסן האט מען אים איבער אכטאג שבת. איז דאך דער עלפטער טאג (קטן נמול אין פחות משמונה) א קינד ווערט ניט גימלת פאר דעם אכטן טאג (ולא יותר על שנים עשר) אונ ניט שפעטער וויא דעם צוועלפטין טאג. אויב דאס קינד איז געבארין געווארין פרייטאג פארן נאכט צווישען טאג אונ נאכט. קען מען אים ניט מל זיין איבער אכטאג פרייטאג. טאמער איז ער געבארין שבת. איז דאך פרייטאג דער זיבעטער טאג. אונ שבת קען מען אים ניט מל זיין. טאמער איז ער געבארין פרייטאג. איז דאך שבת דער ניינטער טאג. אונ זונטאג אונ מאנטאג איז געוועזן ראש השנה מוז מען אים מל זיין דינסטאג. איז דאך דער צוועלפטער טאג ווארום שבת אונ יום טוב איז מען נאר מל. אז דער אכטער טאג איז שבת אונ דער אכטער טאג איז יום טוב: ג (אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש) אין בית המקדש טאר מען ניט בלאזין ווייניגער וויא איין אונ צוואנציג תקיעות (ולא מוסיפין על ארבעים ושמונה) אונ מען טאר ניט בלאזין מער ווי אכט אונ פערציג תקיעות ווא אז ערב פסח איז שבת בלאזט מען זיבען אונ פופציג תקיעות. אזו וויא עס שטייט אין דיא מסכת סוכה אין לעצטין פרקו (אין פוחתין משני נבלין) עס טאר ניט זיין אין בית המקדש ווייניגער וויא צוויא הארפין צו צוויי לוים (ולא מוסיפין

מוסיפין על שנים עשר. ובשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח. בשחיטת פסח ראשון ובשחיטת פסח שני. ובי"ט ראשון של פסח. ובי"ט של עצרת. ובשמנה ימי החג. ולא היה מכה באבוב של נחשת. אלא באבוב של קנה. מפני שקולו ערב. ולא היה מחליק אלא באבוב יחידי. מפני שהוא מחליק יפה: **ד** ועבדי הכהנים היו. דברי ר"מ. ר' יוסי אומר משפחו' בית הפגרים. ובית צפריא

יום בשנה שהחליל מכה בהן לפני המזבח ולשון מכה נופל בחליל לפי שהוא עשוי נקבים ומכה באצבעו על הנקבים להנעים הקול: בשחיטת הפסח. בי"ד בניסן שהיו קורין ההלל בעזרה בשעת שחיטה כדאמר בפ' תמיד נשחט (דף סד): אבוב. הקנה הדק שבראש החליל. ובגמ' מוכח דחליל נופיה קרוי אבוב: שקולו ערב. כשהוא של קנה יותר נאה. ודוקא חליל שמכה לפני המזבח על הקרבן הוא שדוחה את השבת וכ"ש י"ט. אבל חליל של בית השואבה לא היה דוחה לא את השבת ולא את י"ט. כדמוכח בסוכה פרק החליל: לא היה מחליק אלא באבוב יחידי. כשהיה מגיע לסיים הנעימה היה אחד מן החלילים מחליק לאחר שסיימו האחרים שזהו חלוק יפה יותר משאילו יסיימו שניהם כאחד. וחלוק היינו סיום שמשמע קול הנעימה ובשעת הקרבה היה שיר זה והיו הלוים משוררים בפה את ההלל באותן שנים עשר ימים. והחלילים היו מחללים אלבשה"ר ימים היו מהללים בנבל וכנורות והשיר היה השיר שהיו הלוים אומרים בבהמ"ק. בראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה וכל המזמור בשני גדול ה' ומהולל מאד וגו' וכן כולם: **ד** ועבדי כהנים היו. אותן המכים בחליל דס"ל כר"מ אין מעלים מן הדוכן ליוחסים. ולא למעשרות. הלכך לא אכפת לן אם היו עבדים: בית הפגרים וביה צפריא. שם משפחות מיוחסות:

על ששה) און עס טאר ניט זיין מער וויא זעקס ארפין צוא זעקס קוים (אין פוחתין משני חלילין) עס טאר ניט זיין אין בית המקדש ווייניגער וויא צוויא פייפלאך (ולא מוסיפין על שנים עשר) און עס טאר ניט זיין מער וויא צוועלף פייפלאך (ובשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח) און צוועלף טעג אין יאהר שפילט מען מיט דיא פייפלאך פאר דעם מזבח (און מען קלאפט מיט דיא פינגער אויף דיא לעכלאך פון דעם פייפולו. און דאס זענען דיא צוועלף טעג (בשחיטת פסח ראשון) דעם פערצעהנטין טאג אין ניסן ווען מען שעכט דעם קרבן פסח (ובשחיטת פסח שני) און דעם פערצעהנטין טאג אין אייר ווען מען שעכט דעם אנדערין קרבן פסח (וביום טוב ראשון של פסח) און דעם ערשטין טאג פסח (וביום טוב של עצרת) און איין טאג שבועות (ובשמונה ימי החג) און דיא אכט טאג סוכות. צו זאמען איז צוועלף טאג (ולא היה מכה באבוב של נחשת) און מען האט ניט געשפילט מיט א קופערנע פייפול (אלא באבוב של קנה) נאר מיט א הילצערנע רער ואפייפולו האט מען געשפילט (מפני שקולו ערב) ווייל דער קול פון דיא הילצערנע רער איז שענער וויא דער קול פון דיא קופערנע פייפול (ולא היה מחליק אלא באבוב יחידי) אוים גילאזין דעם קול האט מען ניט מיט אלע פייפלאך מיט איין מאהל. נאר מיט איין פייפול. איין פייפול האט גיבלאזין צום אויף הערין לייגער ווי אלע (מפני שהוא מחליק יפה) ווייל אזוי לאזט זיך שענער אוים דאס קול: ד (ועבדי הכהנים היו) די מענטשין וואס האבין געשפילט זענען גיוועזן דיא קנעכט פון דיא כהנים (דברי רבי מאיר) אזוי זאגט רבי מאיר. רבי יוסי זאגט (משפחות בית הפגרים ובית צפריא ומאמאום היו) דיא מענטשין וואס האבין געשפילט זענען גיוועזן פון דיא משפחה פון בית הפגרים. און

ומאמאוס היו משיאין לכהונה. ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר לוים היו: ה אין פוחתין, מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים. כדי לשבת ולשני ימים טובים של ר"ה. ומוסיפין עד לעולם. אין פוחתין משתי חצוצרות. (ומוסיפין עד לעולם). (אין פוחתין)

ומאמאוס. שם מקום: משיאין לכהונה. כהנים היו נושאים את בנותיהן שמשפחות מיוחסות שבישראל היו. ור"י סבר דמעלין מן הדוכן ליוחסים. הלכך אי לאו דמיוחסין היו לא הניחום לנגן על הדוכן: ר"ח בן אנטיגנוס אומר לוים היו. רבי חנינא בן אנטיגנוס סבר מעלין מן הדוכן למעשרות. הלכך לוים היו. ול"פ אלא במנגנים בכלי זמר. אבל בשיר שבפה כ"ע מודו דאין אומרים שיר בפה על הקרבן אלא לוים. דכתיב גבי לוים (דברים יח) ושרת בשם ה' אלהיו. איזהו שירות שבשם ה'. הוי אומר זה השיר והלכה כרבי יוסי: ה אין פוחתין מששה טלאים המבוקרי'. האי תנא סבר דכבשים של תמידין טעונים ביקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטתן דומיא דפסח מצרים שהיה מקחו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר דיליף מועדו האמור בתמידים (במדבר כח) תשמרו להקריב לי במועדו. ממועדו האמור בפסח (שם ט) את הפסח במועדו הלכך קודם יום חנוך ארבעה ימים מבקרין שמנה טלאים ונותנין בלשכת הטלאים וביום חנוך נוטלים שנים לתמידין ונשארו שם ששה מבוקרים ולאחר כן קודם הלילה מבקרים שנים ונותנים שם. ומשום דבעי ליהנהו אכתי בשעת נטילת השנים. לא חשיב להו. וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים ואלו השנים שנותנים נוטלים אותם לחמישי של יום נתינתן: כדי לשבת ולשני ימים טובים של ר"ה. סימנא בעלמא נקט דאי הכי דאי מקלעי שבת ושני י"ט של ר"ה בהדי הדדי היה צריך להקדים ולבקר השוא דשלישי בשבת מע"ש דהא לא מצי קודם היום לילך ולבקש טלה ולבקר והויא לקיחה ד' ימים קודם שחיטה ה"נ לעולם בעינן ד' ימים קודם שחיטה: ומוסיפין עד לעולם. אם רצו להוסיף טלאים מבוקרים בלשכת הטלאים מוסיפין כמו שירצו: משב' חצוצרות. כשתוקעין בחצוצרות אין פוחתים מב':, ומוסיפין עד

פון דיא מִשְׁפָּחָה פון בֵּית צְפְּרָיָא. אונ פון דֶעם אָרְט אַמָאוּם זֶענֶען זַייא גִיוֶועֶן (וּמַשִׂיאִין לִכְהוּנָה) אונ כֹּהֲנִים פְלֶעגִין גֶעמֶען זַייעֶרֶע טֶעכְטֶער פַאר וַוייבֶּער. וַוייל זַייא זֶענֶען גִיוֶועֶן מְיוּחָסִים (עיין תי"ט). רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹם זָאגְט (לְוִים הָיוּ) דיא וָואס הָאבִּין גֶעשְׁפִּילְט זֶענֶען גִיוֶועֶן לְוִים: ה (אֵין פּוֹחֲתִין מִשִּׁשָּׁה טְלָאִים הַמְבוּקָּרִין בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים) אִין דֶעם שְׁפַּייכְלֶער וָואס דָארְט זֶענֶען גִישְׁטַאנֶען דיא שֶׁעפְּסִין מֶען זָאל זַייא מַקְרִיב זַיין צוּם תָּמִיד. הָאט נִיט גִיטָארְט זַיין ווייניגֶער וִויא זֶעקְס שֶׁעפְּסִין וָואס זֶענֶען דוּרְךְ גִיזֶעהֶען גִיוָוארִין אַז זֵיי הָאבִּין נִיט קֵיין פֶעלֶער (כְּדֵי לְשַׁבָּת וְלִשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה) טָאמֶער וֶועט אַמָאהְל גִיפַאלִין דיא צְווייא טֶעג רֹאשׁ הַשָּׁנָה זוּנְטָאג אונ מָאנְטָאג. זָאל עֶר הָאבִּין אָן גִיגְרֵייט עֶרֶב שַׁבָּת זֶעקְס שֶׁעפְּסִין צוּם קָרְבָּן תָּמִיד. צְווייא אוֹיף שַׁבָּת. צְוויי אוֹיף זוּנְטָאג. צְווייא אוֹיף מָאנְטָאג. וָוארוּם שַׁבָּת אונ יוֹם טוֹב טָאר מֶען נִיט דוּרְךְ זֶעהֶן אַשֶׁעפְּס אוֹיב עֶר הָאט אַפֶעלֶער (וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם) אונ מֶען מֶעג הַאלְטִין אִין שְׁפַּייכְלֶער שֶׁעפְּסִין אָן אַפֶעלֶער וִויא פִיל מֶען ווִיל. אֲפִילוּ מֶער וִויא זֶעקְס אוֹיךְ (אֵין פּוֹחֲתִין מִשְּׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת) מֶען טָאר נִיט בְּלָאזִין אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ווייניגֶער וִויא מִיט צְווייא חֲצוֹצְרוֹת (וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם) אונ מֶען מֶעג בְּלָאזִין מִיט פִיל חֲצוֹצְרוֹת. בִּיז הוּנְדֶערְט אונ צְוַואנְצִיג חֲצוֹצְרוֹת (אֵין פּוֹחֲתִין מִתִּשְׁעָה כִּנּוֹרוֹת) מֶען טָאר נִיט שְׁפִּילֶען אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ווייניגֶער וִויא מִיט נַיין פִידְלֶען (וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם) אונ מֶען מֶעג שְׁפִּילֶן מִיט וויפִיל פִידְלֶען מֶען ווִיל. אֲפִילוּ

מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם· והצלצל לבד: ו אין פוחתין משנים עשר לוים עומדים על הדוכן. ומוסיפין עד לעולם. אין קטן נכנס לעזרה לעבודה. אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר. ולא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה. כדי ליתן תבל בנעימה· ר׳ אליעזר בן יעקב אומר. אין עולין למנין. ואין עומדים על הדוכן אלא בארץ היו עומדין. וראשיהן מבין רגלי הלוים וצוערי הלוים היו נקראין:

לעולם. בגמ׳ מפ׳ עד ק״כ. שנאמר (ד״ה ב ה) ועמהם הכהנים למאה ועשרים מחצצרים בחצוצרות: והצלצל לבד. דאלא א׳ היה שם ולא יותר דאמר קרא (ד״ה א טז) ואסף במצלתים להשמיע. ואע״ג דמצלתים כתיב לשון רבים מפני שהן שתי התיכות דאבות של מתכת שמכין זו על זו. ומיהו הדא עבודתא עביד שאין אחד מהם מועיל בלא חבירו. וחד גברא עביד בהו: ו אין פוחתין מי״ב לוים. ט׳ לט׳ כנורות וב׳ לב׳ נבלים. וא׳ לצלצל: דוכן. כמין אצטבא שהלוים עומדים עליה: אין קטן נכנס. אין לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה. כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לסייע עמהם: ולא היו. אותם קטנים אומרים בנבל ובכנור אלא בפה: כדי ליתן תבל. ליתן תבלין בנעימת הלוים לפי שקול הקטנים דק וצלול ומתבל את קול הגדולים: לא עולין. אותן קטנים למנין י״ב לוים הצריכים לדוכן. ולא עולין על האצטבא המוכנת לדוכן אלא בארץ היו עומדים: וצוערי הלוים היו נקראים. שהיו מצערים את הלוים הגדולים שאין יכולים לנגן ולהשמיע קולם כמותם:

יש

מזעגד און נאך מער (והצלצל לבד) און איין מענטש האט געהאלטן צוויא בלעכן און האט געקלאפט איינס אויף דאס אנדערע. און מיט מער בלעכן האט מען ניט גיטארט שפילען: ו (אין פוחתין משנים עשר לוים עומדים על הדוכן) ביי דעם מזבח איז געשטאנען א באנק ודיא באנק הייסט דוכן אויף דיא באנק האט ניט גיטארט שטיין וויינינגער ויא צוועלף לוים צום שפילען (ומוסיפין עד לעולם) און עס מעג שטיין אויף די ברעט לוים. וויפיל זיא ווילען (אין קטן נכנס לעזרה לעבודה) א קינד וואס איז א לוי האט ניט גיטארט אריין גיין אין דיא עזרה צוא קיין בדינונג. ניט אוים צו קערין דיא עזרה. און ניט צום צוא מאכין דיא טערין (אלא בשעה שהלוים עומדים בשיר) נאר ווען דיא לוים שפילען און זינגען קומען אריין דיא קליינע לוים און זינגען אויך מיט זייא (ולא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה) און דיא קליינע לוים האבין ניט געשפילט. ניט אויף אפידול און ניט אויף אנדערע כלים. זייא האבען נאר געזונגען מיט דעם מויל (כדי ליתן תבל בנעימה) זייא זאלין פאר עסערין און פאר שענערין דעם קול פון דיא גרויסע לוים. רבי אליעזר בן יעקב זאגט (אין עולין למנין) דיא קליינע לוים ווערין ניט גירעכונט אין צאל פון דיא צוועלף לוים. נאר עס דארף זיין צוועלף לוים גרויסע. אויסער די קליינע (ואין עומדין על הדוכן) און דיא קליינע לוים שטייען ניט אויף דיא באנק מיט דיא גרויסע לוים צו זאמען (אלא בארץ היו עומדים) דיא קליינע לוים שטייען נאר אויף דיא ערד (וראשיהן מבין רגלי הלוים) און דיא קעפ פון דיא קליינע לוים האט מען ארוים געזעהן פון צווישען דיא פים פון דיא גרויסע לוים (וצוערי הלוים היו נקראין) און מען האט זייא גירופען "צוערי הלוים". זייא זענען מצער דיא גרויסע לוים. ווייל דיא גרויסע לוים האבין ניט גיקענט אזוי שיין זינגען וויא דיא קליינע לוים:

פרק ג **יש** בערכין להקל ולהחמיר. בשדה אחוזה להקל ולהחמיר. בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר. באונס ומפתה ומוציא שם רע להקל ולהחמיר. יש בערכין להקל ולהחמיר. כיצד. אחד שהעריך את הנאה שבישראל. ואת הכעור שבישראל. נותן חמשים סלע. ואם אמר הרי דמיו עלי. נותן את שוויו:

ב בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד. אחד המקדיש. בחולת המחוז. ואחד

פ״ק ג **יש** בערכין להקל ולהחמ ר וכו'. כולהו מפר' להו והזיל לקמן בפרקין: את הנאה שבישראל. אפילו שוה מאה מנה אינו נותן אלא נ' סלע והיינו להקל ולהחמיר שהמעריך את הכעור שבישראל אפי' אין שוה אלא ס' סלעים. נותן נ' סלעים אם הנערך מבן כ' ועד בן ס': **ב** בחולת המחוז.

פרק ג **א** (יש בערכין להקל ולהחמיר) ביא דיא שאצונג פון מענטשן וואס עס שטייט אין פרשה בחקתי) אמאהל איז גרינגער אונ אמאהל איז שווערער (בשדה אחוזה להקל ולהחמיר) אז איינער האט אפעלד וואס ער האט איר גירשת. אונ ער האט גיזאגט דיא פעלד זאל זיין היילג. אונ ער וויל דיא פעלד צוריק אויס ליזין פון הקדש. ביא דעה דין אמאהל איז גרינגער אונ אמאהל איז שווערער (בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר) אאקס וואס האט גיהרגת דעם דריטען קנעכט אכנעני. אז ער דארף בצאהלין פאר דעם קנעכט. אמאהל איז גרינגער אונ אמאהל איז שווערער (באונס ומפתה ומוציא שם רע) אז איינער האט גינייט אבתולה אונ ער האט מיט איר מזנה גיוועזן. אדער ער האט איבער גירעדט אבתולה אונ ער האט מיט איר מזנה גיוועזן. דארף ער בצאהלין פופציג טאלער. אדער ער האט חתונה גיהאט מיט אבתולה. אונ ער האט גיזאגט אז ער האט ניט גיפונען ביא איר בתולים. דער נאך איז גיפונען גיווארין אז דיא זאך איז ליגען. אונ ער דארף בצאהלין הונדערט טאלער (להקל ולהחמיר) אמאהל איז דיא בצאלונג גרינגער אונ אמאהל איז דיא בצאלונג שווערער (יש בערכין להקל ולהחמיר) דער שאצונג איז אמאהל גרינגער אונ אמאהל שווערער (כיצד) וויא מיינט מען (אחד שהעריך את הנאה שבישראל) ביא ער האט גיזאגט אויף דעם שענסטין מענטש פון יודין איך זאל געבין זיין שאצונג אזוי וויא עס שטייט אין דיא תורה. אפילו דער מענטש איז ווערט טויזענד טאלער. פון דעסטוועגין דארף מען נאר געבין פופציג טאלער. איז דאך דאס גרינגער (ואת הכעור שבישראל) אונ ביא ער האט גיזאגט אויף דעם מיאוסטין מענטש פון יודין. איך זאל געבין זיין שאצונג אזוי וויא עס שטייט אין דיא תורה. אפילו דער מענטש איז נאר ווערט פינף טאלער. פון דעסטוועגין (נותן חמשים סלעים) דארף מען געבין פופציג טאלער. איז דאך דאס שווערער (ואם אמר הרי דמיו עלי) אויב איינער האט גיזאגט אויף זיין חבר וויא פיל מיין חבר איז ווערט וועל איך געבין צו נאט (נותן את שויו) מוז ער געבין וויא פיל זיין חבר איז ווערט. פיל צו ווייניג: **ב** (בשדה אחוזה להקל ולהחמיר) אז איינער האט אפעלד וואס ער האט איר גירשת. אונ ער האט גיזאגט דיא פעלד זאל זיין היילג. אונ ער וויל דיא פעלד צוריק אויס ליזין פון הקדש. ביא דעם דין איז אמאהל גרינגער אונ אמאהל שווערער (כיצד) וויא אזוי (אחד המקדיש בחולת המחוז) ביא ער האט גיהייליגט אזוי אפעלד וואס צרום דיא שטאט. וואס זיא איז ניט פיל ווערט. פון דעסטוועגין אויב מען קען אין דיא פעלד פאר זייען דרייסיג סאה גערשטין. אז מען ליזט איר אויס פון הקדש

המקדיש בפרדסות הבבסתי. נותן בזרע חומר שעורים נ׳ שקל כסף. ובשדה מקנה נותן את שוויו. רא״א אחד שדה אחוזה. ואחד שדה מקנה. מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה. אלא שבשדה אחוזה נותן חומש. ובשדה מקנה אינו נותן חומש: ג בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר. ביצד. אחד שהמית את

סביבות העיר שאינה משובחת כל כך מפני מדרס הרגלים: חולת. סביבות. כמו מחול הכרם כלאים פ״ד: מחוז. עיר פי׳ אחר מחוז שם מקום שלא היו פלוטיקן המוכים: בפרדסות. מקום שיש בו הרבה אילנות נטועים: הבבסתי. הם מקום והאילנות הם מועטים מאד: נותן. מי שפודה אותן מן ההקדש בין בעלים בין כל אדם אחר: בית זרע חומר שעורים בנ׳ שקל כסף. אם תחלת היובל היא ואם לאו מגרע מבנים שעברו הלע פונדיון לשנה בית זרע חומר שעורים מקום דראוי לזריעת כור דהיינו ל׳ סאה של שעורה והוא גדול ממקום זריעת כור של חטין והמקדיש שדה אחוזה מלאה אילנות כשהוא פודה

האילנות בשוין וחוזר ופודה את הקרקע בית זרע חומר שעורים בנ׳ שקל כסף: ובשדה מקנה נותן את שוויו. דבשדה מקנה כתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך. ואין מכסת אלא מנין דמים. דהיינו כפי מה שהוא שוה וכן הוא אומר (במדבר לא) והמכס מכם: אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה. שהרי נאמר בשדה אחוזה וחשב. ונאמר בשדה מקנה וחשב. מה בשדה אחוזה דבר קצוב אף שדה מקנה דבר קצוב דהיינו זרע חומר שעורי בחמשים שקל כסף: ובשדה מקנה אינו נותן חומש. דבשדה מקנה כתיב מכסת הערכך הקישו הכתוב לערכין. מה ערכין אין מוסיף חומש. אף שדה מקנה אין מוסיף חומש. ואין הלכה

מוז מען געבין פופציג טאלער. אפילו דיא פעלד איז ניט אזוי פיל ווערט. דאס איז שווערער (ואחד המקדיש בפרדסות הבבסתי) אונ סייא ער האט גיהייליגט אפעלד אין דעם ארט הבבסתי וואס אין איר איז גיפלאנצט פיל בוימער. אונ דיא פעלד איז אטייערע פעלד. פון דעסטוועגין (נותן בזרע חמר שעורים המשים שקל כסף) אויב מען קען אין דיא פעלד פאר זייען דרייסיג סאה גערשטין. אז מען לייזט איר אויס פון הקדש. דארף מען נאר געבין פופציג טאלער. אפילו דיא פעלד איז פיל מער ווערט. דאס איז גרינגער (ובשדה מקנה) אונ אז ער האט גיהייליגט אגיקויפטע פעלד. אז מען לייזט איר אויס פון הקדש (נותן את שויו) דארף מען געבין וויא פיל דיא פעלד איז ווערט. רבי אליעזר זאגט (אחד שדה אחוזה ואחד שדה מקנה) סייא אגירשטע פעלד אונ סייא אגיקויפטע פעלד. אז מען לייזט איר אויס פון הקדש. אויב מען קען אין איר פאר זייען דרייסיג סאה גערשטין. סייא זיא איז אגוטע פעלד אונ סייא זיא איז אשלעכטע פעלד. דארף מען אלין געבין פופציג טאלער (מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה) וואס איז דער חילוק ווער אונטער שייד) פון אגירשטע פעלד צו אגיקויפטע פעלד (אלא שבשדה אחוזה נותן חומש) אז מען לייזט אויס אגירשטע פעלד דארף מען געבין אפינפטיל מער וויא פופציג טאלער (ובשדה מקנה אינו נותן חומש) אונ אז מען לייזט אוס אגיקויפטע פעלד דארף מען ניט געבין אפינפטיל מער: ג (בשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר) אאקס וואס האט גיהאט דעם דריטען קגעבט אבנעני. אז מען דארף בצאהלין פאר דעם קגעבט. אמאהל איז גרינגער אונ אמאהל איז שווערער (ביצד) וויא אזוי (אחד שהמית את הנאה שבעבדים) סייא ער האט גיהרגט דעם שענסטין קנעכט. וואט ער איז ווערט

כלפה כר' אליעזר: ג המית בן חורין נותן את שוויו. דכתיב (שמות כא) אם כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו דמי ניזק: חבל בזה ובזה. בין בעבד בין בבן חורין ולא סמיכו משלם נזק שלם: ד פגם. שמין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה. להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח סימנו: לפי המבייש והמתבייש. אדם נקלה שבייש בפחו מרוכס ומתבייש לפי חשיבתו בפחו: ה נמצא

האומר

הנאה שבעבדים. ואת הבעור שבעבדים. נותן שלשים סלע. המית בן חורין נותן את שוויו. חבל בזה ובזה משלם נזק שלם: ד באונס ומפתה להקל ולהחמיר. כיצד. אחד שאנס ופתה את הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל. נותן נ׳ סלע. והבשת והפגם) הכל לפי המבייש והמתבייש: ה במוציא שם רע להקל

ולהחמיר. כיצד. אחד שהוציא שם רע. על גדולה שבכהונה ועל קטנה שבישראל

טויזענד טאלער. גיט ער נאר דרייסיג טאלער. דאס איז גרינגער צו מאכין (ואת הבעור שבעבדים) סייא ער האט גיהרגת דעם מיאוסטין קנעכט וואס ער איז גאר ניט ווערט (נותן שלשים סלע) דארף ער געבין דרייסיג טאלער. דאס איז שווערער צו מאכין (המית בן חורין) אויב דער אקס האט גיהרגת אפרייען מענטש וואס ער איז איוד (נותן את שויו) דארף ער געבין וויא פיל דער מענטש איז ווערט (חבל בזה ובזה) אויב אאקס הט גיביילט אקנעכט אבנעני. אונ ער הט אים ניט גיהרגת. אדער ער הט גיביילט איודין. אונ ער האט אים ניט גיהרגת (משלם נזק שלם) דארף מען בצאהלין דעם גאנצין שאדין: ד (באונס ומפתה להקל ולהחמיר) אז איינר הט גינייט אבתולה אונ ער האט מיט איר מזנה גיוועז. אדער ער האט איבער גירעט אבתולה אונ ער האט מיט איר מזנה גיוועזן. דארף ער געבין פופציג טאלער. אמאהל איז גרינגער. אונ אמאהל איז שווערר (כיצד) ווי אזוי (אחד שאנס ופתה את הגדולה שבכהונה) סיי ער הט גנייט אדר ער הט איבר גירעט דיא גרעסטע מיוחסת פון די כהנים. אונ ער הט מיט איר מזנה גיוועזן. דארף ער נאר געבין פופציג טאלער. דאס איז גרינג צו מאכין (ואת הקטנה שבישראל) אונ סייא ער האט גינייט אדער ער האט איבער גירעט אבתולה וואס זיא איז פון דיא נידעריגסטע פאמילייע פון דיא יודין. פון דעסטוועגין (נותן חמשים סלעים) דארף ער געבין פופציג טאלער (והבושת והפגם) אונ וואס ער האט דיא בתולה פאר שעמט. אונ וואס ער האט איר וועלוועלער גימאכט (הכל לפי המבייש והמתבייש) דאס דארף מען זעהן ווער דער פאר שעמער איז אונ ווער דיא פאר שעמטע איז. אויב דער פאר שעמער איז אנידעריגער מענטש. אונ דיא פאר שעמטע איז אמיוחסת. דארף ער פיל בצאהלין. אונ אויב דער פאר שעמער איז אמיוחס. אונ דיא פאר שעמטע איז פון אנידעריגע פאמילייע. דארף ער ווייניג בצאהלין: ה (במוציא שם רע להקל ולהחמיר) אויב איינער האט חתונה גיהאט מיט אבתולה. אונ ער האט גיזאגט ער האט ניט גיפונען בייא איר קיין בתולים. דער נאך איז גיפונען גיווארין אז דיא זאך איז ליגען. אונס ער דארף בצאהלין הונדערט טאלער (להקל ולהחמיר) אמאהל איז גרינגער אונ אמאהל איז שווערער (כיצד) וויא אזוי (אחד שהוציא שם רע על גדולה שבכהונה) סייא ער האט אוים גיצויגען דעם שלעכטין נאמען אויף דיא גרעסטע מיוחסת פון דיא כהנים. דארף ער נאר געבין

שבישראל. נותן ק׳ סלע. נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע שנאמר (במדבר יד) וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

פרק ד השג יד בנודר והשנים בניד׳ והערכים בנערך. והע׳

האומר בפיו יתר מן העושה מעשה. שהאומר לא מצאתי בתולים נותן מאה. והאונס דמוציא בתולי׳ ע״י מעשה נותן נ׳: גזר דין שלא ליכנס לארץ: זה עשר פעמים. גבי מרגלים כתיב דמשמע על זה נחתם גזר דינם:

פרק ד השג יד בנודר. תולין דין השגת יד שאמרנו בערכין כפי השג ידו בתר נודר אזלינן ולא בתר נידר. כדמפר׳ לקמן: והשנים בנידר. ילד שהעריך ערך זקן נותן ערך זקן דלא אזלינן בתר שנים דנודר והכא דקרי למעריך נודר. לישנא דקרא נקט דכתיב (ויקרא כז) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן והיינו דאמר השג יד בנודר למגר נמי השנים בנידר: והערכים בנערך. קצב הערך דזכר ונקבה בתר נערך אזיל. ולא בתר מעריך. כדמפרש לקמן דהיינו שאמר ערך אשה פלונית עלי נותן ערך אשה: והערך בזמן הערך כדמפרש לקמן. שאם

הונדערט טאלער. דאס איז ווייניג צוא מאכין (ועל קטנה שבישראל) אונ סיי ער האט אויס גיצויגין דעם שלעכטין נאמען אויף דיא אשה וואס איז פון דיא נידעריגסטע פאמיליע פון יודין פון דעסטוועגין (נותן מאה סלע) דארף ער געבין הונדערט טאלער. דיזעס איז שווערער צוא מאכין (נמצא האומר בפיו יתר מן העושה מעשה) ווערט גיפונען אז דער וואס זאגט מיט דעם מויל איז ערגער וויא מען טוהט. אז ער איז מונה מיט א בתולה אונ ער נעמט ביי איר ארויס דיא בתולים. דארף ער נאר בצאהלין פופציג טאלער. אונ אז איינער זאגט ער האט ניט גיפונען ביי א בתולה קיין בתולים. דארף ער געבין הונדערט טאלער (שכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר) וויא פיל מאהל אונזערע עלטערין האבין געזינדיגט אין דער מדבר צו גאט. איז ניט גיוועזן אויף זייא א גזירה צום שטארבין אין דר מדבר (אלא על לשון הרע) נאר אז זייא האבין גירעט לשון הרע. האט מען אויף זייא גוזר גיוועזן זייא זאלין שטארבין אין דער מדבר (שנאמר) אזוי וויא עס שטייט אין פסוק (וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי) גאט האט גיזאגט דיא יודין האבין מיך גיפרובט שוין צעהן מאהל אונ האבין ניט גיוואלט הערין וואס איך האב צוא זייא גיבאטין. פון דעסטוועגין האב איך זייא גישיינקט אונ האב זייא ניט גישטראפט. נאר היינט אז זייא האבין גירעט לשון הרע וועל איך זייא ניט שיינקען:

פרק ד א (השג יד בנודר) מען שאצט דאס פאר מעגין פון דעם וואס טוהט דעם נדר. אויב ראובן האט גיזאגט איך טוה א נדר איך זאל געבין דיא שאצונג פון שמעון. ווי פיל ער איז גשאצט אין דיא תורה. דער נאך אז מען דארף בצאהלין. שאצט מען דאס פאר מעגין פון ראובן. ניט פון שמעון (והשנים בנידר) אונ מען שאצט די יאהרין פון דעם מענש וואס אויף אים איז גיוועזן דער נדר. אויב ראובן האט גיזאגט איך טוה א נדר איך זאל געבין דיא שאצונג פון שמעון. שאצט מען דיא יאהרין פון שמעון. ניט פון ראובן (והערכים בנערך) אונ מען צאהלט דעם שאצונג פון דעם וואס ווערט גישאצט. אויב ראובן זאגט איך זאל געבין דיא שאצונג פון דיא אשה. בצאהלט ראובן וויא פיל די אשה איז גישאצט (והערך בזמן הערך) אונ ער בצאהלט דאס שאצונג וויא עס איז גיוועזן

העריך עצמו כשהיה פחות מבן כ' דהוי ערך קטן. וקודם שהיכתו היה בן כ'. אינו נותן אלא כשעה שהעריך: ב אומר אני אף בערכין כן. או מתדמי לה בערכין דומיא דקרבנות הוי כקרבנות. דהא דאמרת דערכים הינן כקרבנות. משום דלא דמו אהדדי. דמפני מה עני שהעריך עשיר נותן ערך עני לפי השג יד. לפי שאין העשיר חייב כלום. וגבי דמי למצורע. וזה שאמר על העשיר לא נתכוין אלא לפי מדת טהרתו של עשיר. שמחוסרים הן יתרים על טהרתו שלו. הלכך נדון בהשג יד. אבל עשיר שאמר ערכי עלי. דהוי חייב ערך שלם. דומיא דמלוג ע עשיר ושמע העני ואמר

בזמן הערך. השג יד בנודר כיצד. עני שהעריך את העשיר. נותן ערך עני. ועשיר שהעריך את העני. נותן ערך עשיר: ב אבל בקרבנות אינו כן. הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי. אם היה מצורע עני מביא קרבן עני עשיר מביא קרבן עשיר. רבי אומר (אומר אני). אף בערכין כן. וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני. שאין העשיר חייב כלום. אבל העשיר שאמר ערכי עלי. ושמע העני ואמר מה שאמר זה

אין דיא צייט ווען ער האט זיך גישאצט. אויב ער איז אלט גיוועזן פאר צוואנציג יאהר. אונ ער האט גיזאגט איך זאל געבין מיין שאצונג. דער נאך ווען ער קומט בצאהלין איז ער שוין עלטער וויא צוואנציג יאהר. זאל ער נאר בצאהלין וויא ער איז אלט גיוועזן ווען ער האט זיך גישאצט. ניט וויא ער איז אלט ווען ער בצאהלט ועיין ת"ט (השג יד בנודר כיצד) וויא עס פאר מאגט דער וואס הט גיטאהן דעם נדר אזוי זאל מען בצאלין. וויא אזוי מיינט מען (עני שהעריך את העשיר) אויב אארעם מאן האט גיזאגט איך זאל געבין דעם שאצונג פון דעם רייכין (נותן ערך עני) זאל ער געבין דאס שאצונג פון אארעם מאן. וויא ער איז (ועשיר שהעריך את העני) אונ אויב אבייער האט גיזאגט איך זאל געבין דעם שאצונג פון דעם ארעם מאן (נותן ערך עשיר) זאל ער געבין דאס שאצונג פון אבייכין. וויא ער איז: ב (אבל בקרבנות אינו כן) אבער ביי קרבנות איז ניט אזוי דער דין (הרי שאמר קרבנו של מצורע זה עלי) אויב איינער זאגט איך נעם אויף מיר איך זאל ברייננען אקרבן פאר דעם מצורע (אם היה מצורע עני) אויב דער מצורע איז גיוועזן אארעם מאן (מביא קרבן עני) דארף ער ברייננען אקרבן וויא אארעמער מצורע ברייננט (עשיר) אונ אויב דער מצורע איז רייך (מביא קרבן עשיר) דארף ער ברייננען אקרבן ווי אבייכער מצורע ברייננט. רבי זאגט (אומר אני) איך זאג (אף בערכין כן) ביי ערכין (דיא שאצונג) איז אויך אזוי דער דין וויא ביי דעם מצורע (וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני) פאר וואס זאגין מיר אויב אארעם מאן האט גיזאגט איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם רייכין. דארף ער נאר געבין נאך זיין ארעמקייט (שאין העשיר חייב כלום) ווייל דער רייכער איז גאר ניט שולדיג צוא געבין. האט דאך דער ארעמאן ניט איבער גינומען דעם רייכנס חוב. נאר דער ארעמאן האט זיך אליין פאר שולדיגט. האט ער זיך ניט מער פאר שולדיגט פאר יענעם נאר וויא ער קען בצאהלין. אבער אז אארעם מאן זאגט איך זאל געבין דיא קרבנות פון דעם רייכין מצורע. האט ער דאך איבער גינומען דעם רייכנס חוב. דארף דער ארעם מאן ברייננען דיא זעלביגע קרבנות וואס דער רייכער מצורע דארף ברייננען. אונ ביי דעם שאצונג איז אויך אזוי (אבל העשיר שאמר ערכי עלי) אבער אז אבייכער מענטש האט גיזאגט איך זאל געבין מיין שאצונג (ושמע העני ואמר מה שאמר זה עלי) אונ אארעם מאן האט גיהערט אונ ער האט גיזאגט וואס

עלי. נותן ערך עשיר. היה עני והעשיר. או עשיר והעני. נותן ערך עשיר. ר' יהודה אומר. אפי' עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר:

ג אבל בקרבנות אינו כן. אפי' אביו מת והניח לו רבוא, ספינתו בים ובאו בריבואות. אין להקדש בהן כלום:

ד שנים בנדר. כיצד. ילד שהעריך

מה שאמר זה עלי. נותן ערך עשיר: ס"ג היה עני והעשיר או עשיר והעני משלם ערך עשיר. היה עני והעשיר קודם שהיה משלם ערך עשיר. אשר השיג יד הנודר. אמר רחמנא. והכי ידו משגת. עשיר ועכשיו כמי השיג יד הנודר קרינא ביה. והכי היתה משגת בשעת הנדר: ר' יהודה אומר אפילו עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר. דכ' (ויקרא כ) ואם מך הוא מערכך עד שיהא במכותו מתחלה ועד סופו. ואין הלכה כר' יהודה: ג אפילו אביו מת. בשעה שנתחייב זה בקרבן היה אביו גוסס ונטה למות ומת וירש ממנו רבוא קודם שהביא קרבנו. אינו מביא אלא קרבן עני. כמו שהיה בשעה שנתחייב בקרבן: ספינתו בים. לא שהיתה ספינתו טעונה סחורות שלו בריבואות דא"כ עשיר הוא אלא שהיתה ספינתו מושכרת לאחרים בריבואות שכל והוא אין בידו. אלא אותה הספינה. ומשום שכרה לאו עשיר הוא דאין שכירות משתלמת אלא בסופה ונמצא שעכשיו עני הוא ומפו' הספינה עצמה לאו עשיר הוא דהאי תנא סבר כמ"ד לקמן שאם היה המעריך חמר נותן לו כהן חמורו ואינו נוטלו להקדש ולא היה אלא מניח לו למד בקרו דהיא פרנסתו וה"נ מניח לו ספינתו: ד ילד. מבן כ' ועד בן ס' דהוי ערכו נ' שקלים: נותן כזמן

דער רייכער מענטש האט גיזאגט. וועל איך געבן פון זיינעט וועגן (נותן ערך עשיר) מוז דער ארעם מאן געבן דעם שאצונג פון דעם רייכן. ווייל ער האט איבער גינומען דעם רייכונגס הוב. אזוי וויא ביא אמצורע (היה עני והעשיר) אויב אייגער האט גיטאהן אנדר ער זאל געבן זיין שאצונג. אונ ווען ער האט גיטאהן דעם נדר איז ער גיוועזן ארעם אונ איידער ער האט בצאהלט איז ער רייך גיווארין (או עשיר והעני) אדער ווען ער האט גיטאהן דעם נדר איז ער רייך גיוועזן. אונ איידער ער האט בצאהלט איז ער ארעם גיווארין (נותן ערך עשיר) מוז ער געבן דיא שאצונג פון א רייכן. רבי יהודה זאגט (אפילו עני והעשיר וחזר והעני נותן ערך עשיר) אפילו ווען ער האט גיטאהן דעם נדר איז ער גיוועזן ארעם. דער נאך איז ער רייך גיווארין. דער נאך איז ער צוריק ארעם גיווארין. אז ער קומט בצאהלין דעם נדר. מוז ער געבן דיא שאצונג פון א רייכן: ג (אבל בקרבנות אינו כן) אבער ביא קרבנות איז ניט אזוי (אפילו אביו מת והניח לו רבוא) אויב אייגער איז גיוועזן א ארעם מאן אונ איז שולדיג גיווארין צוא ברייגגען א קרבן. אונ דער פאטער איז שוין אפילו גיוועזן א גוסס. אונ דער פאטער איז גישטארבן. אונ ער האט אים גילאזין צעהן טויזענד רובל. איידער ער האט גיבראכט דעם קרבן. פון דעסטוועגן דארף ער נאר ברייגגען א קרבן פון א ארעם מאן. אזוי וויא ער איז גיוועזן ווען ער איז שולדיג גיווארין צוא ברייגגען דעם קרבן (ספינתו בים ובאה בריבואות) אונ אפילו ער האט א שיף אויפן ים (אונ מער קיין פאר מעגין האט ער ניט) אונ דיא שיף איז פאר דונגען צוא אפרעמדין פאר צעהן טויזענד רובל. נאר דיא געלט וועט מען אים איצט ניט בצאהלין נאר שפעטער אז מען וועט קומען צו פארן מיט דיא שיף. דער ווייל הייסט ער א ארעם מאן. אונ ער דארף ברייגגען א קרבן פון א ארעם מאן (אין להקדש בהן כלום) אונ הקדש נעמט נאר ניט פון דיא שיף אונ ניט פון דיא זיין געלט: ד (שנים בנדר כיצד) מען שאצט

הערך. דכתיב (ויקרא כז) כערכך יקום אותו הכהן אלא כזמן הערך: יום שלשים כלמטה. אם אמר ערך פלוני קטן עלי והוא קטן היה באותו יום בן שלשים. הוי כלמטה. ולא אמר כלום. דאין ערך לפחות מבן חדש. דהכי כתיב (שם) ואם מבן חדש: כבן ששים שנה

את הזקן. נותן ערך זקן. וזקן שהעריך את הילד. נותן ערך ילד. וערכים בנערך. כיצד. איש שהעריך את האשה נותן ערך אשה. ואשה שהעריכה את האיש נותנת ערך איש. והערך בזמן הערך. כיצד. העריכו פחות מבן חמש ונעשה יותר על בן חמש. פחות מבן עשרים ונעשה יותר על בן עשרים. נותן כזמן הערך. יום שלשים כלמטה ממנו. שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנו שנאמר (ויקרא כז) ואם מבן ששים שנה ומעלה

דיא יארין פון דעם וואס אויף אים איז געוועזן דער נדר. וויא אזוי מיינט מען דאס ילד (שהעריך את הזקן) אויב איינער מענטש האט גזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם אלטען מאן (נותן ערך זקן) דארף ער געבין דיא שאצונג פון דעם אלטען מאן. זעהט מען וויא פיל יאהר דער אלטער איז אלט (וזקן שהעריך את הילד) אונ אויב אאלטער מאן האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם יונגען מאן (נותן ערך ילד) דארף ער געבין דיא שאצונג פון דעם יונג מאן. מען זעהט וויא פיל יאהר דער יונגער מאן האט (וערכים בנערך כיצד) וויא מיינט מען מען צאהלט דעם שאצונג פון דעם וואס ווערט גישאצט (איש שהעריך את האשה) אויב א זכר האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין דיא שאצונג פון דיא אשה (נותן ערך אשה) דארף ער געבין דיא שאצונג פון דיא אשה. זעהט מען וויא פיל יאהר דיא אשה איז אלט (ואשה שהעריכה את האיש) אונ אויב אאשה האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם זכר (נותנת ערך איש) דארף זיא געבין דיא שאצונג פון דעם זכר. זעהט מען וויא פיל יאהר דער זכר איז אלט (והערך בזמן הערך) אונ ער בצאהלט דאס שאצונג וויא עס איז געוועזן אין דיא צייט ווען ער האט גישאצט (כיצד) וויא אזוי מיינט מען (העריכו פחות מבן חמש ונעשה יותר על בן חמש) אויב ראובן האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם קינד וואס ער איז אלט ווייניגער וויא פינף יאהר. אונ איידער ראובן האט בצאהלט דעם נדר איז דער וויל דער קינד גיווארין אלטער מער וויא פינף יאהר (פחות מבן עשרים) אדער ער האט גיזאגט איך זאל געבין דיא שאצונג פון דעם מענטשין וואס ער איז אלט ווייניגער וויא צוואנציג יאהר. אונ איידער ער האט בצאהלט דעם נדר (ונעשה יותר על בן עשרים) איז דער וויל דער מענטש גיווארין אלטער וויא צוואנציג יאהר (נותן בזמן הערך) זאל ער נאר בצאהלין וויא ער איז אלט גיוועזן ווען ער האט גישאצט. ניט וויא ער איז אלט ווען ער בצאהלט (יום שלשים כלמטה ממנו) אויב ראובן האט גיזאגט אויף אקינד וואס ער איז אלט דעם דרייסיגסטען טאג. איך זאל געבין זיין שאצונג. איז גלייך וויא דער קינד וואלט אלט גיוועזן ווייניגער וויא דרייסיג טעג. דארף מען גאר ניט געבין (שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנו) דער פינפטער יאהר אונ דער צוואנציגסטער יאהר. איז גלייך וויא פאר פינף יאהר אונ וויא פאר צוואנציג יאהר (שנאמר) אזוי וויא עס שטייט אין פסוק (ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר) אויב ער איז אלט מער וויא זעכציג יאהר. דער זעכציגסטער יאהר האט זיך

אם זכר הרי אנו למדים בכולם משנת ששים. מה שנת ששים כלמטה ממנה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה. הן. אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמיר. נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה להקל. ת"ל שנה שנה לגזרה שוה. מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה ממנו. אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרים. כלמטה ממנה. בין להקל בין להחמיר. רבי אליעזר אומר עד שיהו יתרות על

ומעלה. משנעשה שלמה שנת ששים ואז הוא נדון כששים. אבל בשנת ששים נדון כילד: הן אם עשינו. בתמיה כלומר וכי כן הוא. אם עשינו שנת ששים כלמטה להחמיר דערך גדול יש לפחות מבן ששים חמשים סלע. וליותר מבן ששים. אינו אלא חמשה עשר: כלמטה ממנה להקל. דערך יותר על בן עשרים. גדול הוא מפחות מבן כ'. וכן בבן חמש. כדכתיבי קראי: ר' אליעזר אומר. לעולם שנת חמשה ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה והוא יום אחד מהשנה שאחרת דיליף גזרה שוה למעלה מבכור. נאמר כאן מבן ששים שנה ומעלה

שוין איום גיוואזט אין גאנצין. ווערט ער גירעכונט זעכציג יאהר. אויב ער איז אזכר, איז דער שאצונג פופצעהן טאלער (הרי אנו למדים בכולם משנת ששים) לערנען מיר אפ א..ע שאצונגען פון דעם זעכציגסטען יאהר (מה שנת ששים כלמטה ממנה) אזוי ווי דער זעכציגסטער יאהר ווערט גירעכונט ווי פאר זעכציג (אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה) אזוי דער פינפטער יאהר און דער צוואנציגסטער יאהר. איז גלייך ווי פאר דעם פינפטין יאהר און ווי פאר דעם צוואנציגסטען יאהר. פרעגט דיא גמרא (הן) יא. עס איז ניט גלייך פינף. און צוואנציג. צו זעכציג (אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמיר) דעם זעכציגסטען יאהר האט מען גירעכונט ווי פאר זעכציג. שווערער צו מאכין. ווארום דער שאצונג פון פאר זעכציג איז מער ווי דער שאצונג פון נאך זעכציג (נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנה להקל) זאלין מיר רעכענען דעם פינפטען יאהר ווי פאר דעם פינפטען. און דעם צוואנציגסטען יאהר ווי פאר דעם צוואנציגסטען. גרינגער צו מאכין. ווארום פאר דעם פינפטען צאלט מען ווייניגער ווי נאך דעם פינפטען. און פאר דעם צוואנציגסטען צאלט מען ווייניגער ווי נאך דעם צוואנציגסטען. ענפערט דיא גמרא (תלמוד לומר שנה שנה לגזרה שוה) עס שטייט אין פסוק צוויא מאהל שנה. ביא זעכציג יאהר שטייט שנה. און ביא פינף און ביא צוואנציג שטייט אויך שנה. לערנען מיר אפ פינף. און צוואנציג. פון זעכציג (מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה ממנו) אזוי ווי דער יאהר וואס עס שטייט ביא דעם זעכציגסטען יאהר. ווערט דאך דער זעכציגסטער יאהר גירעכונט ווי פאר זעכציג (אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרים) אזוי דער יאהר וואס עס שטייט ביא דעם פינפטען יאהר און ביא דעם צוואנציגסטען יאהר. איז דער פינפטער יאהר און דער צוואנציגסטער יאהר גירעכונט (כלמטה ממנה) אזוי ווי פאר דעם פינפטען און ויא פאר דעם צוואנציגסטען (בין להקל בין להחמיר) סייא גרינגער צו מאכין און סייא שווערער צו מאכין. רבי אליעזר זאגט (עד שיהו יתרות על השנים חודש ויום אחד) ביז אחודש מיט איין טאג נאך דעם פינפטען יאהר. און ביז אחודש מיט איין טאג נאך דעם צוואנציגסטען יאהר. און ביז אחודש מיט איין טאג נאך דעם זעכציגסטען יאהר. גיהער אלין צו פריער. פאר דעם פינפטען. און פאר דעם צוואנציגסטען. און פאר דעם זעכציגסטען:

השנים חדש ויום אחד:

פ"ה **האומר** משקלי עלי. נותן משקלו. אם כסף כסף. אם זהב זהב. מעשה באמה של ירמטיה. שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלים ושקלוה. ונתנה משקלה זהב. משקל ידי עלי. רבי יהודה אומר ממלא חבית מים. ומכניסה עד מרפיקו. ושוקל בשר

ונאמר בבכור אדם (במדבר יח) ופדויו מבן חדש ומעלה. מה להלן חדש ויום אחד שאין בכור נפדה פחות מבן חדש ויום אחד אף כאן עד שיוסיף על השנים חדש ויום אחד. והנה חמש ושנת עשרים ילפינן בג"ש. אנה בנה מהנה ה׳. כדיליף ת"ק לעיל ואין הלכה כר"א:

האומר משקלי עלי כו׳ אם כסף כסף. אם פירש כסף נותן משקלו כסף. ואם פירש זהב נותן משקלו זהב. והא קמ"ל דאם לא פירש אלא אמר סתם משקלי עלי כמו נפשים בכל דהו ובלבד שיהיה דבר שכמותו רגיל להיות נשקל במקום ההוא. ואפי׳ זפת. ואפי׳ בלוס. ורגילים אנשי המקום למכרם במשקל ואמר אחד מאנשי המקום ההוא משקלי עלי סתם ולא פירש. הרי זה נותן משקלו זפת. או בלוס ונפטר: ומעשה באמה של ירמטיה. מפרש בגמרא דמתני׳ חסורי מחסרא והכי קתני ואם אדם חשוב הוא אע"ג דלא פירש אמדינן לפי כבודו. ומעשה נמי באמה של ירמטיה אשה חשובה שאמרה כך שאמרה משקל בתי עלי ועלתה לירושלים ושקלוה ונתנה משקלה זהב. לפי שהיתה אמודה בעושר: משקל ידי עלי. היאך הוא שוקל ידו דאם רוצה מכביד ואם רוצה מיקל: ממלא חבית מים ומכניסה עד מרפיקו. קודו בלע"ז משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשונו

פרק ה א (האומר משקלי עלי) אויב איינער זאגט וויא פיל פונט איך וועג. אזוי פיל פונט זאל איך געבין צום בית המקדש (נותן משקלו) זאל ער געבין זיין וואג. וויא פיל פונט ער וועגט. אזוי פיל פונט מוז ער געבין צום בית המקדש (אם כסף כסף) אויב ער האט גיזאגט וויא פיל פונט איך וועג. זאל איך געבין אזוי פיל פונט זילבער. מוז ער געבין אזוי פיל פונט זילבער (אם זהב זהב) אונ אויב ער האט גיזאגט וויא פיל פונט איך וועג. זאל איך געבין אזוי פיל פונט גאלד. מוז ער געבין אזוי פיל פונט גאלד. אונ אויב ער האט גאר ניט גיזאגט וואס ער זאל געבין. זאל ער געבין דיא וואלוועלסטע זאך. נאר אויב דיא זאך ווערט פאר קויפט אויף דיא וואג. למשל ער זאל געבין אזוי פיל פונט ציבעלע. אדער איין אנדער וואהלפעלע זאך וואס ווערט פאר קויפט אויף דיא וואג. דאס איז נאר בייא אארעם מאן. ניט ער דיא וואלוועלסטע זאך. אבער אז דער מענטש איז רייך האט ער געוויס ניט גימיינט צו געבין אזוי אזוואלוועלע זאך וויא ציבעלע איז. דארף מען אים שאצין נאך זיין רייכקייט וואס ער האט גימיינט צו געבין. אונ אזוי פיל מוז ער געבין (מעשה באמה של ירמטיה שאמרה משקל בתי עלי) עס האט גיטראפין דיא מוטער פון ירמטיה האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל געבין צום בית המקדש אזוי פיל פונט וויא פיל פונט מיין טאכטער וועגט. אונ זיא האט ניט גיזאגט וואס זיא זאל געבין (ועלתה לירושלים ושקלוה) אונ דיא מוטער מיט דיא טאכטער זענען גיקומען אין ירושלים. אונ מען האט דיא טאכטער אפ גיוואגין (ונתנה משקלה זהב) האבין דיא רבנן גיהייסין זיא זאל געבין אזוי פיל פונט גאלד. ווייל זיא איז גיווען זייער רייך האט זיא געוויס גימיינט גאלד (משקל ידי עלי) אויב איינער האט גיזאגט וויא פיל מיין האנט וועגט. אזוי פיל וועל איך געבין צום בית המקדש. וויא אזוי וועגט מען דיא האנט. רבי יהודה זאגט (ממלא חבית מים) מען זאל אן גיסען אפולע פאס וואסער (ומכניסה עד מרפיקו) אונ ער שטעקט אריין דיא

האנט

חמור וגידין ועצמות. ונותן לתוכה עד שתתמלא. אמר רבי יוסי וכי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר. ועצמות כנגד עצמות. אלא שמין את היד כמה היא ראויה לשקול: ב דמי ידי עלי. שמין אותו כמה הוא שוה ביד. וכמה הוא שוה בלא יד. זה

אמה היו קורין יד לזרוע עד המרפק וכשמכניס היד לתוך חבית מלאה מים ישפכו מן המים בחבית כפי מקום היד שהכניס בתוכה עד המרפק וחוזר ומכניס בחבית בשר וגידין ועצמות של חמור שמשקל בשר חמור כמשקל בשר אדם והיא כלותו בשר גידין ועצמות כפי מה שיש ביד שאין משקל עצמות וגידין שוה למשקל בשר: ונותן לתוכה עד שתחזור ותתמלא. כמו שהיתה. דהשתא איכא כפוח כשיעור ידו ושוקל הבשר והעצמות והגידים ההם והוא משקל ידו: היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר. שמא יש בבשר חמור שנותן לתוך החבית יותר גידים ועצמות ממה שיש ביד או פחות ונמצא שאין המשקל מכוון וכו'

כר' יוסי: ב וכמה הוא שוה בלא יד. מפרש בגמרא שאין שמין אותו כמה יפה כשנקטעה ידו וכמה היה שוה בשתי ידיו שלימות שמי שנקטעה ידו כשבאים לשומו כמה היה שוה תחלה אין שמין אותו אלא בזול לפי שרואים אותו מזולזל וזה שאומר דמי ידי עלי הרי לא נקטעה ידו לכך מפרש כמה הוא שוה בלא יד כגון אם מכרו רבו כולו חוץ מידו שידו אחת מוכתבת לרבו ראשון ושמין כמה הוא יפה כשרבו מוכר כולו ולא שייר ממנו לעצמו כלום וכמה שוה פחות אם שייר רבו ידו אחת שלא מכרה דהשתא הוא מזולזל וכך הוא נותן להקדש: זה חומר בנדרים מבערכים דאילו אמר בערכים ערך ידי ורגלי עלי לא אמר

האנט ביז צום עלינבויגן אין דיא וואסער. גיסט זיך ארויס אביסיל וואסער פון דיא פאס (ושוקל בשר חמור וגידין ועצמות) אונ ער נעמט אשטיקיל פלייש מיט אדערין אונ מיט ביינער. אזוי ווי עס איז אין אהאנט (ונותן לתוכה עד שתמלא) אונ ער לייגט ארין אין דיא וואסער. ביז דיא פאס ווערט פול אזוי וויא זיא איז גיוועזן. דערנאך נעמט מען ארויס פון וואסער דיא פלייש מיט דיא ביינער מיט דיא אדערין פון אייזיל. אונ מען וועגט זיא. וויא פיל זיא וועגין. אזוי פיל וועגט דיא האנט. ווארום פלייש פון אאייזיל וועגט אזוי וויא דיא פלייש פון אמענטש (אמר רבי יוסי) האט רבי יוסי גיזאגט (וכי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות) וויא אזוי קען מען דאס טרעפין אז דיא פלייש פון אייזיל זאל זיין ריכטיג אזוי פיל וויא דיא פלייש פון האנט. אונ דיא ביינער פון אייזיל זאל זיין ריכטיג אזוי פיל וויא דיא ביינער פון האנט. טאמער איז דא פלייש ווייניגער אונ ביינער מער. אדער פלייש מער אונ ביינער ווייניגער (אלא שמין את היד כמה היא ראויה לשקול) נאר מען שאצט דיא האנט וויא פיל זיא דארף וועגין. אזוי פיל זאל ער געבין וואס ער האט צו גיזאגט. זילבער אדער גאלד אדער אנדערע זאכין: ב (דמי ידי עלי) אויב איינער זאגט איך געב אויף מיר איך זאל געבין צום בית המקדש וויא פיל מיין האנט איז ווערט (שמין אותו כמה הוא שוה ביד וכמה הוא שוה בלא יד) מען שאצט דעם מענטש ראובן גלייך ווי ער וואלט גיוועזן אקנעכט ביי שמעון. אונ שמעון וויל אים פאר קויפין צו ציין אנדער בעל הבית צו לוי. וויא פיל וואלט לוי גיגעבין פאר אים אז ער וואלט אים אין גאנצין גיקויפט. אונ וויא פיל וואלט ער גיגעבין אז שמעון וואלט אים פאר קויפט אן דיא האנט. ער וואלט זאגין צו לוי דעם גאנצין קנעכט פאר קויף איך דיר. נאר דיא האנט זאל בלייבין מיינע. וויא פיל וואלט אים לוי גיגעבין ווייניגער. אזוי פיל זאל

חומר בנדרים מבערכין. וחומר בערכין מבנדרים. כיצד האומר ערכי עלי ומת. יתנו היורשין. דמי עלי ומת. לא יתנו היורשים. שאין דמים למתים. ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום. ערך ראשי וערך כבדי עלי נותן ערך כלו. זה הכלל. דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כלו: ג חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו. ערך חציי עלי נותן ערך כלו. חצי דמי עלי נותן

דמי

כלום אא"כ אמר בדבר שהנשמה תלויה בו: ערכי עלי ומת יתנו היורשים. דערך דבר קצוב הוא ודוקא כשעמד בדין קודם שמת לפי שאינו חייב בערך אלא אחר שיעמוד לפני הכהן כדכתיב והעמידו לפני הכהן. אבל דמי עלי דאינו אלא מה שישומוהו בב"ד והרי לא בא לידי כך שהרי מת. אע"פ שעמד בדין. הוא מחוסר אומדנא ולא יתנו היורשים: נותן ערך כולו. דערך נפשות כתיב: זה הכלל. לאתויי שאר אברים שהנשמה תלויה בהם: ג חציי עלי. הוי כערך ראשי וערך כבדי דהוי דבר שהנשמה תלויה בו: דמי חציי עלי,

---

דאונן געבן צו הקדש (זה חומר בנדרים מבערכין) דאס איז שווערער ביא נדרים דיא ביא דיא שאצונג וואס דיא תורה האט גיזאגט. אז ער זאגט איך זאל געבן דיא שאצונג פון מיין האנט אדער פון מיין פוס. דארף ער גאר ניט געבן. ווארום דארויף האט דיא תורה ניט גישטעלט קיין שאצונג אבער אז ער זאגט איך זאל געבן וויא פיל מיין האנט אדער מיין פוס איז ווערט. דארף ער געבן אזוי וויא פריער שטייט (וחומר בערכין מבנדרים) אונ דאס שאצונג וואס עס שטייט אין דיא תורה. איז שווערער וויא אנדר איך זאל געבן וויא פיל איך בין ווערט (כיצד) וויא אזוי (האומר ערכי עלי ומת) אויב איינער האט גיזאגט איך זאל געבן מיין שאצונג וויא דיא תורה האט מיך געשאצט. אונ ער איז גישטארבן (יתנו היורשין) דיא וואס ירשנן זיין פארמעגן זאלן געבן זיין שאצונג. ווארום וויא ער האט נאר גיזאגט דעם נדר. איז ער שון שולדיג גיווארין צו בצאהלין. ווייל מען ווייס שון וויא פיל ער דארף בצאהלין אזוי וויא עס שטייט אין די תורה (דמי עלי ומת) אבער אז ער האט גיזאגט איך זאל געבן וויפיל איך בין ווערט. אונ ער איז גשטארבן (לא יתנו היורשים) די וואס ירשנן זיין פרמעגן דארפן ניט בצאהלן (שאין דמים למתים) ווארום אטויטער איז גאר ניט ווערט קען מען דאך אים איצט ניט שאצין. אונ ווען ער האט גילעבט האט מען אים אויך ניט גישאצט. ווייס מען דאך ניט וויא פיל מען זאל געבן (ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום) אויב איינער זאגט איך זאל געבן דיא שאצונג פון מיין האנט. אדער דיא שאצונג פון מיין פוס. דארף ער גאר ניט געבן (ערך ראשי וערך כבדי עלי) אבער אז ער זאגט איך זאל געבן דיא שאצונג פון מיין קאפ. אדער דיא שאצונג פון מיין לעבער (נותן ערך כולו) דארף ער געבן דיא שאצונג פון זיין גאנצין גוף. אזוי וויא ער איז גישאצט אין דיא תורה (זה הכלל) דאס איז דער כלל פון דעם דין (דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו) אויב ער זאגט איך זאל געבן דיא שאצונג פון דעם אבר. אונ אז מען נעמט צו דעם אבר פון גוף וועט דער מענטש ניט קענען לעבן. דארף ער געבן דיא שאצונג פון זיין גאנצין גוף: ג (חצי ערכי עלי) אויב איינער זאגט איך זאל געבן אויף מיר וויא פיל איך בין גישאצט אין די תורה. זאל איך געבן דיא העלפט (נותן חצי ערכו) זאל ער געבן דיא העלפט פון זיין שאצונג (ערך חציי עלי) אבער אז ער זאגט וויא פיל מיין האלבער גוף איז גישאצט זאל איך געבן (נותן ערך כולו) זאל ער געבן וויא

פיל

חצי דמיו. דמי חציי עלי נותן דמי כלו. זה הכלל. דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כלו: ד האומר ערכו של פלוני עלי. מת הנודר והנידר. יתנו היורשין. דמיו של פלוני עלי. מת הנודר יתנו היורשין. מת הנידר לא יתנו היורשין. שאין דמים למתים: ה שור זה עולה. בית זה קרבן. מת השור ונפל הבית אינו

נותן דמי כולו. דכתיב (ויקרא כז) בערכך נפשות הקיש דמים לערך מה ערך אמר ערך חציי עלי נותן ערך כלו. אף דמים אמר דמי חציי עלי נותן דמי כולו: זה הכלל. לאתויי כל האברים שהנשמה תלויה בהם שאם אמר דמי חצי אותו האבר עלי כגון שאמר דמי חצי לבי עלי או דמי חצי כבדי עלי נותן דמי כלו: ד מת הנודר וכו'. והוא שעמד בדין קודם שמת כדפרישנא לעיל וכיפא אצטריכא ליה: דמיו של פלוני עלי מת הנידר יתנו היורשים. דמהו דתימא אע"ג דעמד בדין הואיל ומת הנידר קודם שישומו הנידר. לא אשתעבוד נכסים. קמ"ל אמדנא גלוי מלתא בעלמא הוא והואיל ונידר קיים אמדינן ליה: ה בית וכו' לבדק הבית ונפל הבית קודם שהחזיק בו גזבר: מת השור

פיל זיין גאנצער גוף איז גישאצט (חצי דמי עלי) אויב ער זאגט איך גיב אויף מיר וויא פיל איך בין ווערט זאל איך געבין דיא העלפט (נותן חצי דמיו) זאל ער געבין דיא העלפט פון וויא פיל ער איז ווערט (דמי חציי עלי) אבער אז ער זאגט וויא פיל מיין האלבער גוף איז ווערט זאל איך געבין (נותן דמי כולו) זאל ער געבין וויא פיל זיין גאנצער גוף איז ווערט (זה הכלל) דאס איז דער כלל פון דעם דין (דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך דמיו כולו) אויב ער זאגט איך זאל געבין דיא שאצונג אדער דיא ווערטו פון דעם אבר. אונ אז מען נעמט צו דעם אבר פון גוף. וועט דער גוף ניט קענען לעבין. דארף ער געבין דיא שאצונג אדער דיא ווערטו פון זיין גאנצין גוף (עיין ברע"ב ותי"ט): ד (האומר ערכו של פלוני עלי) אויב ראובן האט גיזאגט איך גיב אויף מיר איך זאל געבין וויא פיל שמעון איז גישאצט אין דיא תורה (מת הנודר והנידר) אונ איידער ראובן האט בצאהלט זיין נדר. איז ראובן אונ שמעון גישטארבין (יתנו היורשין) דיא וואס ירשנן דאס פארמעגין פון ראובן זאלין בצאהלין דעם נדר פון ראובן (דמיו של פלוני עלי) אבער אז ראובן האט גיזאגט וויא פיל שמעון איז ווערט זאל איך געבין (מת הנודר) אויב ראובן וואס ער האט אנדר גיטאהן איז גישטארבין. אונ שמעון לעבט (יתנו היורשין) דיא וואס ירשנן דאס פארמעגין פון ראובן זאלין בצאהלין דעם נדר פון ראובן (מת הנידר) אבער אז שמעון וואס אויף אים איז גיוועזן דער נדר. איז גישטארבין (לא יתנו היורשין) דיא וואס ירשנן דאס פאר מעגין פון ראובן דארפין ניט בצאהלין דעם נדר פון ראובן (שאין דמים למתים) ווארום א טויטער איז גאר ניט ווערט וואזוי וויא עס שטייט אין משנה ב: ה (שור זה עולה) אויב ראובן זאגט דער אקס זאל זיין א עולה (בית זה קרבן) אדער ער זאגט דיא שטוב זאל זיין א קרבן ומען זאל פאר קויפין דיא שטוב אונ מיט דיא געלט זאל מען פאריכטין דעם בית המקדש (מת השור ונפל הבית) אויב דער אקס איז גיפייגערט. אדער דיא שטוב איז איין גיפאלין (אינו חייב לשלם) דארף ער ניט בצאהלין איין אנדער אקס אונ ניט איין אנדערע שטוב (שור זה עלי עולה) אויב ער האט גיזאגט איך נעם אויף מיר דעם אקס זאל זיין א עולה (או בית זה עלי קרבן) אדער ער האט גיזאגט איך נעם אויף מיר דיא שטוב זאל זיין א קרבן (מת השור) אויב דער אקס

חייב לשלם. (דמי) שור זה עלי עולה. או (דמי) בית זה עלי קרבן. מת השור. ונפל הבית. חייב לשלם:

ח חייבי ערכים ממשכני' אותן. חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן. חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן. אע"פ שאין מתכפר לו עד שירצה. שנאמר (ויקרא א) לרצונו. כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. וכן אתה אומר בגיטי נשים. כופין אותו עד שיאמר רוצה אני:

פרק ו שום היתומים שלשים יום.

כו' חייב לשלם. ולא אמרי' אין דמים למתים אלא באדם בלבד: ח ממשכנין אותן. נכנס לביתם ונוטל בעל כרחם: חייבי חטאות ואשמות. כיון דלכפרה אתו לא משהי להו. ואין ממשכנין אותן. וחטאת נזיר הואיל ולאו לכפרה אתיא והואיל מעכבתו מלשתו' יין שכיון שנזרק הדם של אחד מן הקרבנות הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים זמנין דפשע ומשהי ליה. הלכך ממשכנין אותו על חטאתו: חייבי עולות ושלמים. אע"ג דעולה מכפרת על עשה ועל לאו הניתק לעשה. הואיל ולאו חובה היא. לא חשיב לה כפרה ולאתי לשהויי. הלכך ממשכנים אותן. ויש מחייבי עולות שאין ממשכנים אותן. כגון עולת מצורע. לפי שהיא מעכבת כפרתו. לא אתי לשהויי: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. היכא דב"ד ממשכנים אותו צריך שיאמר רוצה אני: וכן אתה אומר בגיטי נשים. כל מי שדינו שכופין אותו לגרש ולא רצה לגרש. ב"ד של ישראל מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ונותן הגט. והוא כשר:

פ"ו שום היתומים. בית דין שורדים

איז גיפי גערט (ונפל הבית) אדער דיא שטוב איז איין גיפאלין (חייב לשלם) דארף ער בצאהלין פאר דעם אקס אדער פאר דיא שטוב. ווארום אז ער האט גיזאגט איך נעם אויף מיר. האט ער גימיינט אפילו דער אקס אדער דיא שטוב וועלין ניט זיין. זאל ער בצאהלין פאר זייא (ועיין תי"ט) : ו (חייבי ערכין ממשכנין אותן) אויב איינער איז שולדיג צוא בצאהלין זיין שאצונג. דער גבאי פון בית המקדש נעמט בייא אים אמשכון אונ גייט אים אז ער מוז בצאהלין (חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן) אבער אז איינער איז שולדיג אקרבן חטאת אדער אקרבן אשם. נעמט מען ניט קיין משכון בייא אים. אונ מען גייט אים ניט צוא בצאהלין. ווארום געווים וועט ער אליין בצאהלין. ווייל ער וויל דאך האבין אכפרה אויף זיינע עבירות (חייבי עולות ושלמים) אז איינער איז שולדיג אקרבן עולה אדער שלמים (ממשכנין אותן) נעמט מען ביי אים אמשכון אונ מען גייט אים ער זאל בצאהלין. ווייל עולות אונ שלמים קומט ניט מכפר צוא זיין אויף עבירות. טאמער וועט ער ניט אזוי גישווינדט בצאהלין (אף על פי שאין מתכפר לו עד שיתרצה) אפילו אקרבן קען אנדערש ניט מכפר זיין סיידין דער מענטש גיט אים מיט זיין גוטען ווילען (שנאמר לרצונו) אזוי וויא עס שטייט אין פסוק צוא זיין ווילען זאל ער ברייגגען דעם קרבן (כופין אותו עד שיאמר רוצה אני) מען גייט אים ביז ער זאל זאגין איך וויל (וכן אתה אומר בגיטי נשים) אונ אזוי איז דער דין ביי אגט פון אאשה. אויב מען דארף איינעם גייטין ער זאל געבין גט זיין ווייב (כופין אותו עד שיאמר רוצה אני) גייט מען אים ביז ער זאגט איך וויל געבין גט. אונ ער גיט דעם גט צוא זיין ווייב. אונ דער גט איז כשר:

פרק ו א (שום היתומים שלשים יום) אויב בית דין קומען צוא יתומים אונ נעמען אפעלד פון זייא צוא פאר קויפין אחוב צוא בצאהלין. זאלין זייא אויס רופין דרייסיג טעג

ושום ההקדש ששים יום. ומכריזין בבקר ובערב. המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה. רבי אליעזר אומר כשיגרשנה

היורדים לנכסי יתומים למכרן להגבות לבעל חוב. שמין את הקרקע ומכריזין ל׳ יום רצופים זה אחר זה כל הרוצה ליקח יבוא ויקח ואי בעו מכריזין ס׳ יום כל שני וחמישי והכי עדיף טפי. ואע״ג דכי השבת כל שני וחמישי שבששים יום. מתחלת יום שני של הכרזה ראשונה לא משכחת להו אלא תמני סרי יומי. מ״מ הכי עדיף כיון דמשכא מלתא טובא ידעי ושמעי: ושום ההקדש. המקדיש שדה מקנה. שהיא נפדית בדמים כמו שהיא שוה: בבקר ובערב. בשעת הולכת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. דמי איכא דבעי למזבן אמר להו לפועלים בשעת יציאתן ראו לי שדה פלונית אם היא יפה. ובשעת הכנסת הפועלים כששומע ההכרזה חוזר ושואלן. וכשהן מכריזין אומרים שדה פלונית. שכך וכך סימניה. וכך וכך מצריה. כך היא עושה תבואה וכך שמאוה ב״ד. ואם מוכרים אותה לכתובת אשה. אומרים שהלוקח יקח ע״מ שיתן המעות לכתובת אשה ואם מוכרים אותה בשביל בעל חוב. אומרים ע״מ שיתן המעות לבעל חוב משום דאיכא לוקח דניחא ליה ליקח כדי לפרוע לאשה דנסבא פורתא פורתא. ואיכא דניחא ליה טפי לפרוע לב״ח. שנוטל זוזים חסרים ושבורים. שאין דרך סוחרים להקפיד בכך. אע״ג דקיימא לן דאין בית דין נזקקים לנכסי יתומים למכרן והכא תנן שום היתומים וכו׳. דמשמע שב״ד מוכרים נכסי יתומים. הא אמרינן ד[illegible] דברים בלבד ב״ד נזקקים למכור בנכסי יתומים. על בעל חוב עובד כוכבים שהיה אביהם חייב לו והיה ריבית אוכלת בהן. ועל כתובת אשה משום דאיכא רווחא ליתומים כשתגבה כתובתה. דכל זמן שלא גבתה כתובתה יש לה מזונות מן היתומים. גבתה כתובתה שוב אין לה מזונות. ועל חוב שהודה אביהן בשעת מיתתו ש״ח לפלוני הללו מנה. או שנדוהו ב״ד על חוב זה ומת בנדויו. או שלא הגיע עדיין זמן פריעת החוב כשמת דלא עביד איניש דפרע גו זמניה. וכשב״ד נזקקין לנכסי יתומים על שלשה דברים הללו. מעמידים להם אפוטרופוס ומוכרים בהכרזה כדתנן במתני׳. והני מילי בקרקעות. אבל במטלטלין. השתא דקיימא לן מטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב הרי בעל חוב נשבע וגובה חובו מן המטלטלין. ואין צריכין הכרזה. שאין מכריזים לא על העבדים ולא

דיא פעלד איז צוא פאר קויפן. וועלן זיין פיל קויפערס וועט דיא פעלד גוט פאר קויפט ווערין (ושום ההקדש ששים יום) אויב איינער האט גיהאט אנגיקויפטע פעלד. אונ ער האט גיזאגט זיא זאל זיין הייליג. דער נאך אז מען וויל זיא צוריק אויס לייזין פון הקדש. דארף מען אויס רופן זעכציג טעג. דיא פעלד איז צוא פאר קויפן. וייל עס וועלן זיין פיל קויפערס וועט מען געבין פאר איר מער געלט. אונ פאר דיא געלט וועט דער בעל הבית איר אויס לייזין. אדער אין אנדערער וועט זיא אויס לייזין (ומכריזין בבקר ובערב) אונ מען רופט אויס אלע דרייסיג טעג אין דער פריא. ווען דיא פעלד ארבעטער גייען פון שטאט אין פעלד צוא דיא ארבעט. אונ אבענד ווען דיא ארבעטער גייען צוריק פון פעלד אין שטאט ועיין בהרע״ב ו[illegible]) (המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה) אויב איינער האט גיזאגט מיין פאר מעגין זאל זיין הייליג צוא גאט. אונ ער האט א ווייב וואס ער וועט איר אמאהל דארפין געבין דיא כתובה. רבי אליעזר זאגט (כשיגרשנה ידור הנאה) אז ער וועט וועלין איר געבין גט. וועט ער מוזין טאהן א נדר ער זאל איר ניט צוריק נעמען פאר א ווייב. וועט זיא אפ נעמען פון הקדש וויא פיל איר כתובה איז ווארום אז ער וועט ניט טאהן א נדר. האבין מיר מורא טאמער וועט ער זיך אן ריידין מיט זיין ווייב ער זאל איר געבין גט. וועט זיא אפ נעמען איר כתובה פון הקדש. דער נאך וועט ער זיא צוריק

כשיגרשנה ידיר הנאה. רבי יהושע אומר אינו צריך. כיוצא בו אמר רשב"ג. אף הערב לאשה בכתובתה. והיה בעלה מגרשה (ידיר) הנאה. שמא יעשה קנוניא על נכסיו של זה. ויחזיר את אשתו: ב המקדיש נכסיו. והיתה עליו כתובת אשה ובעל ח"ב. אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש. ולא ב"ח את חובו אלא

על הפטרות ולא על המטלטלין: ידירנה הנאה. על דעת רבים נדר שאין לו הפרה שלא יחזירנה לעולם דשמא בערמה מגרש לה. כדי שתכנס כתובתה מן ההקדש: קנוניא. ערמה: ר' יהושע אומר אינו צריך. לא פליגי ר"א ור' יהושע הכא אם אדם עושה קנוניא על ההקדש אי לא. דבשכיב מרע תרוייהו מודי דבודאי לעולם אינו עושה קנוניא על ההקדש דאין אדם חוטא ולא לו. ובבריא תרוייהו מודו דעושה קנוניא על ההקדש. כי פליגי בהא דר"א סבר אין נשאלין על ההקדש אפילו טועה לו לחכם. לא לדעת כן נדרתי והקדש טעות הוא. אפי' הכי אין חכם מתיר נדרו. דסבר ר"א הקדש בטעות הוי הקדש. ולפי שהמקדיש הזה אינו נוגע הכא שיתירנו לכך עושה קנוניא זו. ור' יהושע סבר נשאלין על ההקדש. וכי אמר לא לדעת כן נדרתי ונטעיתי. מתירין לו דהקדש בטעות לא הוי הקדש. הלכך אין צריך לידור הנאה. דאי משום קנוניא עביד הוא מתשיל על נדריה. ולא היה צריך לגרשה. והלכה כר' יהושע: הערב לאשה בכתובתה. ואין לבעל נכסים. וצריך הערב לפרוע כתובתה. לא יפרע הערב הכתובה עד שידירנה הבעל הנאה. שלא יוכל להחזירה. דחיישינן שמא דעתו להחזירה ולאכול כתובתה לאחר שתגבה מן הערב. ופסק ההלכה בדין הערב בכתובתה מפורש בסוף ב"ב: ב והיתה עליו כתובת אשה. כגון שקדמו גרושין להקדש דעכשיו ליכא קנוניא: אלא הפודה פודה. בעלה פודה אותן מן ההקדש בזול בדבר מועט כדי לפרוע לאשה כתובתה דודאי לא חייל עלייהו הקדש.

געמען. אונ זייא וועלין האבין דאס געלט. רבי יהושע זאגט (אינו צריך) מען דארף ניט ער זאל טאהן אנדר. אן אנדר מעג ער איר אויך געבין אונ זיא נעמט דיא כתובה פון הקדש. אונ מיר האבין ניט מורא טאמער איז אפאלט צווישען זייא ווע"ן בהרע"בו (כיוצא בו אמר רבן שמעון בן גמליאל) אזוי אגלייכין האט רבן שמעון בן גמליאל געזאגט (אף הערב לאשה בכתובתה) אויב ראובן האט גינומען אווייב אונ זיא האט ניט געוואלט גלייבין דעם מאן דיא כתובה. איז שמעון געוועזן אערב ואגוט שטייערו אויב ראובן וועט געבין זיין ווייב אונ ער וועט ניט האבין צו בצאהלין דיא כתובה. וועט ער בצאהלין (והיה בעלה מגרשה) אונ דער מאן וויל איר געבין אונ ער האט ניט צוא בצאהלין דיא כתובה. וועט דאך דארפין שמעון בצאהלין דיא כתובה. זאל שמעון אנדערש ניט בצאהלין דיא כתובה ביידין (ידיר הנאה) ראובן וועט טאהן אנדר ער זאל ניט צוריק געמען זיין ווייב. ווארום אז ער וועט ניט טאהן אנדר האבין מיר מורא (שמא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו) טאמער האט זיך ראובן אן גירעט מיט זיין ווייב. ער זאל זיא געבין. וועט זיא געמען איר כתובה פון שמעונס פאר מעגין. דער נאך וועט ער צוריק געמען זיין ווייב. אונ זייא וועלין האבין געלט: ב (המקדיש נכסיו) אויב איינער האט גיהייליגט זיין פאר מעגין (והיתה עליו כתובת אשה) אונ ער האט גיגט זיין ווייב איידער ער האט גיהייליגט זיין פאר מעגין. אונ איצט דארף ער איר בצאהלין דיא כתובה (ובעל חוב) אונ ער איז שולדיג נאך געלט צוא בצאהלין. וואס ער האט גיבארגט (אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש) די אשה קען ניט אפ נעמען איר כתובה פון הקדש (ולא בעל חוב

שהרי אין שלו וכאי דבר מיעט גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון: הקדיש צ' והיה חובו מאה. אע"ג דחובו יתר על הקדשו לא אמרינן הא לאו אדעתא דהני נכסי אוזפיה אלא סימוני סימנים הלכך לא גבי מהקדש אלא אמרי' אדעתא דהני נכסי אוזפיה וגבי מנייהו ועד כמה עד פלגא אבל אם הנכסים שהקדיש אין שוין חצי החוב. לא גבי מינייהו. דודאי לאו אדעתא דהני נכסי אוזפיה. דאין אדם עשוי לקנות קרקע ביותר מפי שנים. ממה שהוא שוה:

הפודה פודה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולב"ח את חובו. הקדיש תשעים מנה. והיה חובו מאה מנה. מוסיף עוד דינר ופודה בו את הנכסים הללו על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו: ג אף ע"פ שאמרו חייבי ערכין ממשכנין אותן. נותנין לו מזון ל' יום. וכסות י"ב חדש. ומטה מוצעת וסנדלין ותפילין לו אבל לא לאשתו ולא לבניו. אם היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין. חרש נותנין לו שני מעצדי' ושתי מגריות. ר"א אומר אם היה אכר

ג ממשכנין אותן. גזבר נכנס לביתם ונוטל בעל כרחן: מזון וכסות ומטה סנדלין ותפלין. על כן מסדרין לו מעות לקנותן אם אין לו. דכתיב (ויקרא כז) ואם מך הוא מערכך ודרשי רבנן לקרא הכי. ואם מקדישם שישאר הוא שיהיה לו חיים וחיות מערכך מדמי הערך ומשמע הוא יש לו חיים וחיות מדמי הערך. אבל לא לאשתו ולא לבניו מכל מין ומין מכל אומנות שצריכה ד' וה' כלים: מעצדים. דולדור"א בלע"ז שמחליקים בה פני העץ: מגירה. כעין סכין ארוך מלא פגימות ולשון

את חובו) אונ דער בעל חוב קען ניט אפ נעמען זיין חוב פון הקדש (אלא הפודה פודה על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו) נאר דער וואס וויל אויס לייזן די פעלד פון הקדש. זאל ער זיא אויס לייזן. אונ זאל געבין אקליינקייט צוא הקדש אונ דאס איבעריגע געלט זאל ער בצאהלין די אשה איר כתובה. אונ דעם בעל חוב זיין חוב ועיין בהרע"ב ותי"ט) (הקדיש תשעים מנה) אויב ער האט גיהייליגט אפעלד וואס איז ווערט נייניצג הונדערט גילדין (והיה חובו מאה מנה) אונ זיין חוב וואס ער איז שולדיג גיוועזן איז גיוועזן הונדערט מאהל הונדערט גילדין (מוסיף עוד דינר) זאל דער בעל הבית געבין נאך אגילדין צוא הקדש (ופודה בו את הנכסים הללו) אונ מיט דעם גילדין לייזט ער אויס די פעלד פון הקדש (על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו) אויף דעם תנאי ער זאל בצאהלין צוא די אשה איר כתובה אונ צוא דעם בעל חוב זיין חוב:
ג (אף על פי שאמרו חייבי ערכין ממשכנין אותן) אפילו מען האט גיזאגט אז די וואס זענען שולדיג פאר זייער שאצונג אונ בצאהלין ניט. נעמט מען ביי זייא משכנות (נותנין לו מזון שלשים יום) מען מוז אים לאזין ער זאל האבין צוא עסין דרייסיג טעג (וכסות שנים עשר חודש) אונ קליידער מוז מען אים לאזין אויף צוועלף חדשים (ומטה מוצעת) אונ מען מוז אים לאזין אבעט מיט בעטגיוואנט (וסנדלין ותפלין) אונ מען מוז אים לאזין שיך אונ תפלין (לו) נאר פון זיינעט וועגין מוז מען לאזין (אבל לא לאשתו ולא לבניו) אבער פאר זיין ווייב אונ קינדער דארף מען ניט איבער לאזין (אם היה אומן) אויב ער איז גיוועזן אבעל מלאכה (נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין) גיט מען אים צווייא כלים צוא די ארבעט פון יעדער סארט כלים (חרש) אויב ער איז אסטאלאר (נותנין לו שני מעצדין) גיט מען אים צווייא הובלעס (ושתי מגרות) אונ צווייא זעגין. רבי אליעזר זאגט (אם היה. אכר נותנין לו את צמדו) אויב ער איז גיוועזן אערד

נותנין לו את צמדו. חמר נותנין לו את חמורו: ד היה (לו) מין אחד מרובה. ומין אחד מועט. אין אומרים לו למכור מן המרובה וליקח לו מן המועט. אלא נותנין לו שני מינין מן המרובה. וכל שיש לו מן המועט. המקדיש את נכסיו. מעלין לו את תפליו: ה אחד המקדיש את נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים

מקרא משור סיג"א בלע"ז: צמדו. למד בקר שאלו הן כלי אומנתו. ואין הלכה כר"א דלמד בקר וחמור נכסים נינהו ולא חשיבי כלי אומנו': ד מין אחד מרובה ומין אחד מועט. ג' מעצדים ומגר אחד: נותנים לו שנים מן המרובה. והג' נוטל הגזבר: וכל שיש לו מן המועט. מניחים לו. ולא זבנינן ליה אחריתי. דכי היכי דעד השתא הגי ליה בהכי כהשתא נמי תסגי ליה דמהו דתימא עד השתא הוו אינשי מושלי לי' משום דה"ל מין אחד מרובה לאישולי לאחריני השתא שהגזבר לקח המרובה. לא משכח מאן דמושיל ליה. הלכך זבנין ליה אחריתי קמ"ל: ה אין לו בכסות אשתו ובניו. שאין אלו נכסים שלו: שצבען לשמן. לשם אשתו ובניו: ולא בסנדלים חדשים. רבות' אשמועי' דאף על גב דעדיין לא נעלו אותן הרי

ארבעטער. זאל מען אים לאזין דעם האקער מיט צווייא אקסין (חמר נותנין לו את חמורו) אויב ער איז געוועזין אפורמאן. זאל מען אים לאזין דעם אייזיל (מיט דיא פורו: ד (היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט) אויב ער איז גיוועזן אסטאלאר אונ ער האט גיהאט דרייא הובלעס אונ איין זעג (אין אומרים לו למכור מן המרובה וליקח לו מן המועט) זאגט מען ניט צום סטאלאר ער זאל פאר קויפין איין כלי פון דיא וואס ער האט פיל (ער זאל פאר קויפין איין הובעל) אונ ער זאל פאר דיא געלט קויפין אזוי אכלי וואס ער האט ווייניג וואך אזעג׳ ווערט ער האבין צווייא הובלעס אונ צווייא זעגין ווייא עס שטייט אין משנה ג) (אלא נותנין לו שני מינין מן המרובה) נאר דער גבאי גיט אים צווייא כלים פון דיא וואס ער האט פיל (ער לאזט אים צווייא הובעלס) אונ דיא איבעריגע הובעלס נעמט ער צו זיך (וכל שיש לו מן המועט) אונ דיא אלע כלים וואס ער האט ווייניג. וואס ער האט נאר איינע פון יעדער מין. דארף מען אים אויך לאזין (המקדיש את נכסיו) אויב איינער האט גיזאגט מיין פארמעגין זאל זיין הייליג (מעלין לו את תפליו) שאצט מען זיינע תפלין וויא פיל זייא זענען ווערט אונ ער באצאלט געלט אונ לייזט זייא אויס פון הקדש. ווארום זיינע תפלין זענען אויך הייליג גיווארין (ועיין תי"ט) : ה (אחד המקדיש את נכסיו) סייא איינער זאגט מיין פאר מעגין זאל זיין הייליג (ואחד המעריך את עצמו) אונ סייא ער זאגט איך זאל געבין מיין שאצונג. אז דער גבאי פון הקדש קומט נעמען דאס פאר מעגין. אדער ער וויל נעמען אמשכון פאר דעם שאצונג (אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו) טאר ער ניט נעמען די קליידר פון זיין ווייב אונ ניט די קליידר פון זיינע קינדר (ולא בצבע שצבען לשמן) אונ ער טאר ניט נעמען די גיפארבטע קליידר וואס מען האט זיי גיפארבט פאר זיין ווייב אונ קינדער. אפיילו דיא קליידער זענען נאך גאר נייא. דיא ווייב אונ קינדער האבין נאך ניט אן גיטאהן דיא קליידער. טאר מען זייא אויך ניט נעמען (ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן) אונ ער טאר ניט נעמען דיא נייע שיך וואס מען האט גיקויפט פאר זיי

בחזקתן משעה לקיחה: אע"פ שאמרו עבדים נמכרים בכסותן לשבח. כסות יפה שלהן משבחה ומעלה את דמיהן כגון גבי נכסי יתומים. שאם תלקח לעבד כסות בשלשים דינר הוא משביח מנה על דמיו שהוא עליו: לאטלים. ליום השוק: לכרך. שדרך סוחרים לבוא שם וקונים המרגליות ביוקר: אין להקדש אלא במקומו. במרגלית: ושעתו. בעבד דכתיב (ויקרא כז) ונתן את הערך ביום ההוא שלא ישהה: רוד"ש לה'. משמע כל דבר שהוא קדש לה' כגון כתם הקדשות שהן לבדק הבית. כולן יהו נותנים ביום ההוא מיד שלא ישהה אותן. וטעמא כ' הרמב"ם דזימנין דאתי לאשהוייהו כדי להשביח ואתו לידי פשיעה. ומה"ט נמי אין משתכרים בשל הקדש:

חדשים שלקחו לשמו. אע"פ שאמרו עבדים נמכרים בכסותן לשבח. שאם תלקח לו כסות בשלשים דינר. משביח הוא מנה. וכן פרה אם ממתינים אותה לאטלים. משבחת היא. וכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך. משבחת היא. אין להקדש אלא מקומו ושעתו:

פרק ז **אין** מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים.

פרק ז **אין** מקדישין. שדה אחוזה: פחות משתי שנים. דכתיב במקדיש שדה אחוזה (ויקרא כז) ע"פ השנים הנותרות ואין שנים פחות משתי'. המקדיש שדה אחוזה בשנה ראשונה של יובל ובא לגאלה נותן בבית כור ל' סלע כדכתיב (שם) זרע חומר שעורי' וגו'. ואם הקדישה י' שנים או עשרים אחר היובל מחשבים השנים הנותרות עד יובל הבא ונותן סלע ופונדיון לכל שנה. כדכתיב (שם) ואם אחר היובל יקדיש את שדהו וחשב לו וגו'. ונגרע מערכך והיינו גירוע שאינו נותן חמשים שלימים והמקדיש שתי שנים לפני היובל פודה

זייב און רינדער. אלטע שיך טאר ער געוויס ניט געמען (אף על פי שאמרו עבדים נמכרים בכסותן לשבח) אפילו מען האט געזאגט אז קנעכט ווערן פאר קויפט אין שיינע קליידער. ווערן זייא פאר בעסערט. צאלט מען פאר זייא טייערער. ווייל זייא זעהן אויס שענער (שאם תלקח לו כסות בשלשים דינר) אויב דוא וועסט קויפן אקלייד פאר דרייסיג גילדין און וועסט אן טוהן דעם קנעכט (משביח הוא מנה) וועט דער קנעכט פאר בעסערט ווערן טייערער ווערן מיט הונדערט גילדין מער ווי ער איז איצט ווערט. ווייל ער וועט שענער אויס זעהן (וכן פרה אם ממתינין אותה לאטלים) און אזוי אויך א קוה אויב מען האלט איר ביז צום מארק (משבחת היא) ווערט זיא פאר בעסערט ודאס מיינט מען טייערער) (וכן מרגלית אם מעלין אותה לכרך) אזוי אויך א פערל אויב מען ברענגט איר אין א גרויסע שטאט (משבחת היא) ווערט זיא פאר בעסערט ודאס מיינט מען טייערער). פון דעסטוועגן (אין להקדש אלא מקומו ושעתו) בייא הקדש ווארט מען ניט. מען לייזט נאר אוס דעם פערל פאר וויא פיל ער איז ווערט אויף דעם ארט וואו ער איז. און מען לייזט אויס א בהמה פאר וויא פיל זיא איז ווערט שוין היינט. און מען לייזט אויס דעם קנעכט פאר וויא פיל ער איז ווערט אזוי וויא ער גייט איצט גקליידט:

דער דין איז אז איינער הייליגט א גירושה פעלד און ער וויל איר צוריק אויס לייזן פון הקדש. רעכנט מען וויא פיל יאהר עס איז צו יובל. גיט ער פאר יעדער יאהר איין טאלער מיט איין פונדיון. אבער אז עס איז דא צו יובל ווייניגער ווי צוויי יאהר. מוז ער געבן גאנצע פופציג טאלער. זאגט דיא משנה:

פרק ז א (אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים) אויב איינער האט א פעלד וואס ער

משתי שנים. ולא גואלין לאחר היובל פחות משנה. אין מחשבין חדשים להקדש אבל ההקדש מחשב חדשים:

אוחז בשתי סלעים ושתי פונדיונות כדכתיב ע"פ השנים הנותרות והך חשבון עולה של גאולת שדה אחוזה לכל שנה סלע ופונדיון שהרי אם הקדישה בשנה ראשונה של אחר היובל היה פודה בחמשים שקל לא מהן למ"ט שנים הבאים עד יובל הבא. מ"ט סלעים ומלא סלע לכל שנה וסלע יותר וזה הסלע היותר חלקהו לפונדיונים. שיש בכל סלע מ"ח פונדיונין הרי סלע ופונדיון לשנה פחות פונדיון. ומה שהצריכו ליתן סלע ופונדיון לשנה למ"ט שנים מ"ט סלעים ומ"ט פונדיונין. ויש כאן פונדיון א' יתר על נ' שקל שאמרה תורה. אותו הפונדיון הוא קלבון לפרוטרוט. כלומר בשביל ההכרע שצריך ליתן לכל שקל ושקל בפני עצמו. א"כ אע"פ שהסלע אינו אלא מ"ח פונדיונות חייב ליתן מ"ט דהיינו סלע ופונדיון למ"ט שנה. כפי שהנותן פונדיונים ליקח סלע מן השלחני. נותן מ"ט פונדיונים. והיינו קלבון לפרוטרוט. והמקדיש שדה אחוזה פחות משתי שנים לפני היובל. אין כאן גירוע ואם בא לגאלה נותן נ' שלימים דגבי גירוע כתיב ע"פ השנים הנותרות ונגרע ומיעוט שנים ב'. ועלה עובר קמ"ל מתני' שיפה אדם כח על נכסיו ולא [יפדה] פחות משתי שנים שלא יפסיד מ"ה סלעים: ולא גואלין אחר היובל. לאו אחר היובל סמוך ליובל קאמר אלא האי אחר אפי' אחר כ' או ל' שנה קאי וה"ק הכא לגאול באמצע היובל וליתן סלע ופונדיון לשנים הבאים והיה עומד בשנה באמצע שנה. לא יאמר חצי סלע וחצי פונדיון אני נותן משנה זו אלא נותן סלע ופונדיון שלם. והיינו דקאמר אין גואלין פחות משנה דכמה דלא נפקא לה כולה שתא לא מגרעא לה כלל. ולא יהיב גאולת חצי שנה אלא גאולת שנה שלימה. ומה טעם לפי שאין מחשבין חדשים עם ההקדש הבא לגאול שדהו ה' שנים וחצי לפני היובל אין מחשבין אותן ו' חדשים שאלו משנה ששית. אלא נותן ו' סלעים וששה פונדיונים דכתיב (שם) וחשב לו הכהן את הכסף. ע"פ השנים הנותרות. שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים כלומר כל מה שנותר תחשוב שנים לעשות חדש הנותר שנה ואי אתה מחשב החדשים שאלו לגרוע מן השקל ופונדיון בשבילם: אבל ההקדש מחשב חדשים. כלומר אם ריוח של הקדש הוא שנחשוב אותה יציאת חצי שנה שיצאה כגון דאקדשה בפלגא דמ"ח ליובל דהא השתא להוה יציאה ה"נ פחות מב' שנים לפני היובל ולא מפרקא בגירוע אלא בחמשים. ואי אמרי דאין מחשבין אותן חדשים שיצאו הוה הכא ב' שנים לפני היובל. ואיכא פסידא דהקדש דלא שקיל אלא שני סלעים ושני פונדיונים. הכא ודאי מחשבין אותן כיציאה גמורה ואין כאן שתי שנים לפני היובל. ולא מיפרק' בגירוע אלא בנ' שקל

המקדיש

ער האט איר גירשת. זאל ער איר ניט הייליגען אויב עס איז ווייניגער וויא צוויא יאהר צו יובל. ווייל דאמער וועט ער וועלין זיא אויס לייזין פון הקדש פאר יובל. וועט ער מוזין געבין גאנצע פופציג טאלער אויס לייז געלט. לערנט אונז דיא משנה אעצה (ולא גואלין לאחר היובל פחות משנה) מען לייזט ניט אויס נאך יובל ווייניגער וויא א יאהר. למשל אויב ביז יובל איז נאך פינף אונ אהאלב יאהר. אדער אפילו נאר פינף יאהר מיט איין חודש. מוז מען צאהלין פאר גאנצע זעקס יאהר. וויארום (אין מחשבין חדשים להקדש) מען רעכענט ניט חדשים צו הקדש נאר יאהרין. אפילו עס בלייבט נאר איין חודש פון א יאהר ווערט ער גירעכענט פאר אגאנצין יאהר (אבל ההקדש מחשב חדשים) אבער הקדש רעכענט חדשים. למשל אויב עס איז נאך צו יובל א יאהר מיט זעקס חדשים. אונ מען קומט אויס לייזין דיא פעלד. אויב מען וועט רעכענען דיא זעקס חדשים פאר א יאהר וויא פריערו איז דאך נאך דא צוויא

דכתיב וחשב לו הכהן מ"מ: בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג אבל בזמן שאין היובל נוהג פודה אותה בשויה כשאר הקדשות: זרע חומר שעורים מקום שיכולים לזרוע בו כור שעורים כשזורעים במפולת יד ובזריעה בינונית לא שיהיה הזרע מקורב ביותר. ולא מפוזר ומפורד הרבה: נקעים עמוקים וכו׳. וסוא שיהיו מלאים מים שאין ראוין לזריעה. אבל אם אינן מלאים מים הואיל וחזו למידי אע"ג דאין נמדדין עמה מתחשבין בהדי נפשייהו. ונפדין לפי חשבון נ׳ סלעים לבית כור: פחות מכאן נמדדין עמה. ואע"פ שהן מלאים מים ולא חזו לזריעה הואיל ואין עמוקים עשרה. וכן סלעים הואיל ואין גבוהים עשרה ע"ם הקרקע הן נקראין ואינן חשובים בפני עצמן: אלא נותן את כ"ו כאחד. דכתיב (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את הכסף. עד שיהא כולו כסף כאחד: ואחד

המקדיש את שדהו בשעת היובל נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף. היה שם נקעים עמוקים עשרה טפחים. או סלעים גבוהים עשרה טפחים. אין נמדדים עמה. פחות מכאן נמדדים עמה. הקדישה שתים או שלש שנים לפני היובל נותן סלע ופונדיון לשנה. אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה. אין שומעין לו. אלא נותן את כולו כאחד:

יאהר צו יובל. וועט מען נאר דארפן געבן אוים לייז געלט צוויא טאלער מיט צוויא פונדיונין. אבער אז מען וועט ניט רעכענען דיא זעקס חדשים פאר איאהר נאר פאר חדשים וויא זייא זענען איז דאך שוין ניטא קיין צוויא יאהר צו יובל.

מוז מען געבן גאנצע פופציג טאלער (המקדיש את שדהו בשעת היובל) אויב איינער הייליגט זיין פעלד אין דיא צייט ווען יודין היטען דידינים פון יובל. אונ ער האט זיא געהייליגט אין איאהר נאך יובל (ועתי"ט) (נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף) אויב דיא פעלד איז אזוי גרוים אז מען קען אין איר פאר זייען דרייסיג סאה געראשטין. דארף מען געבן אוים לייז געלט (אז מען וויל זיא אוים לייזין פופציג טאלער (היה שם נקעים עמוקים עשרה טפחים) אויב אין דיא פעלד איז געוועזן גריבער מיט וואסער טיף צעהן טפחים (או סלעים גבוהים עשרה טפחים) אדער שטיינער וואס זענען הויך צעהן טפחים (אין נמדדים עמה) ווערין זייא ניט גימאסטין מיט דיא פעלד. מען מעסט נאר דיא ערד וואס מען קען אויף איר זייען. אויב עס איז דא ערד וואס מען קען אויף איר זייען דרייסיג סאה (אויסער דיא גריבער אונ דיא שטיינער). דארף מען געבן פופציג טאלער אוים לייז געלט (ועתי"ט) (פחות מכאן נמדדים עמה) אויב די גריבער זענען ניט טיף צעהן טפחים. אונ דיא שטיינער זענען ניט הויך צעהן טפחים. ווערין זייא גימאסטין צו זאמען מיט דיא פעלד. גלייך וויא דא וואלט קיין גרוב ניט גיוועזן. אונ קיין שטיין וואלט ניט גילעגין. נאר מען וואלט אויף דיא ערטער אויך גיקענט פאר זייען (הקדישה ב׳ או ג׳ שנים לפני היובל) אויב ער האט גיהייליגט דיא פעלד צוויא אדער דרייא יאהר פאר יובל. אז ער וויל זיא אוים לייזין (נותן סלע ופונדיון לשנה) זאל ער געבן אטאלער מיט אפונדיון פאר יעדער יאהר (אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה) אויב ער זאגט איך וועל געבן יעדער יאהר אטאלער מיט אפונדיון (אין שומעין לו) הערט מען אים ניט (אלא נותן את כולו כאחד) נאר ער מוז געבן אין גאנצין מיט איין מאהל. וויא פיל יאהר עס איז נאך דא ביז יובל. מוז ער מיט איין מאל

ב ואחד כל הא״ם. בית כור במאפים שקל בין שהוא שוה אלף שקלים. בין שאינו שוה אלא [חמש שקלים]: שהבעלים נותנין חומש. כדכתיב (שם) ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו וגו׳:
ג אינה יוצאה מידו ביובל. להיות מתחלקת לכהנים. כי היכי דאי הוה פריק לה אינש אחרינא דהוה נפקא ביובל ומתחלקת לכהנים כדכ׳(שם) והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה׳: גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל. ולא לכהנים. דכתיב (שם) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. לאיש אחר. ולא לבן. גאלה אחד מקרוביו של מקדיש מיד הגזבר ובא המקדיש וגאלה מיד קרובו אינה יוצאה מיד המקדיש ביובל להתחלק לכהנים: גאלה כהן. מיד גזבר לא יאמר הואיל ואם גאלה ישראל יוצאה לי ולאחרי ביובל. עכשיו שהיא תחת ידי שגאלתיה אין לך כהן והרי היא תחת ידי. הרי היא שלי. אלא יוצאה לכל אחיו הכהנים:

ב אחד הבעלים ואחד כל האדם. מה בין הבעלים לבין כל האדם. אלא שהבעלים נותנים חומש. וכל אדם אינו נותן חומש: ג הקדישה וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל. גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל. גאלה אחר. או אחד מן הקרובים. וגאלה מידו. אינה יוצאה מידו ביובל. גאלה אחד מן הכהנים. והרי היא תחת ידו לא יאמר הואיל והיא יוצאה לכהנים ביובל.

אין גאנצין בצאהלין ביז יובל: ב (אחד הבעלים ואחד כל אדם) ווער עס וויל קען אויס לייזן דיא פעלד. סיי דער בעל הבית און סיי אפרעמדער (מה בין הבעלים לבין כל האדם) נאר וואס איז דער חילוק (דער אונטער שייד) אויב דער בעל הבית לייזט אויס. אדער אפרעמדער לייזט אויס (אלא שהבעלים נותנים חומש) נאר אויב דער בעל הבית לייזט אויס. דארף ער געבין מיט אפינפטיל מער (וכל אדם אינו נותן חומש) און אלע אנדערע מענטשין ווער עס לייזט אויס אפרעמדע פעלד ניט זיין אייגענע דארף ער ניט געבין אפינפטיל מעהר. נאר אזוי וויא עס שטייט אין דיא תורה. אפעלד וואס מען קען אין איר פאר זייען דרייסיג סאה. דארף מען געבין פאר יעדער יאהר ביז יובל אטאלער מיט אפונדיון: ג (הקדישה וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל) אויב ראובן האט געהייליגט זיין פעלד. און ער האט איר צוריק אויס גילייזט גייט זיא ניט ארויס פון אים אום יובל. נאר דיא פעלד בלייבט ביא ראובן אויף אייביג (גאלה בנו) אויב דער זוהן פון ראובן האט אויס גילייזט דיא פעלד (יוצאה לאביו ביובל) אז עס קומט יובל מוז דער זוהן צוריק געבין דיא פעלד צום פאטער אן געלט (גאלה אחר או אחד מן הקרובים) אויב אפרעמדער האט אויס גילייזט דיא פעלד פון הקדש. אדער אפריינד פון ראובן האט אויס גילייזט דיא פעלד פון הקדש (וגאלה מידו) און ראובן האט אויס גילייזט דיא פעלד פון דעם פרעמדין. אדער פון זיין פריינד (אינה יוצאה מידו ביובל) גייט ניט ארויס דיא פעלד פון אים אום יובל. נאר דיא פעלד בלייבט ביא ראובן אויף אייביג (גאלה אחד מן הכהנים) אויב איינער פון דיא כהנים האט אויס גילייזט דיא פעלד (והרי היא תחת ידו) און דיא פעלד איז נאך ביא דעם כהן. אז עס קומט יובל (לא יאמר הואיל והיא יוצאה לכהנים ביובל) קען ניט דער כהן זאגין. ווייל דיא פעלד דארף סיי וויא געהערין צוא דיא כהנים אום יובל (והרי היא תחת ידי) און דיא פעלד איז שוין ביא מיר. און איך בין אויך הכהן (הרי היא שלי) זאל שוין דיא פעלד בלייבין ביא מיר. איז ניט אזוי דער דין (אלא יוצאה ומתחת ידו ומתחלקת) לכל אחיו הכהנים) נאר דער כהן מוז ארויס געבין דיא פעלד פון

דלוי לה יותר ממני : ד ולא נגאלה . לא יגאלוה מיד ההקדש . לא הבעלים ולא אחר : הכהנים נכנסים לה . הכהנים של משמר שהיובל פוגע בו הן נכנסים לתוכה . והיא חלוקה בידם ונותנים את דמיה . למקדש דגמר קדש קדש ממקדי׳ בית כתי׳ הכא בשדה אחוזה בצאתו ביובל קדש . וכתיב במקדיש בית . (שם) ואיש כי יקדיש את ביתו קדש . מה בית לא תצא מיד הקדש בלא דמים כדכתיב התם והעריכו הכהן . דבית לא נפקא לכהנים אלא נפדה בדמים . אף שדה אחוזה לא תצא מיד הקדש בלא דמים הלכך כי פריק לה אחר . הוו דמים לבדק הבית הקדש . וכי מטי יובל נפקא בחנם לכהנים . ואם לא נגאלה . יהבי כהנים דמי נ׳ שקלים ושקלי ליה : רש״א נכנסין אבל לא נותנין . דגמר קדש קדש

ד הגיע היובל ולא נגאלה. הכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה. דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר נכנסין אבל לא נותנין. ר״א אומר לא נכנסין ולא נותנין. אלא נקראת שדה רטושים עד היובל השני. הגיע היובל השני ולא נגאלה. נקראת רטושי רטושין עד היובל השלישי. לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה

מכבשי עצרת . דכתיב בהו (ויקרא כג) קדש יהיו לה׳ לכהן מה התם בחנם אף כאן בחנם וניחא ליה דנילף שדה אחוזה מכבשי עצרת דהרווייהו מכ״ד מתנות כהונה ולא נילף ממקדיש ביתו דלאו ניתן לכהנים לעולם . ור״י ניחא ליה דנילף שדה אחוזה ממקדיש ביתו . דהרווייהו קדשי בדק הבית ולא נילף מכבשי עצרת שהם קדשי מזבח . והלכה כר״י : שדה רטושין . שדה עזובה כמו אם על בנים רטשה : עד שיגאלנה אחר . וכשהגיע מידו ביובל יכנסו בה הכהנים . וטעמא דר״א דכתיב והיה השדה בצאתו ביובל קדש . משמע כשהגיע מיד הגואל כדין שאר אדם הקונה קרקע שיוצאה ביובל בההיא קאמר קרא דתהוי לכהנים אבל בצאתו מיד הקדש לא משמע . דאכתי לא אשמועינן קרא דהקדש פקע מנכחו

זיין האנט . אונ מען צוא טיילט דיא פעלד צוא אלע כהנים : ד (הגיע היובל ולא נגאלה) אויב עס איז געקומען יובל אונ דיא פעלד איז ניט אויס געלייזט געווארין פון הקדש . (הכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה) דיא כהנים וואס טוהען דיא עבודה אין בית המקדש דיא וואך וואס אין איר ווערט דער פופציגסטער יאהר (יובל) גייען אריין אין דיא פעלד אונ נעמען זיא אויף אייביג . נאר זיא דארפין בצאהלין פאר דיא פעלד . אויב זיא איז גרויס מען זאל אין איר קענען פאר זייען דרייסיג סאה גערשטין דארפין דיא כהנים געבין פופציג טאלער צום בית המקדש (דברי רבי יהודה) אזוי זאגט רבי יהודה . רבי שמעון זאגט (נכנסין אבל לא נותנין) דיא כהנים גייען אריין אין די פעלד אונ נעמען איר אויף אייביג . אונ זיא דארפין ניט געבין קיין געלט . רבי אליעזר זאגט (לא נכנסין ולא נותנין) ניט דיא כהנים נעמען דיא פעלד . אונ ניט זיא געבין געלט (אלא נקראת שדה רטושים עד היובל השני) נאר מען רופט דיא פעלד . אפאר לאזענע פעלד . אונ מען ווארט ביז צום אנדערין יובל . (הגיע היובל השני ולא נגאלה) אויב עס איז שוין געקומען דער צווייטער יובל . אונ דיא פעלד איז נאך ניט אויס געלייזט געווארין (נקראת רטושי רטושין עד היובל השלישי) ווערט דיא פעלד גירופין דיא פאר לאזענע פעלד איז פאר לאזין געווארין״ . אונ מען ווארט ביז צום דריטען יובל (לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר) דיא כהנים טארין קיין מאהל ניט אריין גיין אין דיא פעלד . ביז איינער וועט איר אויס לייזן פון הקדש . אונ ער וועט איר האלטין ביז יובל . אז דיא פעלד ווערט פון אים ארויס גייען אום

ביובל: ה הלוקח שדה מאביו מת אביו ואח"כ הקדישה הרי היא כשדה אחוזה. דסברי עד שלא הקדישה נפלה לו בירושה. הלכך אם בא לפדותה. פודה בית כור בנ' שקל כסדר האמור.

ואם לא גאלה הוא ונגאלה אחר חוזרת לו ביובל. דסברי בשעה שהקדישה לא היה גופה שלו דעתידה היתה לחזור לאביו ביובל. כדין שאר מכירות וכשאר מקדיש שדה מקנה הוא שהגואל'

ואם לא גאלה הוא ונגאלה אחר יוצאה לכהנים ביובל: הרי היא כשדה מקנה. דבשעה שהקדישה אזלינן ואם בא לפדות' פודה שדה בשוויה כדין שדה מקנה.

עד שיגאלנה אחר: **ה** הלוקח שדה מאביו. מת אביו ואח"כ הקדישה הרי היא כשדה אחוזה. הקדישה ואח"כ מת אביו. הרי היא כשדה מקנה דברי ר"מ. ור"י ור"ש אומרים. כשדה אחוזה שנאמר (ויקרא כז) ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצאת זו שהיא ראויה להיות שדה אחוזה. שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים

מיד הגזבר מחזירה ביובל לאשר לו אחוזת הארץ. דהיינו לאביו של זה. והוא יורש את כח אביו. ואין הלכה כר"מ: שדה מקנה. שהקדישה וגאלה אחר אינה יוצאה לכהנים

יובל. וועט זיא גיהערין צוא דיא כהנים: ה (הלוקח שדה מאביו) אויב איינער האט גיקויפט אפעלד פון זיין פאטער (מת אביו) דער נאך איז זיין פאטער גישטארבין (ואחר כך הקדישה) דער נאך האט ער דיא פעלד גיהייליגט (הרי היא כשדה אחוזה) האט זיא דעם דין וויא אירושה פעלד. אז ער וויל איר אויס לייזין פון הקדש. גיט ער פאר אפעלד וואס מען קען אין איר פאר זייען דרייסיג כאה גערשטין. פופציג טאלער (ואבר כך מת אביו) אבער אז ער האט גיהייליגט דיא פעלד. דער נאך איז זיין פאטער גישטארבין (הרי היא כשדה מקנה) האט זיא דעם דין וויא אגיקויפטע פעלד. אויב ער וויל איר אויס לייזין פון הקדש. דארף ער פאר איר בצאהלין וויא פיל זיא איז ווערט (דברי רבי מאיר) אזוי זאגט רבי מאיר (ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים) רבי יוסי אונ רבי שמעון זאגין (כשדה אחוזה) אפילו ער האט דיא פעלד גיהייליגט איידער זיין פאטער איז גישטארבין. האט אויך דיא פעלד דעם דין וויא אגירשטע פעלד (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו. אויב ער וועט הייליג מאכין אפעלד וואס ער האט איר גיקויפט. אונ ער האט איר ניט גירשת. איז דאך דיא קשיא אז ער האט איר גיקויפט. האט ער דאך איר ניט גירשת. צוא וואס שטייט אין פסוק ניקויפט אונ ניט גירשת. נאר אזוי מיינט דער פסוק (שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה) אויב ער האט גיהייליגט אזוי אגיקויפטע פעלד וואס ער וועט זיא קיין מאהל ניט ירשנן. אז ער קומט איר אויס צוא לייזין. מוז ער געבין אין גאנצין וויפיל זיא איז ווערט (יצאת זו שהיא ראויה להיות שדה אחוזה) אויסער דיא פעלד וואס ער האט גיקויפט פון פאטער. אונ ער האט איר גיהייליגט. ווייל ער וועט דאך דיא פעלד אמאהל ירשנן. הייסט זי שוין אגירשטע פעלד. אונ אז ער קומט איר אויס צוא לייזין. דארף ער געבין פאר אפעלד וואס מען קען אין איר פאר זייען דרייסיג סאה גערשטין. פופציג טאלער (ועיין תי"ט) (שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל) אויב ראובן האט גיקויפט אפעלד פון לוי. אונ ער האט איר גיהייליגט. אונ שמעון האט דיא פעלד אויס גילייזט פון הקדש. אז עס קומט יובל גייט ניט ארויס דיא פעלד פון שמעון צוא דיא כהנים. נאר צו לוי (ועתי"ט) (שאין אדם מקדיש דבר שאינו

לכהנים ביובל. שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלין לעולם. בין לפני היובל בין לאחר היובל:

פרק ח **המקדיש** את שדהו בשעה שאינה יובל. אומרים לו פתח אתה ראשון. שהבעלים נותנים חומש וכל אדם אינו נותן חומש. מעשה באחד

ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וקרקע לא היתה שלו אלא עד היובל: כהנים ולוים מקדישים לעולם. ואפילו בשנת היובל עצמה. אבל ישראל שהקדישו בשנת היובל עצמה אינה מקודשת: וגואלים לעולם. משא"כ בישראל שאינו פודה לאחר היובל כדכתיב (ויקרא כז) ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. אבל כהן או לוי שהקדיש קרקע שירש מאבותיו. הרי זה גואל לעולם. ואפי' עבר עליה היובל ולא נפדית. גואלה אפילו לאחר היובל. כדכתיב (שם כה) גאולת עולם תהיה ללוים:

פרק ח **המקדיש** בשעה שאינה יובל. בזמן שאין יובל נוהג: פתח אתה ראשון. בכמה אתה רוצה לפדותה. ומפני ריוח של הקדש שואלים לו תחלה שהבעלים מוסיפים חומש ולהכי נקט בשא"י דבזמן שהיובל נוהג א"צ לשואלו בכמה אתה פודה שהרי דמיה קצובים בית כור בחמשים שקל. ובזמן שאין יובל נוהג. כגון לאחר שגלו שבט ראובן וגד דבטלו יובלות דכתיב (שם) וקראתם דרור בארץ לכל יושביה. בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מתוכה אז היא נפדית בשויה: שהבעלים נותנים את החומש. כל דמי שויה ורביע יותר. וכן כל חומש האמור בתורה היא הקרן וחומשו חמשה. ומפני ג' דברים אומרים לבעלים פתח אתה ראשון. אחת שהבעלים מוסיפים את החומש. כדקתני במתני'. והשנית שמצות גאולה באדון דכתיב (שם כז) אם לא יגאל אלמא מצות גאולה קודמת למכירה. והשלישית שהוא מוסיף ונותן בפדיונה יותר משאר בני

שלו) ווארום אמענטש קען ניט הייליג מאכן. אזוי אזאך וואס עס איז ניט זיינע. אונ אז ראובן האט גיקויפט דיא פעלד פון לוי. האט ער זיא דאך נאר גיקויפט ביז יובל. אונ פון יובל אונ ווייטער גיהער זיא צוריק צוא לוי. קען דאך ראובן ניט מער הייליג מאכן דיא פעלד נאר ביז יובל. ווארום נאך יובל גיהער זיא דאך ניט צוא ראובן (כהנים ולוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם) אכהן אדער אלוי קען הייליג מאכן זיינע אפעלד אייביג. אפילו אין דעם יאהר פון יובל. אונ ער מעג אויס לייזען אייביג (בין לפני היובל בין לאחר היובל) סיא פאר יובל. אונ סיא נאך יובל אפילו. ער האט ניט אויס גילייזט ביז יובל. מעג ער אויס לייזען נאך יובל. אבער אז אישראל האט הייליג גימאכט אפעלד אום יובל. איז זיא ניט הייליג. אדער ער האט ניט אויס גילייזט זיין פעלד ביז יובל. קען ער זיא שוין ניט מער אויס לייזען:

פרק ח א (המקדיש את שדהו בשעה שאינה יובל) אז איינער הייליגט זיין פעלד אין דיא צייט ווען עס איז ניטא קיין יובל. אונ ער וויל דיא פעלד צוריק אויס לייזען (אומרים לו פתח אתה ראשון) פרעגט מען צו ערשט דעם בעל הבית ער זאל זאגן וויא פיל ער וויל געבן פאר דיא פעלד (שהבעלים נותנים חומש וכל אדם אינו נותן חומש) ווארום דער בעל הבית מוז געבן מיט אפינפטיל מער. אונ אלע מענטשן דארפן ניט געבן מיט אפינפטיל מער ודער פינפטיל ווערט גירעכינט פון אויסווייניג. אויב מען גיט הונדערט רובל פאר דיא פעלד. זאל דער בעל הבית געבן הונדערט מיט פינף אונ צוואנציג. דאס איז פינף מאהל פינף אונ צוואנציג (מעשה

אדם רוצה אדם בקב שלו : מפני רעתה . שההוצאה שבה יתירה על השבח : איסר. שמנה פרוטות : לא אמר זה אלא בכביצה כלומר לא כך היה מעשה . שלא אמר באיסר . אלא בביצה ואמר לו הגזבר הגיעתך הרי היא שלך בביצה. ופלוגתא דת"ק ור' יוסי דרבנן סברי אין פודין הקדש בפחות מד' פרוטות כדי שיהא בחומשו פרוטה ורבי יוסי סבר פודין הקדש בכל שהוא . ואע"פ שאין בחומשו שוה פרוטה והלכה כת"ק : ב ממשכנים מנכסיו עד עשר .

שהקדיש את שדהו מפני רעתה. אמר לו פתח אתה ראשון. אמר הרי היא שלי באיסר. א"ר יוסי לא אמר זה אלא בכביצה. שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר לו הגיעתך נמצא מפסיד איסר ושדהו לפניו: ב אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים. ואחד אומר בעשרים. ואחד אומר בשלשים. ואחד אומר בארבעים. ואחד אומר בחמשים. חזר בו של חמשים ממשכנין מנכסיו עד עשר . חזר בו של ארבעים ממשכנין מנכסיו עד עשר. חזר בו של שלשים ממשכנין מנכסיו עד עשר. חזר בו של עשרים. ממשכנים מנכסי' עד עש . חזר בו

של

באחד שהקדיש את שדהו מפני רעתה) עס האט אמאהל גיטראפין איינער האט גיהייליגט זיין פעלד. ווייל זיא איז גיוועזען שלעכט. מען האט אויף איר מער אויס גיגעבין וויא מען האט פון איר פאר דינט (אמר לו פתח אתה ראשון) האט דער גבאי פון הקדש גיזאגט צו דעם בעל הבית. זאג דוא פריער וואס דוא ווילסט געבין פאר דיא פעלד (אמר הרי היא שלי באיסר) האט דער בעל הבית גיזאגט אויב מען וויל נעהמען אן איסר דאס איז אכט פרוטות. וועל איך געבין דעם איסר. אונ דיא פעלד וועט בלייבין מיינע (אמר רבי יוסי) האט רבי יוסי גיזאגט ניט אזו איז גיוועזען (לא אמר זה אלא בכביצה) דר בעל הבית האט ניט גיזאגט ער גיט אאיסר. נאר ער האט גיזאגט ער גיט אאיי (שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף) ווארום אז מען לייזט אויס הקדש. קען מען געבין געלט. אדער אזאך וואס עס איז ווערט געלט (אמר לו הגיעתך) האט דער גבאי פון הקדש גיזאגט צום בעל הבית. דיא פעלד בלייבט דייניגע פאר דעם איסר. אדער פאר דיא איי (נמצא מפסיד איסר ושדהו לפניו) האט דער בעל הבית שאדין אאיסר אדער אאיי וואס ער גיט צו הקדש. אונ דיא פעלד איז געבליבען זייניגע אזוי וויא פריער: ב (אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים) אויב איינער האט גיזאגט איך גיב פאר דיא פעלד צעהן טאלער (ואחד אומר בעשרים) אונ איינער זאגט איך גיב צוואנציג טאלער (ואחד אומר בשלשים) אונ איינער זאגט איך גיב דרייסיג טאלער (ואחד אומר בארבעים) אונ איינער זאגט איך גיב פערציג טאלער (ואחד אומר בחמשים) אונ איינער זאגט איך גיב פופציג טאלער (חזר בו של חמשים) אויב דער וואס האט גיזאגט פופציג טאלער האט חרטה (ממשכנין מנכסיו עד עשר) נעמט מען בייא אים אמשכון ער זאל בצאהלין צעהן טאלער (חזר בו של ארבעים) אויב דער וואס האט גיזאגט פערציג טאלער האט אויך חרטה (ממשכנין מנכסיו עד עשר) נעמט מען בייא אים אמשכון ער זאל בצאהלין צעהן טאלער (חזר בו של שלשים) אויב דער וואס האט גיזאגט דרייסיג טאלער. האט אויך חרטה (ממשכנין מנכסיו עד עשר) נעמט מען בייא אים אמשכון ער זאל בצאהלין צעהן טאלער (חזר בו של עשרים) אויב דער וואס האט גיזאגט צוואנציג טאלער האט אויך חרטה (ממשכנין מנכסיו עד עשר) נעמט מען בייא אים אמשכון ער זאל בצאהלין צעהן טאלער (חזר בו של עשר) אויב דער

וואס

של עשר. מוכרים אותה בשויה. ונפרעים משל עשר את המותר. הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם אומרים. בעשרים הבעלים קודמים מפני שהן מוסיפין חומש: ג אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת. הבעלים נותנים עשרים ושש. בעשרים ושתים. הבעלים נותנים עשרים ושבע. בעשרים ושלש. הבעלים נותנים עשרים ושמנה. בעשרים וארבעה. הבעלים נותנים תשעה ועשרים. בחמשה ועשרים. הבעלים נותנים שלשים. שאין

עשר וכו'. וה"מ כשחזרו זה אחר זה. אבל חזרו כלן כאחד משלשים ביניהן בשוה. כיצד אמר הראשון הרי הוא שלי בי'. ואמר השני בך'. ואמר השלישי בכ"ד וחזרו בהן הג' והשני כאחד נתנים אותו לראשון בי' וממשכנים מנכסי השני בז' ומנכסי ג' בז' ונמצא ההקדש גובה כ"ד. וכן אם חזרו שלשתן כא' ונמכר ההקדש בשלש ממשכנים בנכסי כל אחד משלשתן ז' שלשים. וכן על דרך זה לעולם: ג אמר אחד הרי היא שלי בכ"א. לאחר שאמרו הבעלים בכ': הבעלים נותנים. בעל כרחן כ"ו דלהאי לא יהבינן לי' סואיל ואמרו הבעלים ך' ועל כל החשבון עם החומש בכ"ה. ואי יהבינן ליה להאיך בכ"א נמצא הקדש מפסיד ובעלים בעל

וואס האט געזאגט צעהן טאלער האט אויך חרמה (ומוכרים אותה בשויה) פאר קויפט מען דיא פעלד פאר וויא פיל זיא איז ווערט. אונ אויב מען האט גינומען פאר דיא פעלד ווייניגער וויא צעהן טאלער (ונפרעים משל עשר את המותר) דער וואס האט געזאגט צעהן טאלער מוז דער צאהלין צו הקדש דיא איבריגע ביז צעהן טאלער (הבעלים אומרים בעשרים) אויב דער בעל הבית האט געזאגט ער גיט פאר דיא פעלד צוואנציג טאלער (וכל אדם אומרים בעשרים) אונ אלע אנדערע מענטשין האבין אויך געזאגט זייא גיבען צוואנציג טאלער (הבעלים קודמין) איז דער בעל הבית פריער (דאס הייסט בילכער) מען זאל אים פאר קויפין דיא פעלד (מפני שהן מוסיפין חומש) ווייל דער בעל הבית דארף געבין אפינפטיל מער (דאס הייסט פינף אונ צוואנציג טאלער) : ג (אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת) אויב דער בעל הבית האט געזאגט ער גיט צוואנציג טאלער. אונ איין אנדערער האט געזאגט ער גיט איין אונ צוואנציג טאלער (הבעלים נותנים עשרים ושש) דארף דער בעל הבית געבין זעקס אונ צוואנציג טאלער (בעשרים ושתים) אויב איין אנדערער האט געזאגט ער גיט צוויא אונ צוואנציג טאלער (הבעלים נותנים עשרים ושבע) דארף דער בעל הבית געבין זיבען אונ צוואנציג טאלער (בעשרים ושלש) אויב איין אנדערער האט געזאגט ער גיט דרייא אונ צוואנציג טאלער (הבעלים נותנים עשרים ושמונה) דארף דער בעל הבית געבין אכט אונ צוואנציג טאלער (בעשרים וארבעה) אויב איין אנדערער האט געזאגט ער גיט פיר אונ צוואנציג טאלער (הבעלים נותנים תשעה ועשרים) דארף דער בעל הבית געבין ניין אונ צוואנציג טאלער (בחמשה ועשרים) אויב איין אנדערער האט געזאגט ער גיט פינף אונ צוואנציג טאלער. ואונ דער בעל הבית האט פריער געזאגט ער גיט צוואנציג טאלער מיט אפרוטה) (הבעלים נותנים שלשים) דארף דער בעל הבית געבין דרייסיג טאלער (עיין בהרע"ב) (שאין מוסיפין חומש על עלויו של זה) דער בעל הבית גיט נאר אפינפטיל מער אויף דיא געלט וואס ער האט געזאגט אבער גיט אויף דיא געלט וואס אנדערע בעטערין. ודאס איז נאר אז מען האט געשאצט דיא פעלד אזוי וויא דער בעל הבית האט געזאגט. אבער אז דרייא מענטשין

מוכיפין חומש על (עלויו) של זה. אמר א' הרי היא שלי בעשרים ושש אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר הבעלים קודמים ואם לאו אומרים הגיעתך

כהן יתנו אותו סלע שהוסיף זה עם הקרן וכ"ה דידהו אבל על סלע שהוסיף זה לא יוסיפו חומש: אמר א' בחמשה ועשרים הבעלים נותנים שלשים. בעל כרחן. ובגמ' פריך אמאי כופין את הבעלי' בשלמא עד השתא הוינן להו דהא לא זבינן למיתבא להך משום דקרן דידהו לא הוי כקרן וחומש דאמרו בעלים בריש' הלכך נ"כ מהדרי' אבעלים וכיון דמהדרינן עלייהו בעו למיתב קרנא כמו דשיימוה אחריני וחומשא דידיה אבל השתא דאמר אחד בחמשה ועשרים ליתנו להו היך דהא קרן דידהו הוי כקרן וחומש דאמור בעלים בריש' ולימרו בעלים הרי בא אחד במקומינו שרוצה ליתן חמשה ועשרים סלעים כמותינו ומשני כגון דאמור בעלים בריש' פרוטה יותר על עשרים סלעים דמטי חושבנא דקרן וחומש לחמשה ועשרים ופרוטה ואי יהבינן ליה להאי איכא פסידא להקדש הלכך מהדרינן אבעלים בעל כרחייהו והא דלא תנא בריש' הבעלים אומרים בעשרים ופרוטה דבפרוטות לא דק תנא ולא חש למיתנייהו: אם רצו הבעלים ליתן ל"א ודינר. כגון דמעיקרא כשפתחו הבעלים ראשון אמרו באחד ועשרים סלעים דהוי בין קרן וחומש כ"ו סלעים ודינר שהסלע ארבעה דינרים וחומש הוא רביעית המנין כדאמרן. ועלויו של זה הם חמשה הרי ל"א ודינר: הבעלים קודמין. דאי הוה יהבינן ליה להאי הוה מפסיד הקדש דינר ממאי דאמור בעלים בריש' הלכך מהדרינן אבעלים על כרחייהו: ואם לאו. שלא פתחו הבעלים תחלה אלא בכ' וזה אומר חמשה ועשרים: אומרים לזה הגיעתך. הרי היא שלך ולא מהדרינן אבעלים משום דאמרי בעלים בא אחר במקומנו שנותן כ"ה כמותינו והא דתק במתני' שאין הבעלים מוסיפין חומש אלא על מה שפתחו הם תחלה ולא על עלויו של זה ה"מ היכא דלא שמו בני אדם את ההקדש כמו שאמר זה האחר. אבל אם שמוהו שלשה בני

שאצי דיא פעלד איז ווערט וויא דיא אנדערע מענטשין זאגין. מוז דער בעל הבית געבין א פינפטיל מער. אויף דיא גאנצע געלט וויא פיל דיא פעלד איז ווערט. (אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ושש) אויב איינער האט גיזאגט איך גיב פאר דיא פעלד זעקס אונ צוואנציג טאלער (אונ דער בעל הבית האט פריער גיזאגט ער גיט איין אונ צוואנציג טאלער (גיט דער פרעמדער מיט פינף טאלער מער). אונ דארויף דארף דער בעל הבית געבין א פינפטיל מער. איז דאס צו זאמען זעקס אונ צוואנציג טאלער מיט אגילדין. ווארום א טאלער איז גיוועזן פיר גילדין. איז א חילוק (א אונטער שייד) צווישען דעם בעל הבית אונ דעם פרעמדין אין איין גילדין (אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחד ודינר) אויב דער בעל הבית האט פריער גיוואלט אזוי געבין (איין אונ צוואנציג טאלער). מוז ער איצט געבין איין אונ דרייסיג טאלער מיט אגילדין (זייגע איין אונ צוואנציג טאלער אונ פינף טאלער מיט אגילדין דעם פינפטיל. אונ דיא פינף טאלער וואס דער פרעמדער גיט מער) (הבעלים קודמין) איז דער בעל הבית פריער (בילכער) צו דיא פעלד. מען גייט אים ער מוז געמען דיא פעלד פאר איין אונ דרייסיג טאלער מיט אגילדין (ועיין בהרע"ב ותי"ט) (ואם לאו) אונ אויב דער בעל הבית האט פריער ניט גיזאגט איין אונ צוואנציג טאלער. נאר ער האט גיזאגט צוואנציג טאלער. איז דאך מיט זיין פינפטיל צו זאמען פינף אונ צוואנציג טאלער. אונ א פרעמדער האט אויך גיזאגט ער גיט פינף אונ צוואנציג טאלער (אומרים הגיעתך) זאגט מען צוא דעם פרעמדין דיא פעלד איז דיינע. אונ מען גייט ניט דעם בעל הבית ער זאל

הגיעתך: **ד** מחרים אדם מצאנו ומבקרו. מעבדיו ומשפחותיו הכנענים. ומשדה אחוזתו. ואם החרים את כולן. אינן מוחרמין. דברי ר"א. א"ר אלעזר בן עזריה. מה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו. על אחת כמה וכמה שיהא אדם (חייב להיות) חס על נכסיו:
ה המחרים בנו ובתו. עבדו ושפחתו העברים ושדה מקנתו. אינן מוחרמים. שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו. כהנים ולוים אינן מחרימין דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר הכהנים אינן מחרימין שהחרמים שלהם. הלוים מחרימים שאין החרמים שלהן. רבי אומר

אדם כדבריו הא דה מוסיפין בעלים חומש בעלויו בעל כרחן. וכולה מתני' לא איירי אלא בשדה אחוזה בזמן שאין היובל נוהג כדהכן בריש פרקין: **ד** מחרים אדם מצאנו. מקלה מלאו אומר הרי הן חרם ונותנן לכהן: ואם החרים את כלן. אלא מייר לכללו כלום: אינן מוחרמים. דאמר קרא (ויקרא כז) מכל אשר לו מאדם ומבהמה אחוזתו מכל אשר לו אלו מטלטלין ולא כל מטלטלין. מאדם אלו עבדיו ושפחותיו כנענים ולא כולן. ומשדה אחוזתו ולא כולה ואין הלכה כראב"ע אלא לכתחלה לא יחרים את כלן אבל אם החרים מוחרמים: להיות חס על נכסיו. ושלא יבזבזם להדיוט:
ה שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו. ובתו כהי דיכול למכרה בקטנותה אינו יכול למכרה בנערותה: שהחרמים שלהם. דכתיב (במדבר יח) כל חרם בישראל לך יהיה וכיון

צוא געבען דיא פעלד. ווייל דער פרעמדער ניט אויך אזוי פייל וויא דער בעל הבית:
ד (מחרים אדם מצאנו ומבקרו ומעבדיו ומשפחותיו הכנענים ומשדה אחוזתו) אמענטש קען זאגען אויף אביסול פון זיינע שעפסין. אונ אויף אביסול פון זיינע רינדער. אונ אויף אביסול פון זיינע קנעכט דיא כנענים. אונ אויף אביסול פון זיינע דינסטין דיא כנענים. אונ אויף אביסול פון זיינע גירשטע פעלדער. זייא זאלין זיין וויסט. אונ ער זאל זיי געבין צום כהן (ואם החרים את כולן) אונ אויב ער האט פאר וויסט זיינע אלע שעפסין. אדער זיינע אלע רינדער אדער זיינע אלע קנעכט. אדער זיינע אלע דינסטין. אדער זיינע אלע פעלדער (אינן מוחרמין) זענען זיי ניט פר וויסט (דברי רבי אליעזר) אזו זאגט רבי אליעזר (אמר רבי אלעזר בן עזריה) האט רבי אלעזר בן עזריה גיזאגט (מה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו) מאדאך צוא גאט טאר ניט אמענטש פאר וויסטען זיין גאנצין פאר מעגין (על אחת כמה וכמה) איז שוין גאנץ געוויס (שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו) אז אמענטש מוז זאך עוועס זיין פאר מעגין ער זאל ניט אוועק געבין אין גאנצין צום כהן: ה (המחרים בנו ובתו) אז איינער פאר וויסט זיין זוהן אדער זיין טאכטער (עבדו ושפחתו העברים) אדער זיין יודישען קנעכט. אדער זיין יודישע דינסט (ושדה מקנתו) אדער זיין גיקויפטע פעלד (אינן מוחרמין) זענען זייא ניט פאר וויסט (שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו) ווייל אמענטש קען ניט פאר וויסטען אזוי אזאך וואס עס איז ניט זיינע אויף אייביג (כהנים ולוים אינן מחרימין) כהנים אונ לוים קענען ניט פאר וויסטען קיין זאך (דברי רבי יהודה) אזוי זאגט רבי יהודה. רבי שמעון זאגט (הכהנים אינם מחרימין) דיא כהנים קענען ניט פאר וויסטען (שהחרמים שלהם) ווייל דאס פאר וויסטונג גיהער צוא זייא אליין. אונ זייא דארפין ניט געבין צוא קיין אנדער כהן. פאר דעם פאר וויסטונג איז דאס זיינע אונ נאך דעם פאר וויסטונג איז דאס זיינע צו וואס זאלין זייא פאר וויסטען (הלוים מחרימים) אבער לוים קענען פאר וויסטען (שאין החרמים שלהם) ווייל דאס פאר וויסטונג איז ניט

אומר נראים דברי ר׳ יהודה בקרקעות שנאמר (ויקרא כה) כי אחוזת עולם היא להם. ודברי ר׳ שמעון במטלטלים שאין החרמים שלהם: ן חרמי כהנים אין להם פדיון, אלא נתנים לכהנים (כתרומה). ר״י בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר (שם כז) כל חרם קדש קדשים הוא לה׳. וחכ״א סתם חרמים לכהנים שנאמר (שם)

דדידיה הוי הכ הנאה בכך אם היה מחרים איהו גופיה זכי בי׳ ולא יהיב ליה לכהן אחר: נראין דברי ר״י. ה״ק נראין דברי ר״י לר״ש דמודה לו ר״ש לר״י והוא כמותו בקרקעות ולא דבר ר״ש אלא במטלטלין. לפי שאין החרמים של לוים ור״י סבר הוקשו מטלטלין לשדה אחוזה דכתיב (ויקרא כז) מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו. מה שדה אחוזה. אין הלוים מחרימים נדכתיב כי אחוזת עולם היא להם אף מטלטלין אין לוים מחרימים. ור״ם לית ליה האי הקישא ומדכתיב כ׳ לפרוצי מלתיה דר״ש במה מודה לר״י ובמה נחלק עליו ש״מ דהלכה כר׳ שמעון: ן חרמי כהנים. חרמים שמחרימים כדי לתתם לכהנים: אין להם פדיון. כדכתיב (שם) לא ימכר ולא יגאל אבל חרמי בדק הבית יש להם פדיון דאדעתא דהכי אחרמינהו דהא אין ראוי לבדק הבית אלא מעות: וחכ״א סתם חרמים לכהנים. והלכה כחכמים והמחרים מטלטלים בזמן הזה וכן המחרים קרקעות בח״ל שדינם כמטלטלין לענין זה נותנם לכהנים והמקדישים לבדק הבית בזמן הזה שאין שם בית פודה אותן לכתחלה בדבר מועט ולא יפתות לכתחלה מד׳ זוזים או קרוב לזה אבל לא בש״פ לבד או כיוצא בזה

וייערע. זייא דארפין דאס אוועק געבין צוא דיא כהנים. רבי זאגט (נראין דברי רבי יהודה בקרקעות) דיא רייד פון רבי יהודה געפעלין צוא רבי שמעון ודאס הייסט רבי שמעון איז מודה צוא רבי יהודה. אונ ער האלט אזוי וויא רבי יהודה אויב דער לוי האט מחרים גיוועזן פעלדער. איז דאס ניט קיין חרם (שנאמר) וואררום עס שטייט אין פסוק (כי אחזת עולם היא לי) זייערע שטעט אונ זייערע פעלדער זאל זיין ביא דיא לוים אירושה אויף אייביג זייא דארפין דאס קיינעם ניט אוועק געבין (ודברי רבי שמעון במטלטלין שאין החרמים שלהם) אונ דיא רייד פון רבי שמעון וואס ער זאגט אז דיא לוים קענען מחרים זיין. דאס איז נאר ביא מטלטלין (אזעלכע זאכין וואס מען קען טראגן פון איין ארט צום אנדרין). ווייל דאס פאר ווישטונג בלייבט ניט ביא דיא לוים. זייא דארפין אוועק געבין צום כהן. אונ רבי יהודה האלט מטלטלין זעגען גלייך צוא פעלדער. אזוי וויא דער לוי קען ניט מחריו זיין פעלדער. אזוי קען ער ניט מחרים זיין מטלטלין: ׳ (חרמי כהנים אין להם פדיון) וואס אכהן האט פאר וויסט. ער האט גיזאגט דאס זאל זיין חרם צוא מיר. נאר איך זאל דאס געבין צוא איין אנדער כהן. קען ניט דער כהן צוריק אויס לייזין דיא זאך ער זאל געבין געלט פאר איר (אלא נתנים לכהן) נאר ער מוז דיא זאך געבין צום כהן. רבי יהודה בן בתירה זאגט (סתם חרמים לבדק הבית) אז איינער האט גיזאגט דיא זאך זאל זיין וויסט. אונ ער האט ניט גיזאגט צוא וועמען דאס זאל גיהערין. זאל מען די זאכין פאר קויפען אדער אויס טאשין אויף געלט. אונ מיט דיא געלט זאל מען פאריכטען דעם בית המקדש (שנאמר) וואררום עס שטייט אין פסוק (כל חרם קדש קדשים הוא לה׳) אלע פאר וויסטונג זאל זיין גאנץ הייליג צוא גאט (וחכמים אומרים) אונ דיא חכמים זאגין (סתם חרמים לכהנים) אז איינער האט גיזאגט דיא זאך זאל זיין וויסט. אונ ער האט ניט גיזאגט צוא וועמען דאס זאל גיהערין. זאל מען דיא זאך געבין צוא דיא כהנים

בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. א"כ למה נאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' שהוא חל על קדשי קדשים. ועל קדשים קלים: ז מחרים אדם את קדשיו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים. אם נדר נותן את הדמים. אם נדבה נותן את טובתו. שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי. הבכור

מפום דליכא פרסומי מלתא : שהוא חל על קדשי קדשים. כדמפרש ואזיל מחרים אדם את קדשיו כו' : ז אם נדר. אם אמר הרי עלי עולה. והפרים בהמה לנדרו ואחר כך החרימה הואיל והוא חייב באחריותה אם מתה או נגנבה נמצאת שלו היא ונותן כל דמיה לכהן. והא הבהמה יקריב לנדרו אלא ודאי יש לה פדיון : ואם נדבה היא. דאינו חייב באחריותה אם מתה. הא ודאי לא חל בה

חרם. דלאו דידיה היא אלא בכדי טובתו וטובה היא לו בה יתן לכהן : כיצד שור זה עולה והחרימו. אומדים כמה אדם שאינו חייב בעולה רוצה ליתן אם ימצא עולה בזול כדי להקריב דורון לקונו. ובאותן דמים אותן זה שזו היא טוב' שהנאה יש לו בה שהרי אם מתה או נגנבה. אינו חייב באחריותה ומשהפרישה יצא ידי חובתה. ומעתה אינו מאבד ואינו מפסיד אלא שלא הקריב דורון לקונו : שאינו

(שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו) דיא זאך וואס אמענטש איז מחרים זאל זיין צום כהן אויף אייביג אזוי וויא אפעלד פון אחרם. פרעגט דיא משנה (אם כן) אויב אזוי. אז דאס פאר וויסטונג גיהער צום כהן (למה נאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה') פאר וואס שטייט אין פסוק אלע פאר וויסטונג זענען גאנץ הייליג צו גאט. ענטפערט דיא משנה דער פסוק לערנט אונז (שהוא חל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים) אז מען קען פאר וויסטען קרבנות וואס זענען גאנץ הייליג. אונ קרבנות וואס זייער הייליגקייט איז גרינג. ואזוי וויא ווייטער אין דיא משנה שטייט : ז (מחרים אדם את קדשיו) אמענטש קען פאר וויסטען זיינע קרבנות (בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים) סיי קרבנות וואס זענען גאנץ הייליג. אונ סיי קרבנות וואס זייער הייליגקייט איז גרינג (אם נדר נותן את הדמים) אויב ער האט גיזאגט איך נעם אויף מיר איך זאל ברענגען אעולה. אונ ער האט אפ גישייט אבהמה זיא זאל זיין אעולה. דער נאך האט ער גיזאגט דיא עולה זאל זיין חרם. ווייל אז דיא עולה וואלט גיגנבת גיווארין אדער גיפייגערט וואלט ער דארפין ברענגען איין אנדער עולה. הייסט דיא עולה זיין בהמה קען ער זיא מחרים זיין. דריבער מוז ער דיא בהמה אויס לייזין. אונ געבין דאס געלט צום כהן. אונ דיא בהמה איז ער מקריב פאר אעולה. אזוי וויא ער האט גיזאגט (אם נדבה) אויב דיא בהמה איז אנדבה. ער האט גיזאגט דיא בהמה זאל זיין אקרבן. אויב דיא בהמה ווערט גיגנבת אדער זיא פייגערט. דארף ער ניט בצאהלין קיין אנדערע. גיהער דאך ניט דיא בהמה צו אים נאר צום הקדש. קען ער זיא ניט מחרים זיין (נותן את טובתו) דיא הנאה וואס ער האט פון דעם קרבן וואס ער איז מקריב. דאס זאל ער געבין צום כהן. וויא אזוי שאצט מען דיא הנאה. זאגט דיא משנה (שור זה עולה) אויב איינער האט גיזאגט דער אקס זאל זיין אעולה (אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה שאינו רשאי) שאצט מען וויא פיל וואלט אמענטש וועלין געבין פאר אזוי אאקס וויא דער איז. ער זאל אים מקריב זיין פאר אעולה. וואס ער איז ניט שולדיג. נאר ער וויל געבין אעולה אמתנה. אז עס טרעפט אים וואלוויל קויפט ער. אזוי פיל זאל ער געבין צום כהן (הבכור בין תמים בין בעל מום מחרימין אותו) אז איינער האט אבכור

רשאי . שאינו חייב . תרגום נוסח רשיא : כיצד לדוש ולזרוע כדי שיתנו לו תרומות בשכרו פודין אותו . דהבכור גופו אינו מוחרם . שהרי והלכתא דלא שקיל ליה בתורת תרומה אלא אינו בא אלא לכהן אלא אומדים כמה אדם בתורת שכר : כתוב אחד אומר הקדיש . גבי רוצה ליתן לבעה"ב שיתן בכורו לבן בתו כהן בכור כתיב (דברים טו) כל הבכור אשר יולד או לבן אחותו . והאי טובת הנאה דיהיב יתן בעה"ב זה לכהן בשביל שהוא ודוקא נקט בן בתו או בן אחותו כהן דאי"ו כהן גופיה לא מצי למיתן טובת הנאה לבעה"ב כדי שיתן הבכור לו או לכהן אחר דכיון דבכור חזי ליה מחזי ככהן המסייע בבית הגרנות

בין תמים בין בעל מום מחרימין אותו. כיצד פודין אותו . (הפודין) אומדים כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה . ליתנו לבן בתו. או לבן אחותו . רבי ישמעאל אומר כתוב א' אומר תקדיש וכתוב א' אומר אל תקדיש א"א לומר תקדיש שכבר נאמר אל תקדיש וא"א לומר אל תקדיש שכבר נאמר תקדיש אמור מעתה מקדישו אתה הקדש עלוי. יא [ואתה מקדישו הקדש מזבח:

תקדיש . וכתוב אחד אומר אל תקדיש (ויקרא כז) אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו : הקדש עלוי לבעלותו בדמים שיתן טובת הנאתו . כמה אדם רוצה ליתן בו לסגלותו עולה שאינו חייב בה . אלא כדי לעשות דורון לקונו : ואי

סייא ער איז גאנץ אן אפעער . אונ בייא ער האט אפעער . קען ער אים מחרים זיין (כיצד פודין אותו) וויא אזוי לייזט מען אוים דעם בכור . ווארום דער בכור אליין קען דאך ניט זיין חרם . ווארום ער גיהער דאך ניט צום בעל הבית (אומדים כמה אדם רוצה ליתן בבכור זה ליתנו לבן בתו או לבן אחותו) דער דין איז אז א בעל הבית דאט א בכור וואס ער מוז אים געבן צוא א כהן . מעג קומען צוא אים א ישראל אונ זאגן באדיר אזוי פיל געלט וויא פיל ער ניט אים אונ גיב דעם בכור צו מיין טאכטערם זוהן אדער צו מיין שוועסטערס זוהן וואס זייא זענען כהנים . זאגט דיא משנה אויב דער בעל הבית האט דעם בכור מחרים גיוועזן . שאצט מען וויא פיל א ישראל וואלט אים געגעבן פאר דעם בכור ער זאל אים געבן ני טאכטערס זוהן אדער זיין שוועסטערס זוהן . אזוי פיל זאל ער געבן צו אכהן פאר דעם חרם . רבי ישמעאל זאגט (כתוב אחד אומר הקדיש) איין פסוק זאגט אז ביי דיר ווערט געבארן ווערן א בכור פון א בהמה זאלסטו אים היילגן (וכתוב אחד אומר אל תקדיש) אונ איין פסוק זאגט דו זאלסט אים ניט היילגן (אי אפשר לומר תקדיש) מען קען ניט זאגן מען מוז אים היילגן (שכבר נאמר אל תקדיש) ווארום עס שטייט דאך אין פסוק אז מען דארף אים ניט היילגען (ואי אפשר לומר אל תקדיש) אונ מען קען ניט זאגן מען זאל אים ניט היילגען (שכבר נאמר הקדיש) ווארום עס שטייט דאך אין פסוק אז מען זאל אים היילגען (אמור מעתה) מוז מען איצט זאגן (מקדישו אתה הקדש עילוי) דוא מעגסט היילגען דאס געלט וואס דער בכור איז ווערט . דוא מעגסט זאגן וויא פיל איינער וואלט גיגעבן פאר דעם בכור אז ער וואלט אים גיקויפט ער זאל אים מקריב זיין פאר א עולה . אונ ער איז ניט שולדיג צו ברענגען א עולה . נאר ער זאל ברענגען א מתנה א עולה . אזוי צמענטש אז עס טרעפט אים אגוטע בהמה אונ וואלוויל . קויפט ער זיא . אזוי פיל זאל איך געבן צום מזבח . אדער ער זאגט אזוי פיל זאל זיין חרם צום כהן . אדער ער זאגט אזוי פיל זאל זיין צום פאר ריכטען דעם בית המקדש (ואין אתה מקדישו הקדש מזבח) אבער מען זאל זאגן דער בכור זאל זיין היילג פאר

אתה מקדישו הקדיש מזבח. היינו שם [זבח] אחר חל עליו. ורבנן דנפקא להו הך דרשא לעיל מכל חרם קדש קדשים. אל תקדיש מבעי ליה לכ"ו שאם מתפיסו לשם זבח אחר עובר בלאו ותקדיש מיבעי להו לומר שמלוה להקדישו ולומר זה קדוש לבכורה. והע"ג דמאליו הוא קדוש ור' ישמעאל לית ליה הך דרשא. והלכה כחכמים:

המוכר את שדהו בשעת היובל. בשעה שהיובל נוהג. אבל בשנת היובל עצמה אינו רשאי למכור ואם מכר המכר בטל ומחזיר הדמים. אינו מותר לגאול ואפי' כתרלה ליקח אין מוציאים לו דכתיב (שם כה) במספר שנים אחר היובל תקנה שתהא קנויה לו שתי שנים. ואם מהדר לא יקמי הכי עובר בעשה. ומוכר נמי עובר בעשה אם גואלה קודם שתי שנים. דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך. אבל לאחר שתי שנים אם רצה לפדותה פודה אותה בע"כ של לוקח ויתן לו לפי מה שמכרה. כדכתיב שם וחשב לו את שני ממכרו שמחשב כמה שנים משמכרה עד היובל. ומחלק הדמים לפי השנים. כגון אם מכרה עשר שנים לפני היובל במנה נמצא שמכר פירות כל שנה ושנה בעשירי מנה. שהרי סתם מכירה אינה אלא עד היובל. שהתה ביד הלוקח ה' שנים. ואח"כ בא מוכר לגאלה מנכה לו לוקח חצי מנה: אינו עולה מהמנין. שתי שנים דהא שני תבואות כתיב. שתי שנים הראויין לתבואה תהא ביד הלוקח אבל היתה שנה הראויה לתבואה וכו'. הוי מ שחרשה ובצרה שדה ניר ולא זרעה או הובירה שהניחה בור ואפילו ניר לא עשה בה איהו דלהפסיד אפסיד עולה לו במנין שתי שנים:

פ"ט **המוכר** את שדהו בשעת היובל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים. שנא' (ויקרא כה) במספר שני תבואת ימכר לך. היתה שנת שדפון וירקון או שביעית. אינה עולה לו מן המנין. נרה או הובירה. עולה לו מן המנין. רבי

אעולה אדער פאר איין אנדער קרבן. ווערט ער ניט הייליג צו קיין אנדער קרבן. נאר ער בלייבט אבכור צו אכע זאכין:

פרק ט א (המוכר את שדהו בשעת היובל) אז איינער פאר קויפט אפעלד אין דיא צייט ווען דיא יודין האבין געהיט דיא דינים פון יובל (אינו מותר לגאול פחות משתי שנים) פאר צווייא יאהר טאר ניט דער פאר קויפער אויס לייזין דיא פעלד. אפילו ביידע דער פאר קויפער אונ דער קויפער ווילען מען זאל אויס לייזין דיא פעלד. פון דעסטוועגין טאר מען ניט. אונ אז מען האט אויס גילייזט פאר צווייא יאהר. זענען ביידע עובר אויף אמצות עשה (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (במספר שני תבואות ימכר לך) דיא פעלד זאל פאר קויפט ווערין אויף צווייא מאהל תבואה וואקסין. דאס איז צווייא יאהר (היתה שנת שדפון וירקון או שביעית) אויב איין יאהר אדער ביידע יאהרין איז דיא תבואה אויס גיקלאפט גיווארין. אדער זיי זענען קאליע גיווארין. אדער איין יאהר איז גיוועזן שמטה. וואס מען טאר ניט זייען (אינה עולה לו מן המנין) ווערט ניט גירעכינט צווייא יאהר. ווארום דיא תורה האט גיזאגט ער זאל צוואמאל געניסין פון פעלד צווייא מאהל תבואה. אונ ער האט דאך ניט צוואמאל גינאסין (נרה או הובירה) אויב דער קויפער האט גיאקערט דיא פעלד. אונ ער האט איר ניט גיזייט. אדער ער האט גיאקערט אויך ניט. נאר ער האט אזוי גיהאלטין דיא פעלד צווייא יאהר (עולה לו מן המנין) ווערט שוין גירעכינט צווייא יאהר. ווארום ער האט זיך אליין שאדין גימאכט. פאר וואס האט ער ניט גייזייט. רבי אליעזר זאגט (מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פירות) אויב ראובן האט פאר

אליעזר אומר מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פירות הרי זה אוכל ממנה שלש תבואות לשתי שנים:

ב מכרה לראשון במנה. ומכר הראשון לשני במאתים. אינו מחשב אלא עם הראשון שנא' (ויקרא כה) לאיש אשר מכר לו. מכרה לראשון במאתים. ומכר הראשון לשני במנה. אינו מחשב אלא עם האחרון. שנא' (שם) לאיש. לאיש אשר בתוכה. לא ימכור ברחוק, גאול בקרוב. ברע ויגאול

שלש תבואות לשתי שנים. אותה תבואה שעומדת בה בשעת קציר וב' תבואות בשתי שנים שהעמיד בידו. ור"א לא פליג את"ק בהא. אלא דברי הכל היא: ב אינו מחשב. המוכר כשבא לגאלה: אלא עם הראשון. ואותו חשבון ינכה לו כל שנה ושנה שאכלה. והמותר יעלה לו: אשר מכר לו. בגואל שדה ממכרו כתיב והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו: לאיש אשר בתוכה. שהוא מוצא עתה בתוך השדה כשבא לפדותה. ומנלן דדרשינן לקולא גבי מוכר ולא דרשינן לחומרא גמרינן גאולה גאולה מעבד עברי. בשדה אחוזה כתיב (ויקרא כה) ומצא כדי גאולתו. ובעבד עברי כתיב (שם) גאולתו תשיב לו מה להלן להקל אף כאן להקל. והתם מנלן דלהקל. דתניא נמכר במנה והשביח ועמד במאתים מנין שאין מחשבים אלא במנה. וכמו שהגיע מאותו מנה לכל שנה כך מנכה לו ת"ל מכסף מקנתו. ומנין שאם נמכר במאתים והכסיף ועמד על מנה שאין מחשבים אלא במנה ת"ל כפי שניו כלומר כפי מה שהוא שוה באותה שעה: לא ימכור. שדה רחוקה שיש לו כדי שיגאל שדה זו. שהיא בקרוב. וכן לא ימכור ברע כדי שיגאל שדה זו שהיא יפה ולא ילוה מאחרים כדי שיגאל. ואינו גואל חצי השדה שמכר. אלא או גואל כלה או לא כלום. וכל הני ילפינן מקרא. דכתיב והשיגה ידו ומצא כדי גאולתו: והשיגה ידו מעצמו. ולא שילוה ויגאל. ומצא משמע שימצא דבר שלא היה מצוי לו בשעה שמכר פרט למוכר ברחוק כדי לגאול בקרוב. ברע כדי לגאול ביפה שהיה מצוי לו בשעה שמכר. כדי גאולתו [כדי גאולה] הוא

קויפט צו שמעון אפעלד מיט תבואה פאר ראש השנה (הרי זה אוכל ממנה שלש תבואות לשתי שנים) עסט שמעון פון דיא פעלד דרייא מאהל תבואה אין צווייא יאהר. דיא תבואה וואס איז איצט פערטיג. אונ נאך צווייא זומערן ביז צו צווייא יאהר: ב (מכרה לראשון במנה) אויב ראובן האט פאר קויפט אפעלד צו שמעון פאר הונדערט גילדין (ומכר הראשון לשני במאתים) אונ דיא זעלביגע פעלד האט שמעון פאר קויפט צו לוי פאר צווייא הונדערט גילדין (אינו מחשב אלא עם הראשון) אז ראובן קומט אויס לייזין דיא פעלד. רעכונט ער זיך נאר מיט דעם ערשטין. מיט שמעון. אויף דעם חשבון פון הונדערט גילדין (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (לאיש אשר מכר לו) דער פאר קויפער זאל זיך פררעכענען מיט דעם וואס ער האט צו אים פאר קויפט (מכרה לראשון במאתים) אויב ראובן האט פאר קויפט אפעלד צו שמעון פאר צווייא הונדערט גילדין (מכר הראשון לשני במנה) אונ דיא זעלביגע פעלד האט שמעון פאר קויפט צו לוי פאר הונדערט גילדין (אינו מחשב אלא עם האחרון) אז ראובן קומט אויס לייזין דיא פעלד. רעכונט ער זיך מיט דעם אנדערין. מיט לוי (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (לאיש) ער זאל זיך רעכענען מיט דעם מענטש (לאיש אשר בתוכה) מיט דעם מענטש וואס ער איז איצט אין דיא פעלד. מיט אים זאל ער זיך רעכענען (לא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב) ראובן טאר ניט פאר קויפין אפעלד וואס איז וייט פון אים. ער זאל מיט דעם געלט אויס לייזין דיא פאר קויפטע פעלד וואס איז נאנט צו אים (ברע ויגאול ביפה) ער טאר ניט פאר קויפין אשלעכטע

ביפה. לא ילוה ויגאל. ולא יגאל לחצאים. ובהקדש מותר בכלן. זה חומר בהדיוט מבהקדש: ג המוכר בית בבתי ערי חומה. הרי זה גואל מיד וגואל כל שנים עשר חדש הרי זה כמין רבית ואינה ריבית. מת המוכר יגאל בנו. מת הלוקח יגאל מיד בנו. אינו מונה לו שנה אלא משעה

גואל. ואינו גואל לחצאים: ובהקדש מותר בכולן. שמקדיש שדהו מותר למכור שדה אחרת. או ללות כדי לגאלה ואם אינו מספיק לגאול כלה יגאל חציה. וכשתשיג ידו יגאל כ ה: ג הרי זה גואל מיד. ואין דינו כדין שדה אחוזה שאינו גואל פחות משתי שנים: הרי זה כמין ריבית. שכשמחזיר לו מעותיו בתוך שנה ואין זה מנכה לו כלום. נמצא שנשתמש בביתו בשכר המתנת מעותיו: ואינה ריבית גמור. דרבית לא קריא אלא ע"י הלואה שודאי בא לידי ריבית. שאינה נחלטת לעולם. ולא ע"י מכר שהרי אם לא יגאלנה ותחלוט לו אין כאן ריבית: יגאל בנו. בתוך

פעלד. ער זאל מיט דעם געלט אויס לייזן אגוטע פעלד (לא ילוה ויגאל) ער טאר ניט באָרגין געלט אויס צו לייזן אפעלד (ולא יגאל לחצאים) אונ ער זאל ניט אויס לייזן אהאלבע פעלד. נאר אדער ער לייזט אויס דיא גאנצע פעלד אדער גאר ניט. אונ ער קען אנדערש ניט אויס לייזן. ביידין ער איז בייבער געוואָרין. נאט האט אים גיהאלפין אונ ער האט פאר דינט ער זאל קענען אויס לייזן (ובהקדש מותר בכולן) אויב ער האט גימאכט הייליג זיינע אפעלד. אונ ער וויל זיא אויס לייזן. מעג ער פר קויפין איין אנדער פעלד. אונ ער מעג בארגין געלט ער זאל דיא פעלד אויס לייזן פון הקדש. אונ אויב ער קען ניט אים לייזן דיא גאנצע פעלד. לייזט ער אויס וויא פיל ער קען (זה חומר בהדיוט מבהקדש) מיט דיא זאכין איז ארגער אז מען דארף אויס לייזן אפעלד פון אפראסטין מענטש. וויא מען דארף אויס לייזי פון הקדש: ג (המוכר בית בבתי ערי חומה) אז איינער פאר קויפט אשטוב אין אשטאט וואס ארום איר איז דא אמאהער (הרי זה גואל מיד) מעג ער דיא שטוב באלד צוריק אויס לייזן (וגואל כל שנים עשר חודש) אונ ער האט צייט אויס צו לייזן דיא פעלד צוועלף חדשים פון דעם טאג וואס ער האט איר פאר קויפט (הרי זה כמין רבית) דאס זעהט אויס אזוי וויא פראצענט. ווארום דער וואס האט גיקויפט דיא שטוב האט גיוואהנט אין איר צוועלף חדשים. אונ צום סוף צוועלף חדשים אז דער פאר קויפער גיט אים צוריק דאס גאנצע געלט. האט דאך דער קויפער גיוואהנט אין דיא שטוב אומזיסט. ווייל זיין געלט איז גיוועזין ביא דעם פאר קויפער. איז דאך דאס פראצענט (ואינה רבית) אונ דאס איז ניט קיין פראצענט. ווארום פראצענט הייסט נאר געוויסע פראצענט. ער פאר בארגט הונדערט גילדין מען זאל אים בצאהלין הונדערט מיט צעהן גילדין. אבער דא ביא דיא שטוב. ווייס מען דאך ניט צו עס וועט זיין פראצענט צו זיין. אויב ער וועט אויס לייזן דיא שטוב. הייסט דאס פראצענט. אונ אויב ער וועט ניט אויס לייזן. וועט דאך ניט זיין קיין פראצענט (מת המוכר יגאל בנו) אויב דער פאר קויפער איז גישטארבין. מעג זיין זוהן אויס לייזן (מת הלוקח יגאל מיד בנו) אויב דער קויפער איז גישטארבין. קען מען אויס לייזן פון זיין זוהן (אינו מונה לו שנה אלא משעה שמכר לו) דעם יאהר ציילט מען פון דעם טאג. וואס מען האט פאר קויפט. ואויב ראובן האט פאר קויפט אשטוב צו שמעון ראש חודש ניסן. אונ שמעון האט דיא שטוב פאר קויפט צו לוי ראש חודש

שמכר לו שנא' (שם) עד מלאת לו שנה תמימה. וכשהוא אומר תמימה להביא חדש העיבור. רבי אומר יתן לו שנה ועיבורה: ד הגיע יום שנים עשר חדש ולא נגאל היה חלוט לו. אחד הלוקח ואחד שניתן לו מתנה שנאמר לצמיתות. בראשונה היה נטמן יום י"ב חדש. שיהא חלוט לו. התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו

שנה אם ירצה. אבל אחר שנה נחלטו ואינו נגאל עוד כדכתיב ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה וגו'. משעה שמכר לו. שאם מכרה ראובן לשמעון בניסן ושמעון ללוי באייר. כיון שהגיע ניסן שנה נחלטו. ואין מונין למכר שני אלא לראשון שנאמר עד מלאת לו. דמשמע לזה שביתה שלו: להביא חודש העיבור. שאם היתה שנה מעוברת. אינה נחלטת עד י"ג חדש: שנה ועבורה. בין בשנה פשוטה בין בשנה מעוברת נותנים לו שנת לבנה שהוא ג' מאות וארבעה וחמשים יום. וימים שיתרים שנת חמה על שנת לבנה אחד עשר יום שבעבורן אנו מעברים השנה והלכה כחכמים: ד ואחד הניתן במתנה. אם רצה לגאול בתוך שנתו יגאל ואם לאו חלוט לו: היה נטמן. לוקח ביום י"ב חדש כדי שלא ימצאהו מוכר ליתן את מעותיו. ויהא חלוט לו: שיהא חולש. שיהא מטיל מעות ללשכת הקדש שבעזרה:

אייר. אז עס קומט ראש חודש ניסן איז שוין א יאהר. אונ אויב ראובן האט ניט אויס געלייזט ביז ראש חודש ניסן. איז שוין פאר פאלין. קען ער שוין ניט מער אויס לייזן (שנאמר) ווארום עס שטייט אין פסוק (עד מלאת לו שנה תמימה) מען האט צייט אויס צו לייזן ביז עס וועט דערגייט ווערן א יאהר צו דעם וואס האט פאר קויפט צו ראובן. ביז ראש חודש ניסן. אפילו ביי לוי וואס ער האלט די פעלד איז נאך ניטא קיין יאהר. ביז ראש חודש אייר. פון דעסטוועגן קען שוין ניט ראובן אויס לייזן (וכשהוא אומר תמימה) אז עס שטייט אין פסוק א גאנצער יאהר (להביא חודש העיבור) אויב דער יאהר איז געוועזן מעובר דרייצעהן חדשים. צווייא מאהל אדר) געהער דער דרייצעהנטער חודש צום פאר קויפער. האט ער צייט אויס צו לייזן דרייצעהן חדשים. רבי זאגט (יתן לו שנה ועיבורה) די יאהר וואס איז נאר צוועלף חדשים. אונ די איבער וואס איז דרייצעהן חדשים. איז איביג צייט אויס צו לייזן צוועלף חדשים דאס איז דרייא הונדערט פיר אונ פופציג טעג) אונ נאך עלף טעג. וואס דער יאהר פון די זונן איז מער ווי דער יאהר פון די לבנה. אונ פון די עלף טעג פון יעדער יאהר ווערט דער עיבור איין מאהל אין דרייא יאהר: ד (הגיע יום שנים עשר חודש ולא נגאל) אויב עס איז געקומען דער לעצטער טאג פון די צוועלף חדשים. אונ ער האט ניט אויס געלייזט (היה חלוט לו) איז געבליבן די שטוב ביי דעם קויפער אויף איביג (אחד הלוקח ואחד שניתן לו במתנה) ביי ער האט געקויפט די שטוב. אונ ביי מען האט זיא אים געשאנקט. אויב מען האט זיא ניט אויס געלייזט פון אים ביז צוועלף חדשים. בלייבט די שטוב ביי אים אויף איביג (שנאמר לצמיתות) ווארום עס שטייט אין פסוק אויף איביג. זיא בלייבט זיינע אויף איביג (בראשונה היה נטמן יום י"ב חודש) אין אנהייב פלעגט זיין אז עס פלעגט קומען דער לעצטער טאג פון די צוועלף חדשים. פלעגט זיך דער קויפער באהאלטין. מען זאל אים ניט געפינען דעם טאג. מען זאל ניט אויס לייזן פון אים (שיהא חלוט לו) די שטוב זאל בלייבן ביי אים (התקין הלל הזקן) האט הלל הזקן געמאכט א תקנה (שיהא חולש את מעותיו בלשכה) דער פאר קויפער זאל אריין ווארפין די געלט וואס ער האט גענומען פר די

בלשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס אימתי שירצה הלה יבא ויטול את מעותיו: ה כל שהוא לפנים מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות. רבי מאיר אומר אף השדות. בית הבנוי בחומה. ר' יהודה אומר אינו כבתי ערי חומה. ר' שמעון אומר כותל החיצון היא חומתו: ו עיר שגגותיה חומתה. ושאינה מוקפת

ויהא שובר את הדלת. של בית שמכר ונכנס: חולש. כמו חולש על גוים (ישעיה יד): ה כל שהוא לפנים מן החומה. כגון בתי הבדים שעושין בהן שמן ובתי מרחצאות ומגדלים ובורות שיחין ומערות דכתיב אשר בעיר לרבות כל שבתוך העיר יכול שאני מרבה את השדות ת"ל את הבית פרט לשדות שאינן דומים כלל לבית: ר"מ אף השדות. לאו שדות ממש קאמר ר"מ דהא בית כתיב. ושדות לא דמי לבית אלא קרקע של סלעים ומגולה שאינן ראויין לזריעה ועשוין לבנין הבית. מקום סלעים ליטול משם אבנים לבנין. ומגולה ליטול משם חול לבנין. ואין הלכה כר"מ:

אינו כבתי ערי חומה. לפיכך נחלט בסוף שנה: כותל החיצון. הוא חומתו ונדון כבתי ערי חומה והלכה כר"י: ו שגגותיה חומתה. שלא הקיפוה חומה אלא הקיפוה בתים ותכופים הבתים זו לזו הן כחומה: אינה כבתי ערי חומה. דחומה כתיב ולא שגגותיה חומה: ושאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. אבל שמוקפת חומה מימות יהושע אף על פי שאין לה חומה עכשיו נדון כבתי ערי חומה. דלוא חומה כתיב מלא בוי"ו ואלף דמשמע לו ומשמע לא כלומר אין לו עכשיו והיה לו חומה קודם לכן. הוי כמי בית חלוט בה:

שלש

דיא שטוב. אין אבאסטין פון בית המקדש (ויהא שובר את הדלת ונכנס) אונ ער זאל צו ברעכין דיא טיר פון זיין באר קויפטע שטוב. אונ זאל אין איר אריין גיין (אימתי שירצה הלה יבא ויטול את מעותיו) אונ ווען דער קויפער וועט וועלין זאל ער קומען אין בית המקדש וועט ער גענומען זיין געלט: ה (כל שהוא לפנים מן החומה) אלין וואס עס איז דא אינווייניג אין דיא שטאט וואס ארום אמאהער ושטובין וואס מען טרעט אין זייא איילבירטען. אדער. עדער. אדער קעלערס (הרי הוא כבתי ערי חומה) האבין זייא דעם דין אזוי וויא דיא שטובין וואס מען וואהנט אין זייא. אונ זייא זענען אין דיא שטאט וואס ארום איז אמאהער (חוץ מן השדות) אויסער דיא פעלדער וואס אין דיא שטאט וואס ארום איז אמאהער. זיי זענען ניט גלייך צו דיא שטובין וואס מען וואהנט אין זייא. רבי מאיר זאגט (אף השדות) פעלדער. דאס מיינט מען אזוי אפעלד וואס מען נעמט פון איר שטיינער אדער ליים צום מאהערין. האבין זייא אויך דעם דין וויא דיא שטובין וואס מען וואהנט אין זייא (בית הבנוי בחומה) דיא שטוב וואס איז ניבאהט אין דיא גרעב פון מאהער. רבי יהודה זאגט (אינו כבתי ערי חומה) דיא שטוב האט ניט דעם דין אזוי וויא דיא שטובין וואס אין שטאט וואס ארום איז דער מאהער. רבי שמעון זאגט (כותל החיצון היא חומתו) דיא אויסווייניגסטע וואנט פון שטוב. דאס איז דער מאהער פון דיא שטוב. האט דיא שטוב דעם דין אזוי וויא אלע שטובין וואס אין שטאט וואס דער מאהער איז ארום דיא שטובין: ו (עיר שגגותיה חומתה) א שטאט וואס זיא האט ניט קיין מאהער ארום. נאר מען האט גימאכט דיא הייזער וואס ארום שטאט אזוי וויא צמאהער (ושאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון) אונ אפילו דיא שטאט האט אמאהער ארום. נאר ווען יהושע בן נון האט איינגינומען ארץ ישראל. איז דער מאהער ניט

שלש חצרות. שבכל אחד ואחד שני בתים נקרי עיר: כגון קצרה. שם עיר קטנה שהיתה סמוך לצפורי: וחקרה שבגוש חלב וכו'. כל הנך דחשיב במתני' ידועים שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון וירושלים דקחשיב במתני' קי"ל דאין בית חלוט בירושלים הלכך איכא נצ"ל כגמ' דתרתי ירושלים הוו ואין זו ירושלים הקדושה שאין הבית חלוט בה אלא ירושלים אחרת שהיתה בא"י. וגם היא מוקפת חומה מימות יהושע וה"ה הבית חלוט בה כשאר בתי ערי חומה: ז בתי החצרים. שאין להם לעיירות חומה: כח יפה. כדמפרש: ונגאלים מיד. שאין צריך להמתין ב' שנים

חומה מימות יהושע בן נון. אינה כבתי ערי חומה. אלו הן בתי ערי חומה. שלש חצרות של שני שני בתים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון. כגון קצרה הישנה של צפורי. וחקרה של גוש חלב. ויודפת הישנה וגמלא וגדוד וחדיד ואונו וירושלים וכן כיוצא בהן: ז בתי החצרים. נותנים להם כח היפה שבבתי ערי חומה. וכח היפה שבשדות נגאלין [ונגאלין] מיד. ונגאלין כל שנים עשר חדש כבתים. ויוצאים ביובל. ובגרעון

גיוועזן. נאר ער איז שפעטער גימאכט גיווארין (אינה כבתי ערי חומה) דיא הייזער וואס אין דיא שטאט האבין ניט דעם דין וויא דיא הייזער וואס אין אשטאט וואס האבין אמאהער ארום (און אויב דיא שטאט האט גיהאט אמאהער ארום ווען יהושע האט איינגינומען ארץ ישראל. אפילו איצט איז שוין דער מאהער ניטא. פון דעסטוועגין ווערט זיא גירעכונט וויא אשטאט וואס האט אמאהער ארום) (אלו הן בתי ערי חומה) דאס זענען הייזער אין אשטאט וואס האט אמאהער ארום (שלש חצרות של שני שני בתים) אויב עס זענען דא דרייא הויפין. און אין יעדער הויף איז דא צווייא שטובין (מוקפות חומה מימות יהושע בן נון) און דיא דרייא הויפין זענען גיוועזן ארום מיט אמאהער אין דיא צייט ווען יהושע האט איין גינומען ארץ ישראל. דאס הייסט אשטאט. און דיא שטובין הייסין אשטוב אין אשטאט וואס האט אמאהער ארום (כגון קצרה הישנה של צפורי) נעבין דיא שטאט צפורי איז גיוועזן אקליינע שטאט. זיא האט גיהייסין דיא אלטע שטאט קצרה (וחקרה של גוש חלב) און דיא שטאט חקרה פון גוש חלב (ויודפת הישנה) און דיא אלטע שטאט יודפת (וגמלא וגדוד וחדיד ואונו וירושלים) און דיא שטאט גמלא. און דיא שטאט גדוד. און דיא שטאט חדיד. און דיא שטאט אונו. און דיא שטאט ירושלים (ועיין ברע"ב) (וכן כיוצא בהן) און נאך אזעלכע שטעט. וואס זענען אלע גיוועזן מיט אמאהער ארום. ווען יהושע בן נון האט איינגינומען ארץ ישראל: ז (בתי החצרים) דיא הייזער פון דיא שטעט וואס האבין ניט קיין מאהער ארום (נותנים להם כח היפה שבבתי ערי חומה) גיט מען זייא דעם בעסטין זכות וואס עס האבין דיא הייזער וואס זענען אין דיא שטאט וואס האט ארום אמאהער (וכח היפה שבשדות) און מען גיט זייא דעם בעסטין זכות וואס דיא פעלדער האבין (נגאלין מיד) באלד נאך דעם פאר קויפין קען מען זייא צוריק אויס לייזין. ניט וויא אפעלד וואס מען דארף ווארטין צווייא יאהר. נאר אזוי וויא אשטוב פון דיא שטאט וואס האט ארום אמאהער (ונגאלין כל שנים עשר חודש כבתים) און עס איז צייט אויס צו לייזין צוועלף חדשים. אזוי וויא אשטוב פון דיא שטאט וואס האט ארום אמאהער (ויוצאים ביובל) און אז עס קומט יובל פאר דעם אויס לייזין. גייט דיא שטוב צוריק צום פאר קויפער אן געלט (ועתי"ט) (ובגרעון

כסף כשדות. ואלו הן בתי חצרים שתי חצרות של שני שני בתים. אע״פ שמוקפין חומה מימות יהושע בן נון. הרי אלו כבתי חצרים; ח ישראל שירש אבי אמו לוי. אינו גואל כסדר הזה. ובן לוי שירש את אבי אמו ישראל אינו גואל כסדר הזה

ביד הלוקח כשדות. דכתיב בהו גאולה תהיה לו דמשמע מיד יגאלנו אם ירצה והיינו כבתים של ערי חומה: בגרעון כסף. שמנכה לו הלוקח לפי השנים שהיו בידו כשדות. דבבתי החצרים כתיב על שדה הארץ יחשב שיוגאלים בגרעון כסף כשדות: שתי חצרות של ב׳ ב׳ בתים. עיר שאין בה אלא שתי חצרות אע״פ שהיא מוקפת חומה מימות יהושע. נחשבין כבתי החצרים: ח ישראל שירש. בתי ערי חומה. מאבי אמו לוי: אינו גואל כסדר הזה. בגמ׳ אמרו תני אינו גואל אלא כסדר הזה וס״ק אינו גואל כלוים דכתיב בהו גאולת עולם תהיה ללוים. אלא כסדר הזה האמור בישראל שתהא נחלטת בסוף השנה: ובן לוי שירש את אבי אמו ישראל. אף הוא אינו גואל כלוי אלא כסדר הזה האמור בישראל. דלעולם אינו גואל כלוי עד שיהא לוי ובערי הלוים. דתרי קראי כתיבי. כתיב כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם. דמשמע דבערי הלוים תלה רחמנא לאפוקי בן לוי שירש אבי אמו ישראל וכתיב (ויקרא כה) ואשר יגאל מן הלוים דמשמע למקצת לוים נתתי רשות לגאול. ולא כולם. לאפוקי בן לוי הבא מן הממזרת ומן הנתינים. שאינו גואל לעולם וכ״ש ישראל

בֶּסֶף כַּשָּׂדוֹת) אונ אז דער פאר קויפער קומט אויס לייזן פאר יובל. דארף ער אפ רעכענען דעם קויפער פאר דיא יאהרין וואס ער האט געהאלטן דיא שטוב. לְמָשָׁל ראובן האט פאר קויפט צו שמעון אשטוב אין אשטאט וואס ארום איר איז ניטא קיין מאהער פאר הונדערט גילדין. אונ עס איז נאך גיוועזן צעהן יאהר צו יובל. קומט דאך אויס אז ער האט פאר קויפט יעדער יאהר פאר צעהן גילדין. אז ראובן קומט אויס לייזן אין סוף עטליכע יאהר. דארף ראובן אפ רעכענען צעהן גילדין פאר יעדער יאהר וואס דיא שטוב איז גיוועזן ביא שמעון. אונ ביא פעלדער איז אויך אזוי דער דין. אבער אז מען קומט אויס לייזן אשטוב אין אשטאט וואס ארום איר איז דא אמאהער. מוז מען בצאהלין דאס גאנצע געלט. אונ מען רעכענט גאר ניט אפ (וְאֵלּוּ הֵן בָּתֵּי חֲצֵרִים) דיא הייזער האבין אויך דעם דין אזוי ווי די הייזער וואס זענען אין האפענע שטעט וואס האבען ניט קיין מאהער ארום (שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי שְׁנֵי בָתִּים) אוב עס איז דא צווייא הויפין. אונ אין יעדער הויף איז דא צוויי שטובין (אַף עַל פִּי שֶׁמּוּקָּפִין חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן) אפילו זייא האבען ארום אמאהער פון דיא צייט ווען יהושע האט איין גינומען ארץ ישראל. פון דעסטוועגין (הֲרֵי אֵלּוּ כְּבָתֵּי חֲצֵרִים) האבען זייא דעם דין אזוי וויא דיא הייזער פון דיא שטעט וואס ארום זייא איז ניטא קיין מאהער: ח (יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּרַשׁ אֲבִי אִמּוֹ לֵוִי) אויב אישראל האט גירשת אשטוב אין אשטאט וואס האט ארום אמאהער. פון זיין מוטערס פאטער וואס ער איז גיוועזן אלוי (אֵינוֹ גוֹאֵל כְּסֵדֶר הַזֶּה) זאל ער ניט אוים לייזן אזוי וויא דיא לוים לייזן אויס. וואס זייא קענען אויס לייזן אייביג. נאר אזוי וויא אלע ישראלים לייזן אויס. ביז צוועלף חֳדָשִׁים. אונ נאך צוועלף חֳדָשִׁים איז פאר פאלין (וּבֶן לֵוִי שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל) אונ אזוי איז אויב אלוי האט גירשת אשטוב אין אשטאט וואס האט ארום אמאהער. פון זיין מוטערס פאטער וואס ער איז גיוועזן אישראל (אֵינוֹ גוֹאֵל כְּסֵדֶר הַזֶּה) זאל ער ניט אויס לייזן אזוי וויא דיא לוים לייזן אוים. ווס זייא קענען אוים לייזן אייביג. נאר אזוי וויא אלע ישראלים

שנאמר (ויקרא כה) כי בתי ערי הלוים עד שיהא לוי ובערי הלוים דברי רבי. וחכ"א אין הדברים אמורים אלא בערי הלוים. אין עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה ולא מגרש עיר ולא עיר מגרש. אמר ר' אליעזר בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה. מגרש עיר ולא עיר מגרש כדי שלא יחריבו את ערי ישראל. הכהנים והלוים מוכרים לעולם וגואלים לעולם. שנאמר (שם)

שירש את אבי אמו לוי. דישראל גמור הוא. שאינו גואל לעולם: אין הדברים אמורים. אין הדברים הללו דגאולת עולם אמורים. אלא בערי הלוים אבל עד שיהא לוי לא בעי'. והלכה כחכמים: מגרש. מקום פנוי מכלום אין בו בית. ולא זורעים אותו. אלא נוי הוא לעיר: אין עושין שדה מגרש וכו'. דכתיב (שם) ושדה מגרש עריהם לא ימכר. מאי לא ימכר אילימא לא ימכר כלל הא מדכתיב גאולת עולם תהיה ללוים מכלל דמזדבן אלא מאי לא ימכר לא ישתנה: כדי שלא יחריבו. את ישוב הארץ: מוכרים לעולם ולא כישראל שאינו יכול למכור פחות מב' שנים קודם היובל דכתיב בהו (שם) במספר שני תבואות ימכר לך. אבל אלו מוכרים אפילו סמוך ליובל: וגואלים לעולם. אם בתי ערי חומה מכרו אין נחלטים

ליזן אויס. ביז צוועלף חדשים. אונ נאך צוועלף חדשים איז פאר פאלין (שנאמר) וואר־ום עס שטייט אין פסוק (כי בתי ערי הלוים) דיא הייזער פון דיא שטעט וואס גיהערין צוא דיא לוים. קען מען זייא אייביג אויס ליזין (עד שיהא לוי ובערי הלוים) אז אלוי האט אשטוב אין אשטאט וואס גיהער צוא דיא לוים. אונ ער האט דיא שטוב פאר קויפט, קען ער זיא אייביג אויס ליזין. אבער אז ער איז אלוי. אונ דיא שטוב איז פון אישראל. אדער דיא שטוב איז פון אלוי. אונ ער איז אישראל. ליזט מען זיא נאר אויס ביז צוועלף חדשים (דברי רבי) אזוי זאגט רבי (וחכמים אומרים) אונ דיא חכמים זאגין (אין הדברים אמורים אלא בערי הלוים) דיא רייד אז מען קען אייביג אויס ליזין. איז ניט מער גיזאגט גיווארין נאר בייא דיא שטעט פון דיא לוים. אויב דיא שטוב איז פון אשטאט וואס גיהער צוא דיא לוים אפילו אישראל האט זיא גירשת אונ ער פאר קויפט זיא. קען מען אויך אייביג אויס ליזין (אין עושין שדה מגרש) מען טאר ניט מאכין פון דיא פעלדער וואס ארום שטאט. אלידיגע פלאין (ולא מגרש שדה) אונ מען טאר ניט מאכין פון דעם לידיגע פלאין וואס ארום שטאט. זייא זאלין ווערין פעלדער (ולא מגרש עיר) אונ מען טאר ניט מאכין פון דעם לידיגע פלאץ וואס ארום שטאט דא זאל ווערין אשטאט (ולא עיר מגרש) אונ מען טאר ניט מאכין פון אשטאט. דא. זאל ווערין אלידיגער פלאץ (אמר רבי אליעזר) האט רבי אליעזר גיזאגט (במה דברים אמורים) ווען זענען דיא רייד גיזאגט גיווארין אז מען טאר ניט ענדערין (בערי הלוים) נאר בייא דיא שטעט פון די לוים (אבל בערי ישראל) אבער בייא דיא שטעט פון דיא ישראלים (עושין שדה מגרש) מעג מען מאכין פון אפעלד אלידיגען פלאץ (ולא מגרש שדה) אבער פון אלידיגן פלאץ מאכין אפעלד טאר מען ניט (מגרש עיר) פון אלידיגען פלאץ מעג מען מאכין אשטאט (ולא עיר מגרש) אבער פון אשטאט טאר מען ניט מאכין אלידיגען פלאץ (כדי שלא יחריבו את ערי ישראל) מען זאל ניט פאר וויסטען די יודישע שטעט (הכהנים והלוים מוכרים לעולם וגואלים לעולם) כהנים אונ לוים מעגין אייביג פאר קויפין אפילו באלד נאך יובל. אונ זייא מעגין אייביג אויס ליזין. אויב זייא האבין פאר קויפט אפעלד. דארפין זייא ניט ווארטין ביז נאך צוויא יאהר. נאר זייא מעגין באלד אויס ליזין. אונ אויב זייא האבין פאר קויפט אשטוב אין אשטאט וואס האט אמויער ארום. אפילו שפעטער ווייא אויאהר מעגין זייא אויך

אויס

גאלת עולם תהיה ללוים :

נשלמה מסכת ערכין

בסוף שנה כבתי ערי חומה של ישראל. ואפ' שדות מכרו אין צריכין לעמוד ביד הלוקח ב' שנים אלא גואלים מיד אם ירצו :

סליק מסכת ערכין

מסכת תמורה

הכל ממירים. אחד אנשים ואחד נשים. לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים. הכהנים ממירים את שלהם וישראל ממירים את שלהם. אין הכהנים ממירים לא בחטאת ולא

הכל ממירין. הכל מתפיסין בקדושת תמורה בתופסת קדושת תמורה בבהמת חולין. אם אמר זו תחת זו של הקדש. בין על פי אנשים בין על פי נשים כגון אם המירה אשה תופסת קדושת תמורה על פיה. והכא דתנינן הכא לאתויי יורש שאם המיר בקרבן שהפריש מורישו בחייו תמורתו תמורה : לא שאדם רשאי להמיר. דהא כתיב לא ימיר : מומר. תפסת עליה קדושה ושתיהן קדושות : וסופג את הארבעים. לוקה על לאו דלא ימיר ואע"ג דלאו שאין בו מעשה הוא. דקי"ל כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם. וא"ת לאו הניתק לעשה הוא. דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש. ואין לוקין על לאו הניתק לעשה. י"ל דשאני הכא שהלאו כולל יותר מן העשה שבו. שכל מימר לוקה ואין כל מימר עושה תמורה. שהרי שותפים וצבור אין עושין תמורה. וכיון דאין העשה שוה ללאו לא מקרי לאו הניתק לעשה : הכהנים ממירין את שלהן. קרבנות שהפרישו הכהן להקריב לעצמו אם המיר בו הכהן מתפיס בתמורה: לא בחטאת ולא באשם. שנתן לו ישראל שיקריב לו אם המיר בו הכהן אין עושה תמורה על ידו דהא אין לו חלק בו אלא משעת הקטרת אמורין ואילך זוכה בבשר

אוים לייזין (שנאמר) וואררום עס שטייט אין פסוק (גאולת עולם תהיה ללוים) אאייביג אוים לייזונג זאל זיין צוא דיא לוים. דיא כהנים אונ לוים מעגין אייביג אוים לייזין (אזוי וויא פריער שטייט) :

פרק א א (הכל ממירין) אלע מענטשין אן זייא טאהשין אום אקרבן אויף איין אנדער בהמה. זייא זאגין דיא בהמה פון חולין זאל זיין אום גיטאהשט אויף דעם קרבן. ווערט דיא בהמה פון חולין אויך היילינ אזוי וויא דער קרבן (אחד אנשים ואחד נשים) סיי אזכר האט גיטאהשט אונ סיי אנקבה האט גיטאהשט. ווערט אלין דיא בהמה פון חולין היילינ (לא שאדם רשאי להמיר) ניט אמענטש מעג אומטאהשין (אלא שאם המיר מומר) נאר אויב מען האט אומגיטאהשט. זענען ביידע היילינ (וסופג את הארבעים) אונ מען שלאגט אים פערצינ מלקות. ווייל ער האט עובר גיוועזן אלאו "לא ימיר" מען טאר ניט אום טאהשין אקרבן אויף אפראסטע בהמה (הכהנים ממירים את שלהם) אויב אכהן האט אפ גישיידט אקרבן פאר זיך. אונ ער האט דעם קרבן אומגיטאהשט אויף איין אנדער בהמה. זענין ביידע בהמות היילינ (וישראל ממירים את שלהם) אונ אויב אישראל האט אפ גישיידט אקרבן פאר זיך. אונ ער האט דעם קרבן אומגיטאהשט אויף איין אנדער בהמה. זענען ביידע בהמות היילינ (אין הכהנים ממירים לא בחטאת ולא באשם ולא בבכור) אויב אישראל האט גיגעבין צוא אכהן אחטאת אדער אאשם אדער אבכור. אונ אכהן האט גיזאגט אויף זיין קרבן ער זאל זיין אומגיטאהשט אויף דעם חטאת אדער אויף דעם